

**תמצית**

**מסכת 'במות**



# תמצית מסכת יבמות

סיכום של דברי הגמ' , בצורה מסודרת וברורה,  
מועיל לחזרה ולבהירות הסוגיות.

תמוז התשע"ה  
מודיעין עילית

ניתן להשיג חוברות "תמצית" גם על מסכתות-  
ברכות, מסכתות סדר מועד, יבמות כתובות נדרים ונדה.  
וכן תמצית המקרא, ותמצית נ"ך (חלקי).  
ותמצית ספרי מוסר (שערי תשובה, מסילת ישרים, נפש החיים, וחזו"א אמו"ב).  
נקודות מכירה בירושלים, בני ברק, ומודיעין עילית. לפרטים 0527692282

מידי חודש יו"ל חוברות סיכום על הגמ' הנלמדת לפי סדר הדף היומי,  
ועל משנה ברורה לפי סדר מבחני "דרשו", ניתן לקבל חוברות אלו  
בדואר (תמורת דמי משלוח) או במייל  
tamtzisshas@gmail.com

בחסות "דפוס איכות" המרכז להדפסת חוברות  
וקונטרסים. משלוחים לכל רחבי הארץ.

1599-529100

כל הזכויות שמורות

נכתב לפום ריהטא בסדר לימוד דף היומי

הערות ותיקונים יתקבלו בברכה

לפרטים- 0527692282

## מכתב מת"ח אחד:

תמוז תשע"ה

### חיזוק לידיעת גמרא בע"פ

יקירי...

הנה הגרי"ס, אור ישראל מסלנט, בספר אור ישראל, מאמר כ"ז, כתב מאמר נפלא אשר כל בן תורה, החפץ לעלות במעלות התורה והיראה, חייב ללמדו, כי ממנו נקח לעבוד את ד'.

בו מבואר, כי חובת כל איש מישראל, ללמוד תורה, ולדעת התורה. שני חיובים שונים, אשר כל חיוב הוא חיוב לעצמו, ושני החובות הללו מתחברים כאחד, לעשות רצון אבינו שבשמים.

והגרי"ס מבאר בהרחבה, כיצד יקיים האדם חובות אלו באופן הטוב ביותר, ואנו נעיין רק בשרש דבריו...

וזה לשונו שם -

הנה במצוות תלמוד תורה, יש בזה שני ענינים, א' לימוד התורה, ב' ידיעות התורה. מצות לימוד התורה, הוא מן הכתוב והגית בו יומם ולילה, וכמש"כ הרמב"ם, והטור, וש"ע, בריש ה' תלמוד תורה וז"ל, כל אדם מישראל חייב בת"ת כו', שנאמר והגית בו יומם ולילה, ע"ש.

והנה למצוה זו של לימוד התורה, כל מה שלומד מקיים המ"ע והגית בו יומם ולילה, הן מקרא, או משנה, גמ' הלכות ואגדות, שכולן נתנו למשה מסיני, וכמו שהאריך בזה בס' נפש החיים שער ד' פ"ו ע"ש, ואף שלא יוכל לפסוק דין מתוך מקרא, או משנה, וכש"כ מן אגדה, בכ"ז יוצא ידי מצות לימוד התורה.

עכ"ל הצריך לענייננו,

ומאריך שם מאד בדברים נפלאים, כיצד יקיים האדם שני חיובים אלו, הידיעה והלימוד, בדברים נפלאים.

והנה ראוי לכל בן תורה, העוסק בתורה בעיון הראוי, בשמיעת שיעורים, ובעמל ההבנה, לשים עיניו ולבו, גם על ידיעה רחבה בידיעת הש"ס כפשוטו. תחילה ידיעת המסכתות הנלמדות בישיבה, ואח"כ שאר המסכתות, וידיעה היינו ידיעה ברורה, כמעט כלשון הגמרא.

והנה ידיעה זו אינה נקנית בהבטה בעלמא, אלא בשינון פעמים רבות, כמבואר בגמרא, "תנא מיניה ארבעין זמנין..." או כמבואר בגמרא, "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד".

ואם יאמר האומר, הרי אנו זקוקים לזמן רב להעמיק בסברה, להעמיק בהתבוננות בדברי ראשי הישיבה, בודאי אמת, נכון הדבר, כי יש לעמול עמל רב, בהתבוננות, ובדבוק חברים, ובבקשה מהראש ישיבה, והרמ"ם, לבאר את עומק הדברים, ולהעמיד הדברים על מכונם.

אבל יש צורך לקבוע זמן, לשינון הגמרא פעמים רבות, כי ידיעת הגמרא, המשא ומתן בגמרא, ושינון לשון הגמרא, הוא הכרח נוסף, חובה רבה עד מאד. ויש מקום בראש, לקיים שני חובות אלו, כמבואר בדברי הגרי"ס הנ"ל, כי חובת האדם לדעת הגמרא, ולהבין דיני התורה.

וזה לשונו שם,

אולם הגדר השני במצות ת"ת, הוא ידיעות התורה, והוא מה שאמרו חז"ל בקידושין (דף ל), ושנתם שיהיו דברי תורה מחודדים בפ"ך, שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד, שנאמר אמור לחכמה אחותי את, ואומר קשרם על לוח לבך כו', ואומר חציך שנונים כו', ופרש"י יהיו מחודדים בפ"ך, חזור עליהם ובדוק בעומקם, שאם ישאלך אם לא תצטרך לגמגם כו', אמור לחכמה אחותי את שתהא בקי בה כאחותך שאסורה לך ע"ש.

יסוד המצוה הזאת כולל שני פרטים, א' הידיעה לרכוש לו הבקיאות בכל חלקי התורה, שיהיה תלמודו שגור בפיו, ב' הוא היכולת, להתחכם בתורה לחדד השכל, לשננו ולהישירו, שיוכל לישא וליתן במלחמתה של תורה, ולעקור הרים בפלפולו. ושתי אלה כינו חז"ל, בשם סיני ועוקר הרים.

הנה ביאר לנו הגאון והצדיק הגרי"ס זצ"ל, כי ידיעת התורה, הוא הידיעה בכל חלקי התורה... וההבנה להבין גדרי הדברים.

א"כ מבואר יוצא מפי הגאון, כי שני אלו יהיו לנגד הלומד תמיד, לדעת ולהבין, והנה תחילת הידיעה הוא הגמרא, כי הוא שרש ויסוד תורה שבע"פ, כי הוא ביאור המשניות, שהם הם ראשית העיקר התורה שבע"פ.

ועל זה בא חובת ההבנה, לידע ולהבין, את ישרות חיובי התורה.

ודע יקירי,

כי ההרגל בשינון דברי הגמרא, יש בו תועלת לכמה נושאים. א. לידיעת הגמרא, כי ידיעת הגמרא נקנה בחזרה ושינון. ב. הרגיל בחזרה ושינון, מרבה במצות לימוד התורה.

ג. יש לדעת ברור, כי המרבה בשינון הגמרא, מרבה בהבנת התורה, כי הבנת התורה הוא הבנת דברי האחרונים, המבארים דברי הראשונים, המבארים דברי הפוסקים, המבארים דברי הגמרא, שהוא תורה שבע"פ, בו מבואר התורה שבכתב, מאמר הבורא בקיום המצוות.

ואם יאמר לך אדם, שהלומד הרבה גמרא, נעשה שטחי, אמור לו כי מדברי היצר הוא, כי ריבוי הגמרא אינו מרחיק מהבנת התורה, אלא מקרב... כי הבנת התורה אינו הבנת השכל החיצוני, אלא הבנת השכל, אשר קבל את ההבנה מלימוד התורה, ועל כן כל לימוד גמרא מחזק את ההבנה...

ואם ירפה אותך היצר בטענה, כי אין לך כח הזכרון, ולא יעלה בידך לזכור דברי הגמרא, אל תשמע לו, כי כל אדם יש לו כח הזכרון לזכור את אשר חפץ לזכור...

**אם תִּבְקֶשׁ הַכֶּסֶף.** (משלי ב, ד).

בקשת הכסף הוא ההכרה, כי הם חיי האדם. חייב האדם לדעת, כי ללא ידיעת התורה, אין לו חיים כלל. חייב האדם לדעת, כי ללא ההבנה בתורה, ידיעתו בתורה ידיעה קלושה היא. חייב האדם לדעת, כי הבנה ללא ידיעה, הבנה קלושה היא...

## וְכַמְטוּמוֹנִים תַּחֲפֹשְׁנָה. (שם)

בחיפוש המטמונים לוקח זמן ממושך עד גילוי המטמונים, ויש אשר עמלים זמן ממושך, ורק אחר זמן רב רואים התחלה של מטמון, אבל אחר המשך הזמן מתגלה המטמון, והוא שלל רב...

בין בידיעת התורה, ובין בהבנת התורה, לא ניכר הפירות, רק אחרי זמן ממושך.

המתמיד בעבודה, ובצורה הראויה, היינו עמל בהבנה, מתוך שמיעת דברי רבותינו ראשי הישיבה, והרמ"ם, והעמל בספרי האחרונים, והראשונים, הוא יזכה להבנת התורה.

העמל בידיעת התורה, בחזרה ושינון פעמים רבות, ואף שאינו רואה לפניו את כח זכרונו, ואף שאינו רואה את בהירות הסוגיות - כי מה שאינו מבורר בפעם הראשונה, יבואר ויבורר בהמשך - יראה בהמשך, את המטמונים היוצאים מתוך ריבוי החזרות, ויצרפו מטמוני הידיעה, למטמוני ההבנה.

והנה אמרו חז"ל "דברי תורה קשה לקנותם ככלי כסף, ונוח לאבדם ככלי זכוכית" (חגיגה ט"ו.), על כן יש להכיר, כי העבודה הזאת עבודת האדם לכל חיי העוה"ז, והוא ההכנה הראויה לחיי העוה"ב.

"כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה"...



**ב.** אם אשת המת אסורה באיסור ערוה על האחים הרי היא פטורה מיבום ומחליצה, ואף צרתה פטורה.

המשנה מונה ט"ו עריות ששייך בהם דין זה.

בתו, בת בתו, בת בנו, בת אשתו, בת בנה או בת בתה של אשתו, חמותו, אם חמותו, אם חמיו, אחותו מאמו, אחות אמו, אחות אשתו, אשת אחיו מאמו, אשת אחיו של היה בעולמו, וכלתו.

**פטור ערוה וצרתה וצרת צרה** - וכל אלו אם נישאו לאחיו מאביו ומת בלא בנים, הרי אלו פטורות מן היבום, וגם צרותיהם פטורות, וכן אם נישאה הצרה לאח אחר מ"מ היא פטורה ואף פוטרת צרתה, וכן אם נישאת צרתה וכו' עד סוף העולם.

**ב:** מתו או מיאנו - אין הערוה פוטרת צרתה אלא אם היתה צרתה בשעת מיתת האח, אבל אם מתה הערוה או מיאנה או שנמצאה אילנית או שנתגרשה קודם מיתת האח צרותיהן מתייבמות, (בחמותו ואם חמותו ואם חמיו לא שייך שימצאו איילוניות או שימאנו).

ערוה שיכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת.

### **ביאור סדר ולשון המשנה**

הא דתני במתני' בתו ברישא, ולא אחות אשתו שממנה נלמדים כל שאר העריות שפטורות הם וצרותיהם מחליצה ויבום, אינו לפי סדר חומר העונש, ואין הטעם משום דכיון דעיקר איסור בתו מדרשה אתיא (הנה הנה, זימה זימה) ואידי דאתא מדרשה חביבה ליה, דא"כ ליתני לבבא דאחות אשתו לבסוף.

אלא סדר המשנה כך הוא, בתו היא הקרובה ביותר, ואגב בתו תני בת בתו ובת בנו, ואגב דתני ג' דורות שלו תני ג' דורות שלה למטה ולמעלה, ואח"כ חזרו לאחותו ואחות אמו שהם קרוביו, ואגב דתני אחות אמו תנא אחות אשתו ואשת אחיו שלא היה בעולמו שהם איסורי אחוה, ולבסוף תנא כלתו.

## **מסכת יבמות:**

### **חמש עשרה נשים:**

#### **פטור ערוה וצרתה מיבום וחליצה**

הקדמה - אשה שמת בעלה בלא בנים, הרי אשתו אסורה להינשא לאחר, וצריך אחי המת לקחתה לאשה וליבמה, ואם אינו רוצה ליבם צריכה חליצה.

**אשתרי (ז'), או דבעי קרא למישרי צרה שלא במקום מצוה (ח').**

### דרשת סמוכים

**ד.** מקור הא דדרשינן סמוכים- דכתיב סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר.

אפי' למאן דלא דריש סמוכים בכל התורה כר"י, במשנה תורה דריש (דין עדל"ת מציצית, ובאנוסת ומפותת אביו וכדלהלן), או משום שמוכח שנכתב סמוך לדרשה, או משום דמופנה, הגמ' מבארת מה מופנה בב' דרשות אלו.

עשה דוחה לא תעשה, דכתיב לא תלבש שעטנז, וסמיך ליה גדילים תעשה לך.

יבמה שנפלה לפני מוכה שחין אין כופים אותה להתייבם אלא יחלוץ, דסמוך לפרשת יבום כתיב לא תחסום.

מכשפה עונשה סקילה, דסמוך לפרשת מכשפה כתיב עונש שוכב עם בהמה, ור"י שלא דורש סמוכים לומד דין זה ממה שהוציאו אוב וידעוני מכלל מכשפים.

מותר לאדם לישא אנוסת או מפותת אביו או בנו, ור"י אוסר בשל אביו דסבר שלא יגלה כנף אביו איירי באנוסת אביו, דסמוך הוא לפרשת אנוסה, ולרבנן לא חשיב סמוך דכתיב לא יקה איש את אשת אביו בינתים, אלא איירי בשומרת יבם של אביו.

### עשה דוחה לא תעשה

**ד:** **שעטנז-** האיסור אינו אלא בלבישה או בהעלאה דאית ביה הנאה, אבל מוכרי כסות מוכרים כדרכם.

אין איסור שעטנז אלא בצמר ופשתים.

לתנא דבי רבי ישמעאל כל מקום שנאמר בתורה בגד הכונה לבגד מצמר ופשתים, ולשיטתם אין ללמוד שכלאים מותרים בציצית, ממה שצריך להטיל תכלת שהיא בבגד צמר אף בבגד פשתן, די"ל שנדרוש "הכנף" מין כנף, ונאמר שרק בבגד צמר יש להטיל תכלת, להכי איצטריך צמר ופשתים לאפנויי ולמידרש סמוכים לדין עדל"ת.

**פוטרות צרותיהן-** לא תנא אוסרות כדי שלא נטעה לומר שאף שלא במקום יבום ערוה אוסרת צרתה.

**מן החליצה ומן היבום-** תנא מן החליצה שלא נחשוב שרק מיבום פטורה, אלא האמת דכל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה. ותנא מן היבום והקדים חליצה ליבום, דמתני' כאבא שאול שמצות חליצה קודמת למצות יבום.

**ג:** **מנינא למעוטי מאי-** הא דתני ט"ו נשים, וכן תנא הרי אלו דמשמע מיעוטא- למעוטי דרב הפוטר צרת סוטה ודרב אסי הפוטר צרת אילונית, ולרב אתי למעוטי דרב אסי, ולרב אסי אתי למעוטי דרב, ואי לא פליגי אהדדי אתי למעוטי צרת ממאנת וצרת מחזיר גרושתו, ולא כתבו במתני' משום שאינם בצרת צרה.

### מקור פטור ערוה וצרה וצרת צרה

כתיב "ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה בחייה" וכתוב "עליה" בפרשת יבום, ודרשינן שאסרה תורה אחות אשה אף במקום מצוה, וצרתה דרשינן מלצרור, וצרת צרה ילפינן מדכתיב לצרור ולא לצור, (ולהלן י"ג. מובאת שיטת רב אשי הסובר שצרת צרה פטורה מסברא, דבמקום ערוה קיימא, שהרי מטעם זה הצרה עצמה פטורה), ושאר עריות ילפינן דכמו שאחות אשה שהיא ערוה וחייבים כרת במזיד וחטאת בשוגג אסורה ליבם היא וצרתה וצרת צרה, אף כל העריות כיוצא בה אסורות, ועונש ילפינן מדכתיב בסיפא דקרא ונכרתו וכו'.

אמנם שש עריות החמורות מאלו שאינם יכולות לעולם להנשא לאחים לא נלמדים מאחות אשה שאין צרה אלא מאת.

**אלא שהברייתא צ"ב דמשמע שלולא קרא דעליה היתה אחות אשה מתיבמת, אע"פ שאסורה על היבם, וצ"ב הא אין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת (להלן עדל"ת שיב"כ), מכאן הגמ' דנה מנין שעדל"ת (ד' ה'), אח"כ הגמ' מנסה למצוא מקור שעדל"ת שיב"כ, ומסיקה שאינו דוחה (ה: - ז.). ומבארת דבעי קרא כדי שלא נאמר באופן מסוים הואיל ואשתרי**

**ו.** מהא דאיצריך קרא לומר שכיבוד אב דוחה שבת, או מהא דצריך קרא שבנין בית המקדש אינו דוחה שבת ליכא למילף, דאיירי בלאו דמחמר שאינו נדחה, ואף דבעלמא עדל"ת שאני כבוד אב ובנין בית המקדש שהם הכשר מצוה.

אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר אבידה לא ישמע לו, דכתיב איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו, כולכם חייבים בכבודי.

**ז.** ולפי זה באמת **בנין ביהמ"ק** לומדים מכיבוד אב, ומקרא דבנין ביהמ"ק ילפינן שכמו בשבת אין המורא מן השבת אלא ממני שהזהיר עליה, ה"ה במורא מקדש (לא יכנס בסנדלו ובמנעלו ובפונדתו ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו קפנדריא ולא ירוק), וכן שמורא מקדש איסורו לעולם כמורא שבת.

הגמ' מנסה לומר שלומדים עדל"ת שיב"כ מדכתיב **"לא תבערו** אש בכל **מושבותיכם** ביום השבת", ואמאי איצריך לומר מושבותיכם דבעלמא אנו לומדים מזה לרבות חוץ לארץ, והרי שבת היא חובת הגוף דבלאו הכי נוהגת בחו"ל, אלא בא לומר שאסור להבעיר אש לצורך מיתת ב"ד, והרי הבערה יש בה כרת דהבערה לחלק יצאה, ואף לרבי יוסי שהבערה ללאו יצאה הרי יש כאן בישול סמנים שיש בו כרת, וא"כ מהא שצריך קרא לאסור מוכח דבעלמא עדל"ת אף שיש בו כרת, דהו"א שכיון שלאו חמור מעשה ומ"מ עדל"ת, וא"כ הוא הדין שעדל"ת שיב"כ.

**ח.** הגמ' דוחה ראייה זו, ואומרת דהא דבעי קרא למיתת ב"ד דשריפה, משום דהו"א דנילף ק"ו מעבודה שהיא דוחה שבת ומ"מ רציחה דוחה אותה שרוצה פסול לעבודה, ק"ו לשבת שנדחית מפני עבודה שרציחה דוחה אותה, להכי בעי קרא דלא תבערו אש לאסור.

נמצא שאין מקור שעדל"ת שיש בו כרת, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא למה צריך קרא דעליה.

הגמ' מנסה לומר שלולא קרא דעליה היינו לומדים שאר עריות מאשת אה, בדרשת "כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא, (כדרשינן משלמים שעל קדשי מזבח חייבים כרת, ולא על קדשי בדק הבית).

לרבא כל בגד צריך להטיל בו ציצית מהמין שהוא עשוי, דדריש "הכנף" מין כנף, וצמר ופשתים איצטריך לומר שהם פוטרם אף שלא במינם.

**ה.** הגמ' דנה **מהיכן ילפינן דין עדל"ת** לרבנן דפליגי אתנא דבי רבי ישמעאל דלשיטתם איצטריך צמר ופשתים-

ואין לומר דילפינן עדל"ת מהא דכתיב גבי תגלחת נזיר **"ראשו"**, ונסבור שאיסור הקפת הראש כולל גם הקפת כל הראש, ומוכח דעדל"ת, דא"א ללמד משם כיון שלא דהקפה אינו שייך בכל -בנשים.

ואין ללמוד מ"**זקנו**" האמור שם שכולל גם כהנים האסורים בהקפת הראש, שאף שהלאו אינו שווה בכל, נילף דין עדל"ת באם אינו ענין לאינו שווה בכל, תנהו ענין ללאו השווה בכל, ד"ל שאני כהנים הואיל וריבה בהם הכתוב מצוות יתירות צריך קרא להתיר גם בהם לאו שאינו שווה בכל.

ואין ללמוד מהא שהתירה תורה **לנזיר מצורע** לגלח שערות ראשו, דאיסור נזיר קל שכן ישנו בשאלה, ועל כן עשה דוחה בו לא תעשה ועשה, משא"כ בשאר איסורים דלא דחי אלא עשה.

**ה:** הגמ' חוזרת ללמוד עדל"ת בדרשת סמוכים מקרא דלא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך, ויליף מהא דכתיב שעטנז ולא בלשון שוע טווי ונוז, עוד יליף מקרא דהתם שצריך ארבעה חוטים ולפותרם מתוכם, ושאין איסור שעטנז אלא בב' תכיפות ולא בתכיפה אחת.

הגמ' דנה **מהיכן נלמד שעדל"ת שיב"כ**, דאי נימא שאינו דוחה, למה כתבה תורה "עליה" לאסור יבום במקום כרת.

הגמ' מביאה כמה מצוות שדוחות איסור שיש בו כרת ומבארת מהו החומר המיוחד שיש בהם שמשום כך א"א ללמוד ליבום - מילה בשבת נכרתו עליה י"ג בריתות, פסח בשבת יש בו כרת, תמיד הוא תדיר, מילה ופסח יש בהם כרת, פסח ותמיד הם צורך גבוה, מילה ותמיד ופסח היו לפני הדיבור, (וכמ"ד שהעולה שהקריבו לפני מתן תורה היתה קרבן תמיד).

**ח:** הגמ' אומרת דקרא אתא לומר שאין הצרה אסורה אלא במקום מצוה אבל **שלא במקום מצוה הצרה מותרת**, וכמו צרה שאסורה רק במקום מצוה.

ולא אתי קרא ד"עליה" להתיר ערוה שלא במקום מצוה, דכתיב "אשה אל אחותה לא תקח לצרור" דמשמע ששתיהן אסורות, וכתיב "לגלות ערותה" דמשמע שרק אחת אסורה, וא"כ בהכרח שבמקום מצוה שתיהן אסורות, ושלא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת.

רבי לומד מולקח ולקחה **ויבם** ויבמה לאסור ערוה וצרתה במקום מצוה, דולקחה משמע שבידו לישא שתיהן, ולהתיר שלא במקום מצוה, דויבמה משמע דדוקא במקום יבום.

מותר ליבם לגרש את הערוה בגט **ולהחזירה**.

יבם מייבם אף **בעל כרחה**.

**ט:** **דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת** יחיד מביא כשבה או שעירה, נשיא מביא שעיר, ובי"ד מביאים פר, ובעבודת כוכבים יחיד נשיא או משיח מביאים שעירה, וציבור מביאים פר לעולה ושעיר לחטאת, אבל דבר שאין חייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אין ב"ד ומשיח חייבים קרבן וכן ציבור בעבודת כוכבים, הגמ' מבארת את הילפותות לדינים אלו.

יחידים שעבדו ע"ז נדונים בסקילה, וממונם פלט, ומרובים נדונים בסייף וממונם אבד.

## מקרים שלא נשנו במתני' והטעם

**יבום באמו שהיא אנוסת אביו** - לרבנן אנוסת אביו מותרת, ואם נשאה אחיו ונפלה לפניו ליבום פוטר צרתה, ולר"י אסורה לאחיו, וא"כ לא משכחת לה שתפול לפניו ליבום, ולא הביאוה במתני' משום דבפלוגתא לא קמיירי.

הגמ' דנה אם שייך לומר דמתני' לא איירי בפלוגתא -

איסור קדושה חייבי לאוים, לר"ע דינם כחייבי כריתות, ולרבנן חולצת, תנא בפרק שני דהתם מיירי בפלוגתא.

הגמ' דוחה שזה לא שייך לדרשה זו, משום ששם הכלל והפרט שניהם באיסור, וכאן הכלל באיסור והפרט בהתר, אלא זה שייך לדרשה ד"כל דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש, שאי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירו הכתוב לכללו בפירוש", (דמהאי טעמא הייתי אומר שאשם מצורע שנותנים דמו על בהן יד ורגל, אינו טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח, ולהכי אהדריה קרא לומר שהוא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח), וא"כ שאר עריות אסורות.

**יז:** אלא בעינן קרא דעליה לומר ששאר עריות אינם מתייבמות דלא נימא **הואיל ואשתרי אשתרי**.

כמו שמצינו שמטעם זה התירו למצורע שחל שמיני שלו בערב פסח, והוא טבול יום לקריו להכנס למקדש, (ואף שמוותר לטבול יום להכנס למחנה לווייה, דעשה דפסח שיש בו כרת, דוחה עשה של שילוח מחנות שאין בו כרת, ואמר ריו"ח שא"צ לטעם זה דכל איסור טבול יום במחנה לווייה אינו אלא מדרבנן), ומ"מ הכנסת הבהונות למחנה שכינה אסורה מדאורייתא, ואף יש בה כרת, ואיך מותר בהכנסת הבהונות, ואמר עולא דטעם ההתר הואיל ואשתרי לצרעתו אשתרי אף לקריו.

**ח:** הגמ' אומרת שהואיל ואשתרי אשתרי לא שייך אלא היכא שכבר חל ההתר, אבל אם ראה קרי בליל שמיני שאין יכול עדיין להביא קרבן לא אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי, וה"ה לגבי יבום רק מתי שנעשית אחות אשה רק לאחר שמת האח ונפלה לפניו ליבום, שייך לומר הואיל וכבר הותר האשת אח הותר אף האחיות אשה, והגמ' מעמידה דבעינן קרא ד"עליה" לאסור אף באופן זה.

הגמ' מנסה לתרץ שנלמד להתיר שאר עריות מאשת אח **בהקישא דרבי יונה**, והגמ' דוחה דאדרבה נלמד לאסור מאחות אשה, דעדיף הקש לחומרא מהקש לקולא, וגם זה דומה יותר שהם ב' איסורים, ואשת אח הוא איסור אחד.

רבא סובר שאין למדים מקרא ד"עליה" לאסור שאר עריות, אלא **לאסור צרה**, וכן לרבי הלומד מ"ולקח ולקחה ויבם ויבמה" ולא מקרא דעליה, אתי קרא לאסור את הצרה.

**י:** ומ"מ הוסיף לוי במתניתיה אמו אנוסת אביו שפוטר צרתה.

החולץ ליבמתו וחזר וקדשה ומת בלא בנים, לר"ל דהיא חייבי כריתות, מ"מ לא תני במתני' (ללוי דתני דאי) משום שאינה בצרת צרה.

### חלוצתו וצרתה

החולץ ליבמתו וחזר וקדשה, לר"ל הוא אסור בה באיסור לאו דלא יבנה, ובצרתה באיסור כרת דאשת אח, והאחים חייבים עליה ועל צרתה באיסור כרת, ולריו"ח בין הוא ובין האחים אינם חייבים לא עליה ולא על צרתה כרת.

טעמא דר"ל שלא נאמר "לא יבנה" אלא לו בה, וריו"ח סובר דעל כולם נאמר לא יבנה דהוא שליח שלהם והיא שליחה של צרתה.

תנא בברייתא "החולץ ליבמתו וחזר וקדשה ומת צריכה חליצה מן האחים, עמד אחד מן האחים וקדשה אין לה עליו כלום", רישא משמע שהיא באיסור לאו וסיפא משמע שהוא איסור כרת.

**י"א:** רב אשי מתרץ אליבא דר"ל, רישא- צריכה חליצה מן האחים שנוולדו אחרי החליצה וכו"ש, וסיפא- אם קידשה אחד מן האחים שנוולדו קודם החליצה אין לו עליו כלום.

רבינא מתרץ אליבא דריו"ח, רישא- בנוולדו קודם החליצה דחייבי לאוין הם, סיפא- בנוולדו אחר החליצה וכו"ש.

הבא על יבמה ובא אחד מן האחים על צרתה, י"א שדינו בכרת כר"ל, וי"א בעשה וכו"ח.

### צרת סוטה

אשה שזינתה תחת בעלה ומת בעלה לרב היא וצרתה אסורות, "דטומאה כתיב בה כעריות".

ומ"מ היכא שהלך בעלה למדה"י ואמרו לה מת בעלך ונישאת דאסורה לראשון מדרבנן כסוטה, ולשני ג"כ אסורה, ואם מתו האחים חולצים ולא מייבמים, ולר"ש אם אחי הראשון יבמו או חלצו צרתה פטורה, ואף שנתנו לה רבנן דין סוטה לגבי האיסור, לא נתנו דין זה לגבי יבום.

ב"ש מתירים הצרות לאחים, ומ"מ תני במתני', דב"ש במקום ב"ה אינה משנה.

**ט:** אשת אחיו שלא היה בעולמו איירי מתני' בנוולד ולבסוף ייבם דבזה אין פלוגתא, אבל ייבם ולבסוף נולד לר"ש צריכה חליצה.

**האסורה לזה מותרת לזה-** ד' אחים נשואים ב' אחיות ומתו הנשואים את האחיות, הרי אלו חולצות ולא מתייבמות מפני שכל אחת היא אחות זקוקתו, היתה אחת מהם אסורה באיסור ערוה על אחד האחים, מותר לייבם את אשת האח השני, מפני שהערוה אינה זקוקה ליבום, היתה אחת ערוה על האחד והשניה ערוה על השני, הרי הראשונה מתייבמת לשני והשניה מתייבמת לראשון, נמצאת האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה.

י"א שמקרה זה שייך בכל ט"ו העריות במתני' עיין רש"י שמפרט את המקרים.

וי"א שבו' עריות ראשונות דמתני' לא שייך דין זה, משום שרק בתו מן האונסים מותרת לאחיו, ובאונסים לא קמייירי, ולאביי איירי אף באונסים. ומ"מ לאביי לא שייך מקרה זה באשת אחיו שלא היה בעולמו אלא לר"ש שמתיר ייבם ולבסוף נולד, ולרב ספרא איירי בשש אחים ואליבא דר"ש, ומת ונולד וייבם ומת נולד וייבם, דהאסורה לזה מותרת לזה וכו'.

וא"כ נמצא שלרבי הסובר לעיל דמתני' לא איירי בפלוגתא לא שייך לומר בכל המקרים האסורה לזה מותרת לזה וכו' שהרי באשת אחיו שלא היה בעולמו איירי כר"ש.

לרב אדא קרחינא אף לרבי מייירי בפלוגתא, ומה שלא הביאו אמו אנוסת אביו, משום דלא שייך בב' אחיות להתיר כל אחת לאחד האחים שהרי היא אחות אמו.

לרב אשי איירי לרבי בפלוגתא, ואינו סובר ששייך לומר על כל העריות האסורה לזה מותרת לזה וכו', והא דלא תני אמו אנוסת אביו משום דמתני' כר"י שאוסר אנוסת אביו, וכדתני אמו אנוסת אביו בשש עריות החמורות שאינם יכולות לינשא לאחים, ואף שאי עבר ונסיב משכחת לה שפוטר צרתה, דאי לא קתני, ואי איירי כשאנס כלתו והוליד ממנה בן, ומת ונפלה האם לפני בנה ליבום שפוטר צרתה, מ"מ לא איירי מתני' באחווה שנוצרה ע"י איסור.

לשיטת ריו"ח צרת ממאנת וצרת אילונית וצרת מחזיר גרושתו מותרות.

**זיקת ב' יבמין** - ג' אחים הנשואים לג' נשים שאינם קרובות זו לזו, ומת אחד ועשה בה השני מאמר ומת השני, הרי אלו חולצות ולא מתייבמות, כיון שיש עליה זיקת ב' יבמין.

**י"ב: ג' נשים משמשות במוך** - מעוברת שמא תעשה עוברת סנדל, מניקה שמא תגמול את בנה, קטנה מגיל י"א ויום אחד עד י"ב ויום אחד שמא תתעבר ואם תתעבר שמא תמות, ולחכמים אף קטנה מי"א משמשת כדרכה ומן השמים ירחמו שנא' שומר פתאים ד'. הגמ' מדייקת ששייך שקטנה תלד ולא תמות, ושואלת על זה מדברי המשנה שלא שייך **חמותו ממאנת**, הגמ' מתרצת שקטנה שילדה הרי היא גדולה, והטעם כדלהלן.

**בנים הרי הם כסימנים**, וי"א דבנים עדיפי מסימנים והיינו שאף ר"י הסובר שבסימנים בעיני שירבה השחור על הלבן מודה דבנים הוי סימנים, ולרב זביד אין בנים בלא שהביאה סימנים, ואף אם בדקנוה ולא מצאנו סימנים חיישינן שנשרו, ואף למ"ד שבת י"ב שאין לה סימנים לא חיישינן שמא נשרו, מודה דמשום צער לידה חיישינן שנשרו.

**י"ג. דין צרת ערוה כשנתגרשה הערוה** - במתני' מבואר שאף היכא שמת האח הראשון ויבמה השני, ובשעה זו היתה צרתה צרת ערוה לשלישי, ואח"כ גירש השני את הערוה ומת, מותרת צרתה להתייבם לשלישי, כיון דבשעת מיתה לא היתה צרת ערוה, ולהלן משמע שרק אם גירש השני ואח"כ כנס מותרת לשלישי. לרב ירמיה נחלקו התנאים אם מיתה מפלת או נישואין מפילים, ולרבא אין מחלוקת וזו וא"צ לומר זו קתני.

**מיאון לזיקה** - לב"ש אין יבמה ממאנת ביבם, לב"ה ממאנת ביבם, לר' אושעיא לא איירי ב"ה אלא בעשה בה היבם מאמר, אבל לזיקתו אינה ממאנת, הגמ' אומרת שצרת ערוה שיכולה הערוה למאן צרתה חולצת, ואף אם הערוה תמאן (ודלא כר' אושעיא) אסורה צרתה להתייבם, משום דבשעת נפילה נראית כצרת

**י"א:** סוטה ספק שקינא לה ונסתרה אסורה לבעלה ובתרומה, ואם מת חולצת ולא מתייבמת, דלא נאמר בה טומאה.

גרופה שנישאת אסורה לבעלה דכתיב "לא יוכל בעלה הראשון... אחרי אשר הוטמאה", ואם רק נתארסה לרבי יוסי בן כיפר מותרת, ולחכמים אסורה, דלחכמים הוטמאה איירי בסוטה ודאי ולמיקם עלה בלאו, ולרבי"כ אין בסוטה לאו.

לרב חייא בר אבא מחזיר גרושתו משנישאת אסורה ליבם מק"ו שאם במותר לה נאסרה באסור לה לא כ"ש (וחולצת), והגמ' מסתפקת אם צרתה מתייבמת, לל"ק הספק אליבא דרבנן אבל לרבי"כ אינה מתייבמת, ולל"ב הספק אליבא דרבי"כ אבל אליבא דרבנן מתייבמת, ולרב נחמן בר יצחק הספק הוא בה עצמה מי אלים ק"ו במקום מצוה או לא.

נפלו לפניו ב' נשים ליבום אחת כשרה ואחת פסולה, אם הוא חולץ יחלוץ לכשרה, ואם הוא מייבם ייבם לכשרה, הגמ' מנסה לפרש דאיירי שהפסולה היא מחזיר גרושתו משנישאת, ומ"מ יכול ליבם את צרתה, והגמ' דוחה שאפשר להעמיד בפסולה לעלמא לכהונה, ועל זה אמרו שלא יחלוץ לכשרה כיון שהוא פוסלה לכהונה, ולא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם.

**י"ב. צרת ממאנת** - שמיאנה היבמה באחד האחים שנפלה לפנייהם ליבום אסורה למי שמיאנה בו, גזירה משום צרת בתו ממאנת, וכל זה כשמיאנה ביבם, שאף שהמיאון עוקר נישואין קמאי, מ"מ בשעת נפילה היתה נראית כצרת בתו, אבל לשאר האחים לשמואל אף הממאנת עצמה מותרת, ואם מיאנה בבעל הרי היא כגרושה וצרתה מותרת.

**צרת אילונית** - לרב אסי אסורה דדרשינן "אשר תלד" פרט לאילונית שאינה יולדת, ואיירי בהכיר בה שהיא אילונית, ומתני' דקאמר שאילונית ערוה אינה פוטרת צרתה איירי בלא הכיר בה, לרבא צרת אילונית מותרת ואפי' הכיר בה ואפי' צרת בתו אילונית דלא אסרה תורה צרה אלא כשהערוה בת יבום.

והא דאין בזה איסור לא תתגודדו, לאביי הטעם משום שאין האיסור אלא בב' בתי דינים בעיר אחת אבל בב' עיירות מותר, ולרבא אין האיסור אלא כשהב"ד עצמו נחלק, אבל ב' בתי דינים אף בעיר אחת מותר.

לר"ל לא עשו ב"ש כדבריהם משום לא תתגודדו, וכן סובר רב.

המחלוקת אם עשו ב"ש כדבריהם אי בעית אימא קודם שיצאה בת קול שהלכה כב"ה, ואיירי כשב"ה היו הרוב, ומ"מ י"א שעשו כדבריהם משום דב"ש מחדדי טפי, ואב"א לאחר בת קול, ומ"מ י"א שעשו כדבריהם דסברי כרבי יהושע דאין משגיחים בבית קול.

בב' מקומות אין איסור לא תתגודדו, ואף באיסור שבת החמור, כדחזינן שנהגו במקומו של ר"א התר במכשירי מילה בשבת.

רבי אבהו סבר שמותר לטלטל נר שדלק בשבת וכבה, ומ"מ במקומו של ריו"ח לא טלטל נר משום כבודו של ריו"ח שסבר שאסור לטלטל נר, ואף הודיע לשמשו להמנע מכך במקומו של ריו"ח.

למ"ד לא עשו ב"ש כדבריהם ניחא הא דנשאו ב"ה נשים מב"ש, ולמ"ד עשו- ב"ש נשאו מב"ה משום שהם בני חייבי לאוין צרה בלא חליצה, ואין ממזר אלא מחייבי כריתות, (ודלא כר"א הסובר שיש ממזר מחייבי לאוין), וב"ה נשאו מב"ש אע"פ שהנולד מחייבי כריתות הוא ממזר, משום שהיו מודיעים להם מי אסור לשיטתם והיו פורשים, וכן גבי טהרות היו ב"ש מודיעים לב"ה מה טמא לשיטתם והיו פורשים מזה.

**י"ד:** הגמ' מנסה להוכיח מכמה מקומות שעשו ב"ש כדבריהם, ודוחה חלק מהראיות, ולבסוף מסיקה שמוכח כמ"ד עשו ב"ש כדבריהם.

אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות כנ"ל, ובאחיות אם יבם אחות זקוקתו לב"ש יקיים ולב"ה יוציא, ובגט ישן שנתייחד הבעל עם אשתו בין הכתיבה למסירה, ובספק אשת איש קטנה שהיא בת מיאון, לישנא אחרינא שכיב מרע שכתב גט לאשתו אם מתי מחולי זה ונתייחדה עמו אח"כ בלי עדים, ואם קידושין בדינר או בפרוטה, מ"מ לא נמנעו מלישא נשים זה מזה, לקיים "האמת והשלום אהבו".

בתו, ולא אומרים שנעקרו הנישואין, וכמו שמצינו שמטעם זה אע"פ שמיאנה בבעל אסורה לאביו, מפני שבשעת נפילה נראית ככלתו.

**שש עריות חמורות מאלו** מפני שאינם יכולות להנשא לאחים אלא רק לאחרים צרותיהם מותרות, ואלו הם- אמו, אשת אביו, אחות אביו, אחותו מאביו, אשת אחי אביו, אש אחיו מאביו.

### צרת ערוה לב"ש ולב"ה

**י"ג:** כל הנאמר לעיל בפטור צרת ערוה הוא אליבא דב"ה, אבל לב"ש צרת ערוה מתייבמת.

ביאור מחלוקתם-

לר"ש בן פזי נחלקו בדרשות הפסוקים, דב"ש דורשים "חוצה" מכלל דאיכא פנימית, וב"ה דורשים משם שאין קידושין תופסין ביבמה לשוק, וב"ש דורשים דין זה מ"לאיש זר.

לרבא טעמא דב"ש משום שאין איסור חל על איסור, וממילא אם נשא המת את אשתו ונאסרה על אחיו משום אשת אה, ואח"כ נשא החי את אחותה, לא חל איסור אחות אשה על איסור אשת אה, ואינה צרת ערוה, ואם נשא החי את אשתו ונאסרו אחיותיה ואח"כ נשא אחיו את אחותה לא חל איסור אשת אה והויא כצרת ערוה שלא במקום מצוה.

צרת ערוה שחלצה, לב"ש פסולה לכהונה, ולב"ה כשרה ודלא כריו"ח בן נורי שתיקן שהצרות יחלצו.

נתייבמו הצרות, לב"ש כשרים ולב"ה פסולים.

ב"ש וב"ה נשאו נשים זה מזה ועשו טהרות זה ע"ג זה, אע"פ שנחלקו בדיני יבום וטומאה.

### לא תתגודדו, ואם עשו ב"ש כדבריהם-

איסור לא תתגודדו היינו שאסור לעשות חבורה על המת, ומהא דלא כתיב לא תגודדו או לא תגודו ילפינן גם איסור עשית אגודות אגודות.

**י"ד:** לריו"ח מותר לשנות מנהג חלק מהציבור, כדחזינן שחלוק זמן קריאת המגילה, וחלוקים המנהגים בענין עשית מלאכה בערבי פסחים עד חצות, וס"ל דעשו ב"ש כדבריהם וכן סובר שמואל.

טומאה ולב"ה מקבלת טומאה), שנאמר שם שאע"פ שהיה תלמיד שמאי נהג כהלל.

וכן מוכח מהמו"מ עם רבי יהושע ששאלוהו מה דין צרת הבת והתיירא להכריע, ומוכח שעשו כדבריהם ועל כן התיירא להכריע לפוסלם, ואף שלשיטתו אין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד מ"מ מחייבי כריתות הולד פגום מק"ו מאלמנה, והגמ' מבארת שעל הצרות עצמם התיירא להכריע, ושאלוהו על בני צרות דב"ה לב"ש והיינו בני חייבי לאוין, ונ"מ אף לב"ה בולד מחזיר גרושתו, ואמר להם שהם כשרים לכהונה, ואף היו ב' משפחות שהיו מבני צרות שנישאו כב"ה, והיו מהם כהנים גדולים ושמשו ע"ג המזבח.

**ט"ז.** וכן מוכח ממה שהתיר רבי דוסא צרת הבת לאחים כב"ש.

ומוכח שעשו ב"ש כדבריהם.

רבי דוסא בן הרכינס התיר צרת הבת לאחין, הגמ' מתארת מה אמרו לו, ואמר להם שלשיטתו הלכה כב"ה, וכבר אמר כך חגי הנביא, ולא הוא התירה אלא יונתן אחיו.

**ג' דברים שאמר חגי הנביא - א'** צרת הבת אסורה, ב' עמון ומואב מעשרים מעשר עני בשביעית, מפני שקדושה ראשונה לא קידשה לעת"ל והניחום כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית, ג' מקבלים גרים מהקרדוין ומהתרמודים, אבל מהקרתויים אין מקבלים גרים מפני שממזרים נטמעו בהם.

**ט"ז:** י"א בשמו של ריו"ח שאין מקבלים גרים מתרמוד, י"א משום עבדי שלמה שנשאו בנות ישראל, וקסבר עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר, וי"א משום בנות ירושלים שכשנכנסו עכו"ם להיכל הכל נפנו על כסף וזהב ומהם שנפנו על בנות ירושלים, והיינו דכתיב נשים בציון עינו בתולות בערי יהודה.

נער הייתי גם זקנתי - שר העולם אמרו.

ידו פרש צר על כל מחמדיה - עמון ומואב שנפנו לשרוף ס"ת, מפני שכתוב בו לא יבוא עמוני ומואבי.

**עובד כוכבים שקידש בזמן הזה,** חוששים שמא מעשרת השבטים הוא, והיינו בדוכתא דקביעי והיינו בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי.

לר"ש נמנעו מודאי ולא מספק, ומפרש בגמ' דכולה ר"ש והיינו שבסתמא היו נושאים משום דמודעי להו ופרשי, אבל בספק לא היו נושאים זה מזה, דספק אסור.

הא שב"ש לר"ש נמנעו לישא מב"ה בודאי איירי בצרה עצמה, אבל הולדות כשרים אף לב"ש, וכן למ"ד לא עשו ב"ש כדבריהם, נמנעו ב"ה מלישא את הצרת ערוה דב"ש.

**ט"ו. ריו"ח בן נורי רצה לתקן שצרת ערוה חולצת ולא מתייבמת,** מפני שאם תתייבם הולד ממזר לב"ה, ואם תינשא לשוק הולד פגום, ולא הספיקו לגמור את הדבר עד שנטרפה השעה, ואמר לו רשב"ג מה נעשה לצרות הראשונות, למ"ד עשו כדבריהם ניחא, ולמ"ד לא עשו צ"ל דכוונתו שאין לומר לצרות שנישאו לחלוץ משום שימאסו על בעליהם, ולא הוי דרכי נועם.

אמר רב טרפון **תאבני מתי תבוא צרת הבת לידי ואשאנה,** למ"ד לא עשו צ"ל ואשאנה לשוק, ולאפוקי מדרי"ח בן נורי.

הא שייבם ר"ג את צרת בתו, י"מ משום שבתו היתה אילונית, ונחלקו בזה ת"ק ואחרים אם אף בלא הכיר בה מותרת צרתה או אף בהכיר בה, ואב"א שנחלקו אם כנס את הצרה ואח"כ גירש את הערוה ואח"כ מת (וכדעיל י"ג.), ואב"א שנחלקו אם מועיל תנאי בנישואין אם בא עליה או דאמרינן שמחל על התנאי כיון שבא עליה.

**מעשה וילדה כלתו של שמאי הזקן ופיחת את המעזיבה וסייך על גבה בשביל הקטן,** למ"ד עשו ניחא, למ"ד לא עשו התם הרואה אומר לאפושוי אויר קעביד.

והמעשה שהרחיבו ב"ש את החיבור למקוה שיהיה רובו ולא ב' אצבעות חוזרות למקומם כב"ה, למ"ד עשו ניחא, למ"ד לא עשו התם הרואה אומר **לאפושוי מיא** הוא דקעביד.

**ט"ו.** הגמ' מוכיחה שעשו ב"ש כדבריהם מהמעשה גבי ריו"ח החורני (בזיתים לחים), ששלחו לו שהיתה החבית נקובה וסתמוה שמרים שמזדים בזה ב"ה שאין הזיתים מקבלים טומאה, ובאינה נקובה לב"ש אינה מקבלת



אלא לדברי ב"ש שמאמר קונה קנין גמור ופטורה צרתה אף מן החליצה, אבל למ"ד אין זיקה הצרה מתייבמת, אא"כ עשה בה השני מאמר.

**ב' אחיות שנפלו יחד ליבום** - ד' אחים ששניים מהם נשואים לב' אחיות ומתו הנשואים את האחיות, ונפלו ב' האחיות ליבום לפני ב' האחים, הרי שתייהן חולצות ולא מתייבמות, דברי ר"מ, הגמ' מבארת שלא רק למ"ד יש זיקה שלדבריו אסור לייבם מפני שהיא אחות אשה בזיקה יחלוץ, אלא אף למ"ד אין זיקה יחלוץ משום דאסור לבטל מצות יבמין, ואפ"י בספק, וחוששים שמא אחד ייבם ואח"כ ימות אחיו, ותיפטר השניה אף בלא חליצה, ואמנם שיטת ר"ג שמותר לבטל מצות יבמין ואפ"י בודאי, ועל כן מי שנפלה לפניו יבמה ליבום והוא נשוי לאחותה הקטנה, אין אומרים לקטנה למאן, אלא תמתין עד שתגדיל ותפטר היבמה מן היבום משום אחות אשה.

**י"ח:** לשמואל יש זיקה, בין מחיים ובין לאחר מיתה, בין בחד ובין בתרי, ועל כן שומרת יבם שקידש אחד היבמין את אחות היבמה, אסור לו לישאנה עד שאחיו ייבם או יחלוץ, משום שהיא אחות אשתו בזיקה, וכדברי יהודה בן בתירא.

**אשת אחיו שלא היה בעולמו וייבם ואח"כ נולד** - אם מת האח הראשון וייבם אחיו את היבמה, ואח"כ נולד להם אח, ואח"כ מת האח השני, הראשונה פטורה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשניה משום צרתה, ואם רק עשה בה מאמר צרתה חולצת ולא מתייבמת.

### **דעת ר"ש באשת אחיו שלא היה בעולמו**

שיטת ר"ש שיכול האח השלישי לייבם אף את אשת הראשון שייבם אותה השני, לרב אושעיא אף **בנולד ואח"כ ייבם מתיר ר"ש** לשלישי לישא את אשת הראשון, ואיסור אשת אחיו שלא היה בעולמו איירי בב' אחים שנולד השני אחרי מיתת הראשון, או באופן שיש עוד אח אלא שהוא לא ייבם את אשת הראשון, אבל אם ייבם השני את אשת הראשון מותרת לשלישי,

**י"ז.** לשמואל מותר לישא ממקומות אלו, י"מ מפני שאם האמא עכו"ם הבן עכו"ם, ואם האמא ישראלית גמירי שלא ילדו בנים כיון שנעשו עקריות, וי"מ טעם ההתר מפני שעשאו כעכו"ם גמורים.

בן מעובדת כוכבים אינו בן אלא בנה, בן בתן הבא מעובד כוכבים קרוי בן.

עתידיים ישראל לעשות יו"ט כשתחרב כל תרמוד.

בהרפניא היו נישאים לפסולים.

## **כיצד:**

**אשת אחיו שלא היה בעולמו, בנולד ואח"כ ייבם** - שהיו ב' אחים ומת אחד מהם, ואח"כ נולד להם אח, ואח"כ ייבם השני את אשת אחיו, ומת גם אח זה, אשת הראשון פטורה מיבום משום שהיא אשתו של ראשון שלא היה בעולם עם אח זה, וצרתה פטורה מיבום משום צרת ערוה.

**י"ז:** הגמ' לומדת מפסוקים פטור אשת אחיו שלא היה בעולמו, ושאין יבום אלא באחים מן האב ולא באחים מן האם, וא"צ שיהיו גם אחים מן האם.

### **זיקה, וביטול מצות יבמין**

**נישואי קרובות זקוקות-**

לרב שומרת יבם שמתה מותר באמה, והיינו משום דס"ל אין זיקה, ואפ"י ביבם אחד אין זיקה, ומ"מ בחייה אע"ג דאין זיקה אסור באמה משום דאסור לבטל מצות יבמין.

לרב יהודה שומרת יבם שמתה אסור באמה, והיינו דס"ל יש זיקה, ואפ"י בנפלה לפני שניים, ואפ"י לאחר מיתה לא פקעה זיקה, ועל כן אסורה באמה.

**י"ח. צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו**

**בזיקה** - הגמ' אומרת שלמ"ד יש זיקה אז אשת אחיו שלא היה בעולמו שנפלה ליבום אוסרת צרתה ליבום לאח השלישי כיון שהיא צרת ערוה בזיקה, ואין נ"מ אם עשה בה האח השני מאמר

לשלישי או לא, והשניה חייבת ודאי ביבום, ואין ספק מוציא מידי ודאי.

ואם כנס השני את אשת הראשון ומת ואח"כ נולד השלישי, או שנולד השלישי ואח"כ כנסה ואח"כ מת השני, שתיהן פטורות מחליצה וייבום. ואם כנסה השני ונולד השלישי ואח"כ מת השני לר"מ שתיהן פטורות מחליצה וייבום, ולר"ש יכול לייבם או לחלוץ לאיזו שירצה.

**ביאור מחלוקת ר"ש ורבנן** - ר"ש מתיר אשת אחיו לא היה בעולמו משום שכשנולד השלישי היתה אשת הראשון מותרת לו, ומ"מ אף לדבריו זה דווקא באשת אחיו שלא היה בעולמו שאיסור כזה הותר ליבום, אבל אשת אחיו מאמו שנשאה אחיו מאביו ומת אסורה, וטעמא דרבנן משום דכתיב "ויבמה" שעדיין ייבום הראשון עליה.

**העושה מאמר ביבמותו בעל כרחו** לרבי קנה כמו ביבום ולחכמים לא קנה כמו בקידושין דעלמא.

**ב** מותר ליבם לגרש את יבמתו ולהחזירה דכתיב "ולקחה" כיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר.

### כלל אמרו ביבמה

ערוה לא חולצת ולא מתייבמת.

**איסור מצוה** והיינו שניות מדברי סופרים, **ואיסור קדושה** והיינו אלמנה לכה"ג או גרושה וחלוצה לכהן הדיוט חולצות ולא מתייבמות, (והא דקרי לד"ס מצוה משום דמצוה לשמוע דברי חכמים, ואיסורי קדושה משום קדושים יהיו, ורב יהודה מחליף מצוה וקדושה, איסורי כהונה קרי מצוה, ואיסורים דרבנן קדושה משום קדש עצמן במותר לך, ולא משום דכל המקיים דברי חכמים נקרא קדוש, שהרי מי שאינו מקיים חוטא הוא).

ב' אחיות שנפלו לפניו מב' אחים ואחת מהם ערוה יכול לייבם את השניה.

**אלמנה לכהן גדול חולצת ולא מתייבמת**, אלמנה מן הנישואין משום שאסורה בלאו ועשה, ואין עשה דיבום דוחה לא תעשה ועשה.

ואף בנוולד ולבסוף ייבם לא נאסרה בינתיים על השלישי, **דקסבר יש זיקה וזיקה ככנוסה**, להלן תובא שיטת רב פפא שר"ש מתיר רק בייבם ולבסוף נולד.

ולפי זה נמצא שלר"ש יש זיקה וזיקה ככנוסה, הגמ' מבארת שדווקא **ביבם אחד יש זיקה, אבל בב' יבמין מספקא ליה**, ועל כן קאמר ר"ש בג' אחים הנשואים לג' נשים שאינם קרובות זו לזו, ומת הראשון ועשה בה השני מאמר ומת, שמייבם אחת ולחולץ לשניה, אינו מייבם שתיהן משום דמספקא ליה אם יש זיקה או לא, ואם יש זיקה אסור לייבם את שתיהן משום שאסור לייבם ב' יבמות של אותו אה, ומ"מ צריך לחלוץ לשניה (אע"פ שאם יש זיקה מייבם אחת והשניה פטורה), שמא אין זיקה וצריך לייבם שתיהן, אבל ביבם אחד יש זיקה, (ולרבנן שתיהן חולצות ולא מתייבמות, כיון שיש עליה זיקת ב' יבמין).

**י"ט** ב' אחים הנשואים לב' אחיות או לאשה ובתה או לאשה ואחותה ונפלו שתיהן ליבום לפני האח השלישי (לת"ק חולצות ולא מתייבמות ולר"ש) שתיהן פטורות, הגמ' מבארת דאיירי שנפלו בבת אחת, וסבר כריה"ג דאפשר לצמצם, אבל אם נפלו בזה אחר זה הראשונה מתייבמת והשניה פטורה, כיון שיש זיקה וזיקה ככנוסה.

לרב פפא **בנוולד ואח"כ ייבם מודה ר"ש** שאסורה לשלישי, הגמ' מביאה ראייה לדבריו.

**י"ט**: שני אחים שמת אחד מהם בלא ולד, ואח"כ נולד להם אה, ואח"כ מת גם השני, אשת הראשון פטורה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו, ואשת השני או חולצת או מתייבמת. ואם עשה השני מאמר באשת הראשון, לת"ק בין קדם המאמר ללידת השלישי, בין קדמה לידת השלישי למאמר הרי אשת האח השני חולצת ולא מתייבמת דלא אלים מאמר לשווייה צרת ערוה למיפק בולא כלום, ולר"ש אם עשה מאמר ואח"כ נולד האח השלישי אם מייבם אחת נפטרה השניה, ואם חולץ לאשת השני נפטרה אשת הראשון, אבל אם חלץ לאשת הראשון לא נפטרה אשת השני, משום שספק אם מאמר קונה והותרה

**ארבע נשים יש להם הפסק** שלמעלה מהם ולמטה מהם מותר- ונקיט בידיה תלת, אשת אחי האם מן האב, ואשת אחי האב מן האם, וכלת בתו, (טעם איסורה גזירה אטו כלת בנו, אבל כלתו דאורייתא היא, וכלת בנו או בנו בנו אסורים עד סוף כל הדורות), ולזעירי אף אשת אבי אמו, ולרב אסורה שמה יבואו להתיר אף באשת אבי אביו.

אשת אחי האם מן האם אסורה, ועל זה אמרי במערבא "כל שבנקבה ערוה בזכר גזרו על אשתו משום שניה" אבל היכא שהקורבה היא ע"י תרי קידושין כמו אשת בן חמותו ואשת בן חמיו וכו' מותרות.

אשת אחי אבי האב, ואחות אבי האב, אמימור התיירם, רב הלל רצה לאוסרם משום שראה בשם מר בריה דרבנא שיש ט"ז שניות האסורות, ואמר לו רב אשי שאין לסמוך על שמועה זו, דלאו מר בריה דרבנא חתום עליה.

**כ"ב.** רבי חייא הוסיף לאיסור שניות בת בן בנו ובת בן בתו, ובת בן אשתו ובת בת אשתו, ואם אמו של חמיו, ואם אמו של חמותו, הגמ' מסתפקת אם איסורים אלו יש להם הפסק או לא.

שניות בגרים לא גזרו, דאף איסור ערוה אינו אסור אלא משום שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה.

גרים שהם אחים מן האב יכולים להעיד יחד לכתחילה, ואחים מן האם לכתחילה לא, ואמימור מתיר אף לכתחילה, ואין לגזור בהם כמו בשניות, דעדות לבי"ד מסורה וגר שנתגייר כקטן שנולד.

### מי נחשב אח ובן לענין יבום ושאר דינים

כל אח ואפי' ממזר זוקק את אשת אחיו ליבום, ויורשו ומיטמא לו, וכל בן ואפי' ממזר פוטר את אשת אביו מן היבום, וחייב מיתה אם קילל או הכה את אביו, ויורש את אביו, ואביו או אחיו נטמאים עבורו בקבורתו, אבל הבא מן השפחה או מעובדת כוכבים אינו זוקק את אשת אחיו ליבום ואינו פטור את אשת אביו מן היבום, ואינו חייב על הכאת או קללת אביו, ואינו יורשו.

הגמ' מבארת מה החידוש שממזר נקרא אח ובן לענין יבום, ומביאה את המקורות לדינים הנ"ל.

הגמ' דנה למה אלמנה מן האירוסין דליכא אלא עשה לא מתייבמת-

וליכא למימר דילפינן מקרא "אם לא יחפון האיש לקחת" הא חפץ מייבם, דא"כ אמאי אם בעלו קנו.

וליכא למימר שבאמת אף באלמנה מן האירוסין יש גם עשה, דא"כ למה ממזרת ונתינה שאין בהם עשה לא יתייבמו.

וליכא למימר משום גזירה מן האירוסין אטו מן הנישואין, דממזרת ונתינה אין לגזור בהם שהרי לא שכיחי, וכמו שלא גוזרים בכל הנשים אטו אילונית.

ואין הטעם משום שאפשר בחליצה (ואין עדל"ת בדאפשר לקיים שניהם) דא"כ אמאי אם בעלו קנו.

אלא הטעם שאין מייבמים גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה.

**כ"א** אם בעל הכה"ג את האלמנה, באלמנה מן הנישואין אין הצרה פטורה, ובאלמנה מן האירוסין מחלוקת, י"א דעדל"ת ופטרה צרתה, וחליצה במקום יבום לאו מצוה, וי"א שלא פטרה צרתה.

לר"ל כל שאפשר לקיים שניהם אין עדל"ת, והא דאם בעלו קנו ולא אמרינן דאפשר בחליצה, משום דחליצה במקום יבום לאו מצוה היא.

קשה עונשים של מידות מעונשם של עריות.

### איסור שניות לעריות

הגמ' מביאה רמזים מן התורה לאיסור שניות.

אם אמו ואם אביו אסורים גזירה אטו אמו. אשת אבי אביו ואשת אבי אמו גזירה אטו אשת אביו.

אשת אחי אביו שהוא אחיו מאמו, אשת אחי אמו שהוא אחיה מאביה.

כלת בנו, כלת בתו, (בת חורגו אסורה מדאורייתא).

**מותרות**- אשת חמיו, אשת חורגו מותרת אע"פ שבתה אסורה, בנו החורג מותר באשתו ובתו, אשת בן חמותו ואשת בן חמיו, אשת בן חורגו.

אחד חולץ והשני מייבם, ולא חוששים שיבוא היחיד לייבם, ואסור לאחד מהאחים לייבם לפני שהיחיד יחלוץ, דשמא פגע ביבמה לשוק.

וכן הדין בשניים שקידשו ב' אחיות ולכל אחד יש ב' אחים, ואחרי שאח אחד מכל משפחה חלץ יכולים ב' השניים לייבם, ואין חוששים שיבואו לייבם קודם החליצה, ואם ב' אחים חלצו אסורים ב' האחים השניים לייבם אלא אחד חולץ ואחד מייבם, ומ"מ אם יבמו שניהם אין מוציאים מידם, ואפי' הם כהנים, שאף אם הראשון נשא אחות חלוצתו אינו אלא איסור דרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא הוא.

**ד' אחים שב' מתוכם נשואים לב' אחיות ומתו,** הרי ב' האחיות חולצות ולא מתייבמות, ואינו יכול לייבם אחת אחרי שאחיו חלץ לשניה, והטעם בזה שהרי לעיל התרנו לשני לייבם כיון שכבר פקעה זיקה משום שיש זיקה בשעת נפילה, או משום שאסור לבטל מצות יבמין שאם ייבם וימות אחיו תבטל השניה מיבום וחליצה משום שהיא אחות אשתו, ועל כן לשני טעמים אלו נאסרה מתחילה ליבום, וכיון שנאסרה שעה אחת נאסרה עולמית באיסור אשת אח, אבל כאן אחות זקוקת אינה אשת אחיו.

### **ביאור הפסוק והיה הבכור וכו'**

**כ"ד.** והיה הבכור - מצוה בגדול לייבם, ולאא דווקא בכור אלא מצוה בגדול, ואם קדם הקטן ויבם זכה, לא רצה הגדול לייבם הולכים אצל קטן, אף אם אין בכור יכול הקטן לייבם, אף אם ייבם הקטן הוא מקבל את נחלת המת, הגמ' מבארת המקור לכל הדינים הללו.

אשר תלד - פרט לאילוניית.

יקום על שם אחיו המת - לנחלה, ולא שיקרא על שמו, (ואתי גז"ש ואפיק לקרא מפשטיה, אבל בעלמא אין מקרא יוצא מידי פשוטו), ומ"מ אין נוטל נחלתו אלא בנכסים המוחזקים אצל האב, אבל אינו נוטל בראוי כבמוחזק.

ולא ימחה שמו - פרט לסריס ששמו מחוי.

**מתי אסור לאיש לישא אשה מחמת חשד**

**כ"ד:** מי שיצא עליו קול שבא על השפחה ונשתחררה, או על הנכרית ונתגיירה, לא

**כ"ב:** הא דממזר חייב על הכאת אביו היינו כשעשה אביו תשובה, ואף שממזר הוא "מעוות לא יוכל לתקון" מ"מ כעת הוא עושה מעשי עמך, אבל אם לא עשה תשובה אין חייבים על הכאתו.

אסור לבעל להטמא לאשתו פסולה.

**הבא על אחותו** שהיא בת אשת אביו מנישואין ולא מאונסים, לרבנן חייב שתיים משום אחותו ומשום בת אשת אביו, ולרבי יוסי בר"י אינו חייב אלא משום אחותו, הגמ' מבארת מחלוקתם בדרשות.

אחותך היא - לחייב על אחותו שהיא בת אביו ובת אמו, לומר שאין מזהירים מן הדין.

אחותו משפחה או מעובדת כוכבים אינו חייב עליה, אבל אחותו מאנוסה או אחותו שהיא מחייבי לאוין או חייבי כריתות חייב עליה, הגמ' מביאה דרשות לדינים הללו.

בת בנה או בת בתה של אשתו אסורים עליו, אבל של אנוסתו מותרים.

**כ"ג.** בנך מישראלית קרוי בנך, אבל מן העובדת כוכבים אינו קרוי בנך אלא בנה, לרבינא עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד אינו ממזר ומ"מ הוא פסול.

### **קידושי אחת משתי אחיות**

#### **שאינ ידוע איזו -**

**כ"ג:** בכל המקרים דלהלן אם קידושין שאינם מסורי לביאה לא הוו קידושין, איירי שבשעת קידושין הוכרה המקודשת ולבסוף נתערבו, וכן דייקא לישנא דמתני'.

**מי שקידש אחת משתי אחיות ואין ידוע איזו מהן קידש,** נותן גט לשתייהם, ואם מת ויש לו אח אחד יחלוץ לשתייהן, ואם היו לו שני אחים אחד חולץ לאחת, והשני יכול לישא את השניה, אבל אסור לישא קודם שאחיו חלץ דשמא היא אחות זקוקתו, ואם לא חלצו אלא כל אחד כנס אחת אין מוציאים מידם שאף אם היא אחות זקוקתו, משיבם השני פקעה זיקה.

וכן הדין כששניים שאינם קרובים קידשו ב' אחיות ואין ידוע איזו קידשו, ואף אם לאחד יש אח אחד ולשני ב' אחים, היחיד חולץ לשתייהן, והשניים

**עד שמעיד שהוא הרג את הבעל** אסור לעד זה לישא את אשת המת, ואע"ג דסמכינן על האשה דדייקא ומינסבא, מ"מ אין כאן שטר לסמוך עליו (כמו שיש בגט בא"י), ומ"מ לרבנן מותרת לינשא לאחר, ואע"פ שאם הרגו הוא רשע ופסול לעדות, י"ל שלעדות אשה נאמן, ולרב מנשה הסובר שגזלן דאורייתא פסול לעדות אשה, צ"ל כרבא הסובר שכיון שאדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע, מקבלים רק שהאיש מת ולא שהוא הרגו, (וכן הדין באומר פלוני רבעני לרצוני נאמן על הרובע ואין פוסל עצמו), אבל לרב יוסף באומר הרגתיו נפסל לעדות, ומ"מ לעדות אשה נאמן (ודלא כר' מנשה), ורבי יהודה סובר שהאומר הרגתיו אסורה אשתו לינשא דלדבריו רשע הוא.

**כ"ה:** ואם העיד שאחרים הרגוהו והוא היה עמהם מותרת אשתו להנשא לאחרים.

**חכם שפסק לאשה שהיא אסורה לבעלה** מחמת נדר וגירשה בעלה אסור לחכם לישאנה, ואם כנס י"א שיוציא וי"א שאינו מוציא, אבל אם התירה לבעלה ומת הבעל מותר לישאנה, ואפי' כשהוא יחיד מומחה והתיר לה את הנדר לבדו.

**מיאנה או חלצה** מותרת להנשא לאחד משלשת הדיינים שמיאנה או חלצה בפניהם, ואפי' בשניים אין חשד, ועל כן החתומים על המקח מותרים לקנות את השדה, והחתומים על הגט מותרים לישא את האשה.

**כ"ו:** בכל האופנים הנ"ל שאסור לו לישא האשה, אם היה נשוי באותה שעה ומתה אשתו מותר לינשא לה, ואם גירש את אשתו אם היתה קטטה קודם אותו מעשה או שהתחיל הוא בקטטה עם אשתו אחר אותו מעשה, אסור לו לישאנה, אבל אם הקטטה התחילה על ידה אחרי אותו מעשה מותר לישאנה.

ואם נישאו נשים אלו לאחרים ונתגרשו או שנתאלמנו, מותרות לינשא להם, (לרבי דבתרי זימני הוי חזקה לא איירי מתו בעד שהעיד שמת בעלה, דא"כ אסורה לינשא לעולם משום שהחזקה קטלנית).

ישאנה לאשה, ואם כנס אין מוציאין מידו, הטעם שלא ישא כשנתגיירה הוא משום דכתיב "הסר ממך עקשות פה ולזות שפתיים", ודווקא הוא לא ישאנה אבל אחרים יכולים, ואע"פ שנתגיירה כדי להנשא לו, ס"ל לתנא דמתני' שאף גר לשום אישות או מטעם אחר הוי גר, אבל לרבי נחמיה לא הוי גר אלא כשמתגייר שלא לשם איזה רווח, ועל כן לא קיבלו גרים בימי דוד ושלמה, וכן אין מקבלים גרים לימות המשיח.

מי שיצא עליו קול שזנה עם אשת איש והוציאנה מתחת בעלה, אע"פ שכנס יוציא, לרב איירי מתני' שיש עדים שזינתה ויש לה בנים מבעלה הראשון דחייב להוציאנה, אבל אם אין עדים אינו חייב לגרשה, ואם גירש אותה לכתחילה לא יכנס מי שיצא עליו הקול, ואם כנס לא יוציא, ואע"פ שנישאת לאחר ופסק הקול ומת, לכתחילה לא יכנס, ולרבי אף על פי קול מוציאים אותה מבעלה, וכגון שיצא רוקל וראה אשתו חוגרת סינר או שמצא רוקל למעלה מן הכילה או שראה סימן שהיו על הקרקע מנעלים הפוכים תצא האשה מבעלה, אלא שאם יש לה בנים אין מוציאים אותה שלא לחזק את הקול ויחשבו שהבנים ממזרים, להלכה אם יצא קלא דלא פסיק תצא אף בלא עדים, ואם פסק הקול לא תצא אלא בעדים, וקלא דלא פסיק היינו יום ומחצה, שלא היה באמצע קול אחר, ואם פסק הקול מחמת יראה לא נחשב שפסק, ואם יצא הקול במקום שיש לו אויבים לא נחשב שיצא הקול.

**כ"ה:** המוציא את אשתו משום שיצא עליה קול שזינתה או משום נדר אסור להחזירה שמה יטען אח"כ שאם היה יודע שלא זינתה או שיתיר לה חכם את הנדר לא היה מגרשה, ואם נישאת לאחר נמצא גט בטל ובניה ממזרים, הגמ' מסתפקת מה הדין אם כנס אותה אם חייב להוציא או לא, רבה בר רב נחמן מדמה מקרה זה לדינא דמתני' שאם כנס יוציא, והגמ' מחלקת בין המקרים.

**המביא גט** ממדינת הים ואמר בפני נכתב ובפני נחתם, אסור לישא אשה זו שקיבלה את הגט, ואם כנס י"א שיוציא וי"א שאינו מוציא, אבל אם הביא גט בתוך ארץ ישראל מותר כיון שסומכים על הגט ולא על השליח.

**כ"ז.** חליצה גרועה - לשמואל כשיש ב' יבמות ואחת מהם חליצתה גרועה, כגון שהיא אחות זקוקתו, או שנתן לה היבם גט, או שעשה בה מאמר, אין חליצתה פוטרת צרתה, אבל חליצת הצרה פוטרתה, והא דקאמר שבאחות זקוקתו אם חלץ לצרה נפטרה אחות זקוקתו, היינו למ"ד אין זיקה, ולפי זה הצרה הראשונה פוטרת את אחות זקוקתו, ורק הצרה השנייה אינה פוטרת משום חליצה פסולה, ואם התחיל באחת האחיות צריך לחלוץ לאחות השנייה ולצרתה משום חליצה פסולה, דאסור אדם בצרת קרובת חלוצתו, ולרב אשי אליבא דשמואל לא אלימא זיקה להחשיב את הצרה לצרת ערוה, ולכן חליצת הצרה פוטרת את הערוה.

**כ"ח:** מי שמת אחיו שהיו לו ב' נשים, ונתן גט לאחת ועשה מאמר בשניה, אין עדיפות לחלוץ לאחת מהם, אלא יחלוץ למי שירצה.

אי אמרינן נאסרה באיסור זיקה דרבנן - ב' אחיות שנפלו לפני יבם אחד, צריך לחלוץ לשתייהן להתירם לשוק, מתה זו שנפלה שניה מותר בראשונה, משום שהותרה בנפילה ונאסרה בנפילת השניה וחזרה והותרה במיתת השניה, ואם מתה הראשונה לרב לא אמרינן "נאסרה" משום שאין איסורה אלא מדרבנן משום זיקה, אבל לריו"ח אף באיסור דרבנן אמרינן נאסרה, ולפי זה היכא שנפלו ב' אחיות לפני ב' אחים, יכול אחד האחים לחלוץ לזו שנפלה שניה, והשניה מותרת משום שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה באיסור דרבנן, והברייתא האוסרת לייבם השניה אין ידוע מי שנאה, הגמ' דנה אם יש אפשרות לבאר את הברייתא הזו ודוחה את כל האפשרויות.

**כ"ח.** ב' אחיות שנפלו ליבום לפני ב' אחים, והאחת אסורה על האחד באיסור ערוה, הוא אסור בה ומותר באחותה, והשני אסור בשתייהן, והיינו היכא שנפלה המותרת בתחילה, שמיד כשנפלה הערוה נאסר בה האח השני, אבל אם נפלה הערוה ראשונה יכול לייבם את השניה, ואז יהיה האח השני מותר בערוה, משום שבשעת נפילה הותרה ונאסרה בנפילת הערוה וחזרה והותרה ביבום אחיו.

וכן מותרות נשים אלו לבניהם או לאחיהם או לאביו, אבל מי שחשדוהו שזנה עם אשה אסור באמה ובבתה ובאחותה, הגמ' מבארת מהי סברת החילוק.

## ארבעה אחין:

**ארבעה אחים ששניים מהם היו נשואים לב' אחיות ומתו הנשואים לאחיות** ונפלו ב' האחיות ליבום לפני ב' האחים הנותרים, הרי אלו חולצות ולא מתייבמות או משום דיש זיקה וכל אחת היא צרת אחות אשתו בזיקה, ולמ"ד אין זיקה אסורות משום שאסור לבטל מצות יבמין, ושמא אחרי שייבם האחד ימות השני ותיפטר אף מחליצה משום אחות אשה, וכ"ש כשיש רק יבם אחד שודאי ע"י היבום מבטל מצות יבמין, אבל היכא שיש ג' יבמין מותר לאחד ליבם, משום שאין חוששים שימותו שניים.

**כ"ו:** שלש אחיות יבמות שנפלו ליבום לפני ב' אחים -

לרב כל אחד מהאחים חולץ לאחת מהאחיות, והשלישית צריכה חליצה משניהם, הגמ' מבארת דאירי שמת האח הראשון וחלץ אחד האחים לאשתו, ואח"כ מת השני וחלץ האח השני לאשתו, ואח"כ מת השלישי שהיא אחות חלוצה לשני האחים וכמ"ד יש זיקה, והויא חליצה פסולה - גרועה, שאינו יכול לייבם, וחליצה פסולה צריך לחזור על כל האחים.

ולשמואל אחד חולץ לכולם, לל"ק היינו שאין השלישית צריכה חליצה אלא מאחד מהם, דקסבר שדווקא היכא שיכולים לחלוץ חליצה כשרה אין חליצה פסולה פוטרת, אבל היכא שאין אלא חליצה פסולה חליצת אחד מהם מספיקה, ולל"ב אחד חולץ לשלשתם, וקסבר שחליצה פסולה פוטרת לגמרי, אלא שאינה פוטרת צרתה.

מת אחד מבעלי האחיות, ועשה בה האח השלישי מאמר, ואח"כ מת האח השני, לב"ש ישאר השלישי עם אשתו ואשת השני פטורה משום אחות אשה, ולב"ה יוציא את בעלת המאמר בגט ובחליצה, ויחלוץ לאשת אחיו.

**טעמא דב"ש** אינו משום דס"ל שמאמר קונה קנין גמור, אלא מאמר אינו קונה אלא לדחות את הצרה, ועל כן מי שעשה מאמר ובא לגרש לא מספיק גט אלא צריך גם חליצה, דאי נימא שמאמר קונה לגמרי כשנפלו ב' אחיות יעשה מאמר ויקנה ויוכל לייבם, הגמ' דוחה די"ל שרק מאמר דהתיירא שמוותרת להתייבם קונה ודוחה את זיקת האחיות, אבל באמת מאמר קונה קנין גמור, ועל כן מפרש רב אשי דאף לב"ש אין מאמר דוחה לגמרי אלא משייר ועדיין צריכה אחותה חליצה, ואף זה רק כשעשה מאמר ביבמה הראויה ליבום, אבל מאמר באינה ראויה ליבום אינו מתיר לו להשאירה אחרי נפילת אחותה.

מאמר לב"ש אינו קונה ליורשה וליטמא לה ולהפר נדריה, דלא אלימא מאירוסין, והגמ' מסתפקת אם צריך אחרי המאמר מסירה מרצונה לחופה, דהמאמר מפקיע את הזיקה ודינה ככל אשה, או שא"צ מסירה לחופה ככל יבמה שיכול ליבמה בעל כרחו.

**הפרת נדרים ביבמה** - לרבי יהושע רק ביבם אחד יכול להפר, דיש זיקה ביבם אחד, לר"ע אפי' יבם אחד אינו יכול להפר, דסבר אין זיקה אפי' אחד, לר"א היבם מיפר אפי' בב' יבמין, ואירי כשעשה אחד מהם מאמר ואליבא דב"ש, ואי נימא דמאמר אירוסין עושה כונתו מיפר בשותפות עם האב, ולרב אלעזר הסובר שאף לב"ש מאמר אינו קונה אלא דוחה את זיקת הצרה, לל"ק אף לדבריו מועיל גם לענין נדרים, ולל"ב איירי שתבעה את היבם שייבם ופסקו לה מזונות, וכדרבא שכל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת.

**ל** אם מת אחד מבעלי אחיות, וייבמה האח השלישי ומת, היא פטורה משום אחות אשה, וצרתה פטורה משום צרת ערוה, אבל אם עשה רק מאמר הצרה חייבת בחליצה, וכן אם מת הנשוי נכרית ויבמה אחד מבעלי אחיות ומת,

נפלו ב' אחיות לפני ב' אחים חולצים ולא מייבמים (וכנ"ל), ואם קדמו וכנסו יוציאו, לר"א לב"ש יקיימו ולב"ה יוציאו, לר"ש לכו"ע יקיימו, לאבא שאול לב"ש יוציאו ולב"ה יקיימו.

**כ"ח:** ב' אחיות שנפלו לפני ב' אחים, והאחת אסורה באיסור מצוה או קדושה חולצות ולא מתייבמות, וקמ"ל דלא עשו רבנן איסור זה כערוה כדי לקיים מצות יבום דאורייתא.

היתה אחת האחיות אסורה על אחד האחים איסור ערוה והשניה אסורה על השני איסור ערוה, האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה, אבל באיסור מצוה או קדושה אסורות לשני האחים.

י"א שמקרה זה שייך בכל ט"ו העריות במתני'. וי"א שבו' עריות ראשונות דמתני' לא שייך דין זה, משום שרק בתו מן האונסים מותרת לאחיו, ובאונסים לא קמיירי, ולאביי איירי אף באונסים. ומ"מ לאביי לא שייך מקרה זה באשת אחיו שלא היה בעולמו אלא לר"ש שמתיר ייבם ולבסוף נולד, ולרב ספרא איירי בשש אחים ואליבא דר"ש, ומת ונולד וייבם ומת נולד וייבם, דהאסורה לזה מותרת לזה וכו'.

## ג' אחים שב' מהם נשואים לב' אחיות,

### ואחד נשוי נכרית...

מתו הנשואים לאחיות ונפלו לפני האח השלישי לרבנן חולצות ולא מתייבמות וכנ"ל, ור"ש פוטר אף מחליצה, ומ"מ בין לרבנן בין לר"ש אם אחת מהם אסורה עליו באיסור ערוה, מותר לו לייבם את השניה, ולא גזרינן לר"ש אטו ב' אחיות דעלמא אע"פ שאחות זקוקה לר"ש היא ערוה גמורה.

## כ"ט. ואם אחת האחיות אסורה באיסור מצוה

או קדושה הרי אלו חולצות ולא מתייבמות, ואף לר"ש צריכה חליצה גזירה אטו איסור מצוה דעלמא.

ב' אחים הנשואים לב' אחיות, ואחת האחיות קטנה שקידושה מדרבנן לר"ג אם מיאנה יכול לייבם אחותה, ואם לא מיאנה ימתין עד שתגדיל ותפטר אחותה משום אחות אשה, ולרבי יהושע יגרש את הקטנה ויחלוץ לגדולה, ולר"א מלמדים את הקטנה למאן, ומתני' לאפוקי מדברי יהושע.

**ל"א. ומ"מ היכא שנפל הבית עליו ועל אשתו**

האסורה על אחיו משום ערוה, ואין ידוע אם הוא מת ראשון וצרתה צרת ערוה, או שהערוה מתה ראשונה וצרתה מותרת, צרתה חולצת ולא מתייבמת, ולא אמרינן שנשאירנה בחזקת התר ליבם, התם נמי החמירו להצריך חליצה, ולא חיישינן שתתייבם דמפולת לא שכיחא, או משום שכיון שידוע שא"א לדע מי מת קודם ידעו שלא הצריכה חליצה אלא מספק.

והיכא שזרק גט ויש כת עדים שאומרת שהוא קרוב לה, וכת אחרת אומרת שהוא קרוב לו, צריכה צרתה חליצה כיון שהוא ספיקא דאורייתא, הגמ' דוחה תירוץ זה ומוכיחה שאף באופן זה מוקמינן אחזקתה, ועל כן אמרו אביי ורבא דאירי מתני' אף בגירושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה.

**ל"א: למה לא תיקנו לכתוב זמן בשטר**

**קידושין** - למ"ד שטעם כתיבת זמן בגט הוא משום פירי לדעת ממתאי אינו אוכל מנכסי מילוג שלה א"כ בקידושין לא שייך טעם זה שהרי הבעל אוכל פירות רק מהנישואין, ולמ"ד שתיקנו זמן בגט שמא יחפה על בת אחותו שתזנה תחתיו ויגרשנה ויאמר שנתגרשה קודם הזנות א"כ טעם זה שייך אף בקידושין, והא שלא תיקנו זמן משום שבקידושי כסף לא שייך זמן והרוב מקדשים בכסף (משא"כ שטר שחרור תיקנו בו זמן משום שהרוב משחררים ע"י שטר), טעם נוסף שלא תיקנו זמן בקידושין משום שהוא או היא יכולים למחוק את הזמן מהשטר, ואם יניחו את השטר אצל העדים חוששים שמא לא יזכרו את הזמן ויעידו על פי השטר והוי "מפי כתבם", משא"כ גירושין שלהצלה דידה קאתי שאם תמחוק את הזמן נעמידנה בחזקת אשת איש ותתחייב מיתה.

**זיקת שני יבמין** - ג' אחים הנשואים לג' נשים נכריות ומת אח אחד ועשה בה השני מאמר ומת, הרי אלו חולצות ולא מתייבמות משום שגזרו חכמים שלא לייבם מי שיש עליה זיקת ב' יבמין, שמא יבואו לייבם ב' יבמות של אח אחד, ולא היה מועיל שיתקנו שייבם אחת ולחלוץ לשניה, דשמא יבוא לחלוץ ואח"כ לייבם, שיש בזה איסור "אשר לא יבנה", ולר"ש מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשניה.

ומבואר מתנא דמתני' שבלא מאמר הצרה חייבת ביבום, רב נחמן מדייק ממתני' שאין זיקה אפי' בחד, וי"א שאין מכאן ראייה נקט מאמר לאפוקי מב"ש.

אם מת אחד האחים ויבמה האח השלישי ומתה אשתו של שני ואח"כ מת האח השלישי, אעפ"כ אסורה על השני הואיל ונאסרה עליו שעה אחת, ואפי' אם בשעת נפילה היתה מותרת מ נאסרה אח"כ נאסרה עולמית, ואפי' אם יבמה זו לא נדחתה מהאי ביתא לגמרי.

אם גירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת הנשוי נכרית וכנסה המגרש ומת, מותרת להתייבם לשני, כיון שלא היתה צרת ערוה אלא גירש את הערוה קודם שנשאה, ואם מת ואח"כ גירש שהיתה צרת ערוה בזיקה הדבר תלוי אם יש זיקה אסורה, ואם אין זיקה מותרת, ואם כנס ואח"כ גירש אסורה לכו"ע.

**ל: ספק צרת ערוה** - אם היו ליבם ספק קידושין

או ספק גירושין הצרה חלוצת ולא מתייבמת, כיצד ספק קידושין- זרק קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה, ספק גירושין- כתב בכתב ידו ואין עליו עדים, או שיש עדים ואין בו זמן, או שיש זמן ואין בו אלא עד אחד.

הגמ' זנה למה המשנה לא נקטה ספק גירושין בזרק גט ספק קרוב לו ספק קרוב לה-

רבה מפרש שבכהי גוונא הצרת ערוה מותרת, כיון שהיא בחזקת התר לשוק, והגמ' זנה בדבריו וכדלהלן, ובגמ' ל"א: מובאת שיטת אביי ורבא שבאמת אף בגירושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה הצרה חולצת ולא מתייבמת.

**אשה זו בחזקת התר עומדת, מספק**

**אתה בא לאוסרה, אל תאסרנה מספק**

**בספק אם נתגרשה הערוה** (ספק קרוב לו ספק קרוב לה) לרבה מותרת הצרה ליבם, **בספק קידושין** בערוה מעיקר הדין מותרת הצרה ליבם והחמירו בה חכמים, ולא חיישינן שיבואו לידי קולא, דכיון שצריכה חליצה יודעים שזה רק חומרא, ואין חוששים שייבם כיון שמדינא אף היבום מותר, אבל בספק קידושין חיישינן שייבם והייבום אסור מדינא.



הגמ' מבארת שזר ששימש בשבת איירי בשחיטת פרו של כה"ג למ"ד שפסולה בזר, ולפי זה אפי' בכהן הדיוט, (אבל סתם שחיטה כשרה בזר, וקבלה והולכה הם טלטול בעלמא, והקטרה אינה אלא לאו), ולרב אשי אפשר להעמיד בהקטרה שאינו חייב מיתה, ונ"מ לקוברו בין רשעים גמורים.

### **ב' שקידשו ב' נשים ובשעת כניסתם לחופה החליפו נשותיהם בשוגג**

הרי אלו חייבים עד ד' חטאות לכל אחד, משום אשת איש, ואם היו אחים גם משום אשת אח, ואם היו אחיות גם משום אחות אשה, ואם היו נדות גם משום נדה.

אם המעשה היה במזיד אינם חייבים קרבן, ונאסרים לבעליהן, אמנם בקטנה הוי אונס דפיתוי קטנה אונס הוא, ואסורות לכהן ומותרות לישראל.

**ל"ד.** ממתני' מבואר שאיסור חל על איסור בין באיסור בת אחת אשת איש ואשת אח ובין באיסור כולל אחות אשה שכולל שאר האחיות ובין באיסור מוסיף איסור נדה שנתוסף עליה לבעלה.

הגמ' מעמידה את המשנה כר"מ המחייב ה' חטאות ואשם בטמא שאכל חלב שהוא נותר והוא מן המוקדשין ביה"כ והוציא בפיו בשבת.

ל"ק חשיב נישואין דמתני' טועה בדבר מצוה שנחלקו בזה רבי יהושע ור"א אם חייב, ומתני' כר"מ אליבא דר"א, ולל"ב רק במילה שזמנו בהול חשיב טועה בדבר מצוה משא"כ נישואין מודה רבי יהושע.

ובאוכל תרומה שנודע שהוא בן גרושה וחלוצה שפטר רבי יהושע מקרן וחומש משום טועה בדבר מצוה, (ור"א מחייב), איירי בערב פסח שזמנו בהול.

ביאור נוסף במתני' איך חלו כל האיסורים דאיירי שחלו בבת אחת וכו"ש שאחע"א בבת אחת, ואיירי ששני האנשים מינו שליח אחד לקדש להם אשה, וכן ב' הנשים, ופגשו השליחים זה את זה, ולענין הנדות היו שופעות דם בזמן שהבנות נעשו בנות י"ב והבנים בני י"ג.

**ל"ב.** נתן גט לזו שעשה בה מאמר, לל"ק יכול לייבם את השניה אבל אותה לא, ולל"ב יכול לייבם אף אותה.

אחות אשה שנפלה ליבום ואח"כ מתה אשתו, הרי היא באיסורה הואיל ונאסרה שעה אחת, ואם בא עליה בחיי אשתו לרבי יוסי חייב משום אשת אח ומשום אחות אשה, ולר"ש אין איסור חל על איסור וממילא חייב על האיסור הראשון שחל עליה, ומ"מ אף אם היתה קודם אשת אח דלא חייל איסור אחות אשה, אין מתירים לה להתייבם, משום שאם יפקע איסור אשת אח יחול איסור אחות אשה, ועל כן לא פקע איסור אשת אח.

### **איסור חל על איסור-**

בעל אשה שיש בה ב' איסורים, לת"ק נדון בעונש החמור, ולרבי יוסי באיסור הראשון שחל, ומה שנתבאר לעיל שלר"י אחע"א לרבי אבהו היינו דווקא באיסור מוסיף, והגמ' דוחה דאיסור אחות אשה אינו מוסיף על אשת אח, ומה שהמקדש נאסר בשאר האחיות זה איסור כולל ולא איסור מוסיף, ועל כן מבארת הגמ' שחייב אחת, ומעלה אני עליו כאילו עשה שתיים, ונ"מ לקוברו בין רשעים גמורים.

נחלקו רבי חייא ובר קפרא בג' אופנים א' זר ששימש בשבת, ב' בעל מום ששימש בטומאה, ג' זר שאכל מליקה, לרבי חייא חייב שתיים, ולבר קפרא חייב אחת,

הגמ' מנסה להעמיד שנחלקו באיסור כולל לרבי יוסי, והוי איסור כולל שהרי שבת אוסרת אף שאר מלאכות, וטומאה אוסרת אף אכילת קדשים, אולם זר שאכל מליקה אינו איסור כולל.

ועל כן הגמ' מבארת שנחלקו כששני האיסורים חלו בבת אחת ואליבא דרבי שמעון, ואיירי כשהזר הביא ב' שערות בשבת ז, והיה בעל מום וטמא לפני שהגדיל, או שחתכו אצבעו בסכין טמאה, ומליקה בשעת מליקה חלים ב' האיסורים.

הגמ' דנה בביאור דברי בר קפרא ורבי חייא שנשבעו כל אחד שרבי אמר כדבריו.

**ל"ג:** הגמ' נשארת בתיובתא על בר קפרא.

## החולץ ליבמתו:

### החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת

**ל"ה:** אם ילדה ולד מעליא הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה, ואם כנסה ונמצא הולד בן קיימא יוציא וחיבים בקרבן.

**שיטת רבי יוחנן** שמעוברת שהפילה חליצתה חליצה וביאתה ביאה, (לאביי מודה ריו"ח שביאת מעוברת לא שמה ביאה).

טעמא דריו"ח או מסברא שכיון שהפילה אגלאי מילתא שהיא בת חליצה ויבום, או מקרא "ובין אין לו" והא לית ליה.

ועל כן לריו"ח החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת והפילה א"צ חליצה מן האחים, והוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו, ופסולה לכהונה, ואם ייבם בעודה מעוברת והפילה כבר קיים מצות ייבום וא"צ לחזור ולבעול, ויכול לקיימה או לגרשה.

**שיטת ריש לקיש** שחליצת מעוברת לא שמה חליצה וביאת מעוברת לא שמה ביאה.

טעמא דר"ל מסברא שאע"פ שהפילה לא אמרינן דאגלאי מילתא למפרע, או מקרא "ובין אין לו" עיין עליו.

ועל כן לר"ל החולץ ליבמתו מעוברת והפילה צריכה חליצה מן האחים, ומ"מ אף שאינה חליצה החמירו רבנן שהוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופולה לכהונה, ואם בא עליה בעודה מעוברת צריך לחזור ולבעול אחר שהפילה.

**ל"ו.** הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת הרי זו **לא תינשא צרתה** שמא לא יהיה הולד בן קיימא, לר"ל ניחא, ולא אמרינן שרוב נשים יולדות ולד מעליא, דמ"מ הולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם, ולריו"ח אליבא דאביי צ"ל שמודה שביאת מעוברת לא שמה ביאה, ולרבא לא שייך לחלק בין יבום לחליצה, אלא הטעם שלא תינשא שמא יהיה הולד בן קיימא שאז

ומפרישים נשים אלו מבעליהם ג' חודשים שמא מעוברת הם, ואיירי כשבעלו ושנו דאל"כ אין אשה מתעברת מביאה ראשונה, (ולפי זה חיבים חטאות על כל ביאה, ובלאו הכי לר"א חיבים על כל כח).

**ל"ד:** אין אשה מתעברת מביאה ראשונה- תמור נתעברה מיהודה אע"פ שער ואונן שימשו שלא כדרך, משום שמיעכה באצבעה.

לר"א מותר לבעל של מניקה כל כ"ד חודש לדוש מבפנים ולזרות מבחוץ.

לר"י אין כלה טמאה שכבת זרע משום שאין אשה מתעברת מביאה ראשונה, ולרבנן בביאה שלא כדרכה אינה טמאה.

כל אשה ששהתה י' שנים אחר בעלה, שוב אינה יולדת, אא"כ דעתה להנשא, או שנבעלה בינתיים.

### דין המתנה מלהנשא ג' חודשים

**ל"ה.** כל הנשים צריכות להמתין מלהנשא ג' חודשים.

גירות ומשחררת קטנה א"צ להמתין, וגדולה לר"י צריכות להמתין, ולרבי יוסי א"צ להמתין דסבר כל אשה מזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר, ולר"י חיישינן שמא לא נתהפכה יפה יפה.

אנוסה ומפותה לר"י צריכות להמתין ולרבי יוסי א"צ להמתין וכן"ל.

קטנה בת ישראל אם מיאנה א"צ להמתין, ואם נתן לה גט צריכה להמתין, ואם זינתה צריכה להמתין גזירה אטו גדולה, ולל"ב אף בזנות א"צ להמתין דזנות דקטנה לא שכיח.

במתני' שהוחלפו נשותיהם לא גזרו בקטנה להמתין דחילוף לא שכיח.

אשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה ואסורה לכהונה, ואשת כהן שנאנסה נפסלה מן התרומה, וכהנות הנשואות לישראל נפסלו מתרומה דבי נשייהו אם ימות בעלה בלא בנים אינה שבה לבית אביה לאכילת תרומה.

נתקדשה לכהן י"א שגם זו תחלוץ, וי"א שבזה סומכים על דברי רבנן וא"צ חליצה ומוותרת לכהן.

**ל"ז:** המקדש גרושה או אלמנה בתוך ג' חודשים וברח ממקומה, י"א שמחייבים אותו לתת גט, וי"א שדי בזה שברח ממקומה.

הכונס ליבמתו ונמצאת מעוברת וילדה ולד בן קיימא **ספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון**, יוציא והולד כשר וכשר להיות כהן גדול, וחייבים באשם תלוי, ולא אמרינן הלך אחר רוב נשים היולדות לט', דכיון שלא הוכר עוברת לשליש ימיה איתרע ליה רובא.

ואם לא הוציאה ונולד להם בן שני שהוא **ספק ממזר**, נחלקו בזה אם הוא מותר בודאי ממזרת או לא, לאב"י ראב"י סובר שמותר בממזרת, ולרבא ראב"י סובר שאסור בממזרת, וטעם מחלוקתם הוא שלרבא הלכה כר"א שספק ממזר (שתוקי אסופי וכותי) אסורים בודאי ממזר ואסורים זה בזה, ולאב"י הלכה כהלל שמותרים לבוא זה בזה.

**ל"ח:** לראב"י לא ישא אדם אשה במדינה אחת, ואח"כ ישא אשה במדינה אחרת שמא ישא אח את אחותו, והא שרב ורב נחמן הכריזו מאן הויא ליומא, שאני רבנן דפקיע שמיהו, ואף הודיעו ז' ימים קודם, שהרי תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב ז' נקיים, ואב"א לא נשאו רב ורב נחמן אלא רצו שיהיה פת בסלם.

לא ישא אדם אשה שדעתו לגרשה.

### ספק ויבם שבאו לחלוק בירושה

ספק בן ט' לראשון או בן ז' ליבם, חולקים הספק והיבם בנכסי האח המת, ככל ממון המוטל בספק.

ואם אח"כ מת היבם לרב קם דינא ואינו נוטל כלום בנכסי היבם, ולרב ירמיה הדר דינא ואומר להם שאם הוא בן המת שיתנו לו את כל נכסי המת שלקח אביהם, ואם הוא אחיהם שיתנו לו חלק

ודאי אין ביאת מעוברת ביאה (וכן חליצה), והולד עצמו אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם.

**האשה שהלכו בעלה וצרתה למדה"י ומת**, אסורה להנשא עד שיבורר לה שהיא וצרתה אינן מעוברות, וכן לא תחלוץ ותנשא בתוך ט' שמא מעוברת היא או צרתה, י"א שאף לא תחלוץ ותנשא לאחר ט' שמא יוברר שצרתה ילדה ולד מעליא, ונרצה להתירה לכהונה ע"י כרוז שלא היתה חליצתה חליצה, ושמא יהיה אחד שהיה בחליצה ולא ישמע את הכרוז, ויחשוב שחלוצה מותרת לכהן, וי"א שבאמת מותרת לחלוץ ולהנשא לאחר ט'.

תניא כוותיה דר"ל.

### ג' מקומות שהלכה כר"ל

א' ביאת וחליצת מעוברת לא מהני.

**ל"ט:** ב' המחלק נכסיו כמתנה לא לפי כללי ירושה דבריו קיימים, ואם אמר משום ירושה אין דבריו קיימים, ואם כתב בין בתחילה ובין באמצע ובין בסוף לשון מתנה אם הזכיר לשון מתנה לכל האחים מהני.

ג' הכותב כל נכסיו לבנו מהיום ולאחר מיתה, אין האב יכול למכור אלא הפירות עד שימות, ואין הבן יכול למכור אלא מה שלאחר מיתת האב, ואם מכר בחיי האב ומת הבן קודם האב קנה לוקח, דקנין פירות שיש לאב **לאו כקנין הגוף** (ולריו"ח לא קנה דקנין פירות כקנין הגוף).

שיטת ר"א שהכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת הפילה יוציא בגט.

**נישואין למעוברת או מינקת חבירו** - לא ישא אדם מעוברת ומינקת חבירו עד כ"ד חודש מהלידה, ואם נשא לר"מ יוציא ולא יחזיר עולמית, ולחכמים יוציא בגט וכשיגיע זמנו יכנוס, ואף אם היא אשת כהן חייב להוציאה בגט.

הגמ' מבארת שאין מחלוקת זו תלויה בדין כונס יבמתו ונמצאת מעוברת הנ"ל שזה מדאורייתא וזה מדרבנן.

**ולד ששהה לי' יום אינו נפל**, ואם נהרג ואין ידוע אם כלו חדשיו או לא לרבנן ולד מעליא הויא, ולרשב"ג ספק, ואם נתקדשה אמו לאדם מן השוק אם נתקדשה לישראל צריכה חליצה כרבנן, ואם

**ל"ח:** לעולא זיקת אירוסין עושה ספק אירוסין, ורישא (מכרה ונתנה קיים) איירי בזיקת אירוסין, ועל כן יכולה למכור ולתת לכתחילה אף לב"ה שבודאי אירוסין לכתחילה לא תמכור, וסיפא (אם מתה וכו') איירי בזיקת נישואין שהיא עושה ספק נישואין, ועל כן יחלוקו, אבל בודאי נשואה הנכסים של הבעל.

**לרבה** איירי רישא וסיפא מן הנישואין, וזיקת נישואין עושה ספק נישואין, וכשהיא קיימת אין מוציאין ממנה דאין ספק מוציא מידי ודאי, אבל אחר שמתה יחלוקו.

הגמ' שואלת על רבה שהרי ב"ש לא סוברים ש"אין ספק מוציא מידי ודאי" ועל כן בנפל הבית עליו ועל אביו או מורישיו, והיה חייב כתובה והלוואה, והספק הוא מי מת ראשון, לב"ש יחלוקו (ולב"ה נכסים בחזקתן), ומבואר שלא אמרינן אסממ"ו.

הגמ' דוחה שהטעם שם הוא משום דשטר העומד ליגבות כגבוי, וכמו שמצינו שלב"ש מי שקינא לאשתו ומת נוטלות כתובתן ואינם שותות אע"פ שהם ספק, משום דשטר העומד ליגבות כגבוי דמי, (ולב"ה כיון שאינם שותות לא נוטלות כתובתן).

ולאביי שאני כתובה משום חניא, ובכתובה דמתני' לא פליגי אלא רק בנכסי מילוג, והכתובה בחזקת יורשי האב דלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים.

**אביי** מפרש מתני' דרישא (מוכרת ונותנת וקיים) בנכסים שנפלו לה כשהיא שומרת יבם, וסיפא כשנפלו לה כשהיא תחת הבעל, וס"ל דיזו כידה.

**ל"ט.** רבא חולק וסובר שיזו עדיפא מידה, אלא איירי שנפלו לה כשהיא שומרת יבם, וסיפא איירי כשעשה בה מאמר, ומאמר עושה ודאי ארוסה לדחות בצרה, וספק נשואה לחלוק בנכסים.

הגמ' מביאה ראיות לדעות הנ"ל.

כנס היבם את יבמתו הרי היא כאשתו לכל דבר, ויכול לגרשה בגט וא"צ חליצה, ויכול להחזירה אחר גירושין ואין בזה איסור אשת אח, מלבד הכתובה שהיא על נכסי בעלה הראשון, דאשה הקנו לו מן השמים ולא שיעבד נכסיו לכתובתה, ומ"מ תיקנו חכמים שאם אין לראשון יתן לה היבם, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.

בנכסי היבם, (ומחלוקת זו לא שייכת למחלוקת במי שאבדה לו דרך שדהו שתובא להלן).

**ל"ח.** ואם מת היבם ובאו הספק בני היבם לחלוק נכסי המת, כיון ששניהם ספק שהרי אף הספק אינו יודע מכח מי הוא בא לירש אינו יורש הכל. ואם באו הספק והיבם לחלוק בנכסי הסבא, אין הבן יכול לתבוע את חלק האח המת, כיון שהיבם הוא ודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי.

ואם באו הספק ובני היבם (שהיו שניים) לחלוק בנכסי הסבא, הם נוטלים חצי מהנכסים שהוא מודה שהם שלהם (אם אינו אחיהם), והוא נוטל שלישי שהם מודים שזה שלו (אם הוא אחיהם), ובשישית הנותרת חולקים כדן ממוון המוטל בספק.

ואם מת הספק ובאו הסבא והיבם לחלוק נכסיו, הוי ממוון המוטל בספק וחולקין, וכן אם מת יבם ובאו הסבא והספק לחלוק בנכסיו.

מי שנישאת אמו לאחר תוך ג' למיתת בעלה ונולד לה בן ספק ב' ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון, הוא אינו יורש את בני הראשון או השני דאין ספק מוציא מידי ודאי, ובני הראשון והשני חולקים בירושתו.

**מי שאבדה לו דרך שדהו** אם השדות שמסביבו הם של אדם אחד ילך בקצרה, ואם הם של ד' בני אדם יקח דרך במאה מנה או יפרח באויר, וכן אם ד' קנו מארבעה או מאחד, אבל אם אחד קנה מארבעה לאדמון ילך בקצרה, דממה נפשך הדרך אצלו, ולרבנן כיון שיכול הקונה להחזיר את שטר המכירה למוכרים אינו חייב לתת לו דרך.

### שומרת יבם שנפלו לה נכסים

יכולה למכור או לתת מנכסיה, בין לב"ש ובין לב"ה.

אם מתה כתובתה ונכסי מילוג לב"ש יחלוקו יורשי האב והבעל, ולב"ה נכסים בחזקתם, והיינו כתובה ליורשי הבעל ונכסי מילוג ליורשי האב.

הגמ' שואלת למה ב"ש מודים שיכולה למכור אע"פ שאם מתה יחלוקו, הגמ' מביאה ד' תירוצים-

שלא לאוכלה חמץ, שהרי כבר כתוב "לא תאפה חמץ חלקם".

**ירושת החולץ והמייבם והאחים והאב** - החולץ הרי הוא כאחד מן האחים לנחלה, ולא קנסוהו על שלא ייבם, ואם יש להם אב האב קודם, ואם ייבם הרי זכה בכל הנכסים, ולר"י האב קודם אף למייבם, הגמ' מביאה מחלוקת מה ההלכה.

### **איסור קרובות חלוצתו**

**מ:** החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותיה - באמה ובאם אמה ובאם אביה, בבתה ובבת בתה, ובאחותה כשהחלוצה קיימת, והיא אסורה בקרוביו - אביו ואבי אביו, בנו ובן בנו, אחיו ובן אחיו, הגמ' מוכיחה שאף שניות האסורות מדרבנן אסורות בחלוצה כמו בערוה דאורייתא. וכן אסור בצרת קרובי חלוצתו.

מותר אדם בקרובי צרת חלוצתו, אבל הבא על צרת חלוצתו הולד ממזר, לריו"ח אין חייב כרת לא על חלוצתו ולא על צרתה.

**מ"א:** אחות חלוצתו שנפלה לפניו ליבום חולצת ולא מתייבמת, ואיסורה מדרבנן, אבל אחות גרושתו אסורה מדאורייתא ופטורה אף מחליצה.

**שומרת יבם שקידש אחד האחים את אחותה** ימתין מלכנס עד שאח אחר ייבם או יחלוץ, וכן אם מתה היבמה מותר לכנס, ואם מת אחיו יתן גט לאשתו ויחלוץ ליבמה, ואם מתה אשתו נחלקו אם מותר ביבמה או לא, טעם המתירים משום שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה חוזרת להתירה הראשון, ולא אמרינן "נאסרה" כיון שהיתה ראויה בשעת נפילה, וטעם האוסרים משום שנאסרה לאחר נפילתה ליבום, ואף לרבנן דפליגי על ר"א (ומתירים לייבם מי שגירש את אשתו והחזירה) דהכא נאסרה לאחר נפילה.

**מ"א:** דין המתנה ביבמה - היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיעברו ג' חודשים ממתית הבעל, לא תתייבם שמא היא מעוברת ויהיה הולד בן קיימא ופגע באיסור אשת אח דאורייתא, ולא תחלוץ לריש לקיש משום דחליצת מעוברת לא שמה חליצה, ולריו"ח משום דכל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה, וזו אפי' אם יבוא אליה ויאמר שאינה

### **סדר היבום והחליצה בין האחים**

מצוה בגדול לייבם, ואם לא רצה הולכים לקטן, ואם לא רצה חוזרים לגדול ואומרים לו שעליו מוטלת המצוה וכופים אותו או לייבם או לחלוץ. תלה הגדול בקטן עד שיגדיל, או בגדול הנמצא במדינת הים, או בחרש ושוטה, אין שומעים לו אלא עליו או לייבם או לחלוץ, דשהויי מצוה לא משהינן.

ביאת קטן וחליצת גדול לל"ק נחלקו ריו"ח וריב"ל מה עדיף.

**ל"ט:** לל"ב לכו"ע ביאת קטן עדיפא, ונחלקו אם יש עדיפות לחליצת הגדול מחליצת הקטן.

### **אם עדיף לייבם או לחלוץ**

יבום קודם לחליצה, ועכשיו שאין מתכוונים למצוה חליצה קודמת ליבום, ומ"מ אם רצה נותנים לו לייבם, וכן משמע מלשון שטר החליצה שהתקין רב יהודה, (ונכתב שם ואשתמודעינהו דאחווה דמיתנא מאבא ניהו, י"א שנודע ע"י עדים, וי"א שאפי' קרוב ואשה נאמנים, וכן הלכה).

לרב יצחק חזרו לומר שייבום קודם לחליצה, דמעיקרא סברי כאבא שאול שהכונס את יבמתו לשום נוי או אישות או דבר אחר כאילו פוגע בער, וקרוב בעיני להיות הולד ממזר, ולחכמים "יבמה יבוא עליה" מכל מקום.

והא דתנן שאין היבמה חוזרת להתירה הראשון (שקודם קידושי אחיו), אלא "יבמה יבוא עליה" מצוה, או כאבא שאול וכו"ל, או כרבנן ולומר שמצוה לייבם ולא לחלוץ.

**מ:** וכן גבי מנחה בתחילה היתה מותרת ונאסרה כשהוקדשה וחזרה והותרה ולא חזרה להתירה הראשון אלא "מצות תיאכל במקום קדוש" מצוה, י"מ לומר שדווקא הכהן שעשה את עבודת המנחה יאכלנה, וי"מ לומר שיאכל אותה מצוה ולא חלוט, ואע"פ שחלוט מצוה היא לגבי פסח (דכיון שחזר ואפה אותה בתנור חשיב לחם עוני) לא מהני לגבי מנחה, אבל אין לפרש שלומדים מהפסוק חובת אכילת המנחה, שהרי כבר כתוב "ואכלו אותם", וכן אצ"ל דלא מהני אכילה גסה שהרי לאו שמה אכילה, וכן אצ"ל

לינשא, חוץ מהארוסות שביהודה מפני שליבו גס בה, ורבי יוסי מתיר לכולם ליארס חוץ מן האלמנה מפני האבילות.

**אשה שודאי אינה מעוברת** (היכא שבעלה לא יכל לבועלה, או שהיא לא ראויה להתעבר, או שהפילה אחר מיתת בעלה, או שהיתה לה כעס בבית בעלה) לר"מ צריכה להמתין ג' חודשים, וכן אמרו חכמים בכרם שביבנה, ולר"י מותרת ליארס ולהנשא מיד, הגמ' דנה בדעת ריו"ח בזה.

**מחלוקת ואח"כ סתם** הלכה כסתם, סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם, סתמא דמתני' ומחלוקת דברייתא הלכה כסתמא דמתני', מחלוקת דמתני' והלכה דברייתא- רבי לא שנאה רבי חייא מנין לו.

**מ"ג. מסרק של פשתן שניטלו שיניו**, ונשאר לו ב' שיניים טמא, ואם נשתיירה אחת טהור, ואם ניטלו בפני עצמם טמאות, אם ניטלו בקתייהו, או שהם עבות, ושל צמר שניטלו שיניו אחת מבינתיים טהור, ואם נשתיירו ג' במקום אחד טמא, ובאמצע אפי' נשתיירו ב' טמא, וכן נשתיירו ב' ואחת מהם היא חיצונה טמא, ניטלו ב' ועשאן מלקט טמא, וכן אחת שהתקינה לנר או למיתוח, אין הלכה כמשנה זו משום שמסיימי בה דווקני.

**המשך דיני המתנה** - י"א שדי בהמתנת רוב ראשון ושלישי ואמצעי שלם, ואמימר התיר ליארס ביום הצ', ולהלכה צריכה להמתין ג' חודשים חוץ מיום המיתה והאירוסין.

המתנת כ"ד חודש במינקת היא חוץ מיום הלידה ויום האירוסין.

**מ"ג: הגמ' דנה בדעת רבי יוסי האוסר אלמנה מפני האיבול**, (ואי איירי באירוסין מאי שנא מאבילות דבין המצרים וכדלהלן) אם אוסר בה רק נישואין א"כ בשאר נשים מותר אף נישואין ולית ליה דינא דהבחנה, או שמתיר רק בארוסות שנתגרשו לינשא, אבל לא בנשואות, הגמ' דוחה שהרי באלמנה מן האירוסין אין לה דין אבילות, ולמסקנה שאני אבילות דרבים מאבילות דיחיד, ובאמת רבי יוסי אוסר באלמנה אף אירוסין.

**אבילות בין המצרים** - שבת שחל בה תשעה באב אסור מלספר ומלכבס, ובחמישי מותר מפני כבוד השבת, ומראש חודש ממעטים במשא

מעוברת אינה עולה ליבום, שהרי קטנה נמי צריכה להמתין ג' חודשים, (אבל מי שקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזה קידש ומת חולצות אע"פ שלא מתייבמות, שהרי אם יבוא אליהו ויאמר מי נתקדשה, הרי היא בת יבום).

**מזונות ליבמה** - יבמה ניזונת ג' חודשים משל בעל, מכאן ואילך אינה ניזונת לא משל בעל ולא משל יבם, ואם עמד היבם בדין וברח ניזונת משל יבם, ואם היבם קטן נחלקו רב אחא ורבינא אם ניזונת משל בעל או לא, ולהלכה אינה ניזונת דמשמאי קנסוה.

### דין המתנה בשאר נשים

**מ"ב.** אשה שמת בעלה או שגירשה, צריכה להמתין מלינשא ג' חודשים, משום דכתיב "ולזרעך אחריו" להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני, לרבא טעם ההמתנה שמא ישא אחותו מאביו, או יבם אשת אחיו מאמו, או יוציא את אמו לשוק אם ימות השני, והוא בנו של ראשון, או יפטור את יבמתו לשוק אם ימות אחיו מאביו הראשון ואין לו אח אלא הוא, ולא מהני המתנה חודש אחד (שהרי בן ח' אינו חי) שמא הוא בן ז' לשני ונתעברה אחרי חודש, ולא מהני המתנה ב' חודשים ומחצה, מפני שהיולדת לשבעה יולדת למקוטעין, ואין מתירים אותה לינשא ע"י בדיקה שלא תתגנה על בעלה, ואין בודקים בהילוכה, דאשה מחפה על עצמה כדי שירש בנה.

**גר וגורת** צריכים להמתין ג' חודשים להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לזרע שנזרע שלא בקדושה.

**לא ישא אדם מינקת חבירו**, ואם נשא יוציא ולא יחזיר עולמית, שמא תתעבר ומיעכר חלבה וימות, וכן **לא ישא מעוברת חבירו** מטעם זה שתהיה מניקה אחרי הלידה ושמא תתעבר, אבל מינקת עצמו מותר לבוא עליה, דאם תתעבר ממסמסא ליה בביצים וחלב, אבל לבן חבירו לא יתן לה לעשות כך, ותתבייש לתבוע את יורשי הבעל הראשון, (מותר לבוא על אשתו מעוברת, י"א שישמש במוך, וי"א שישמש כדרכו ומן השמים ירחמו).

**מ"ב: בתולה או בעולה** שנתגרשו בין מן האירוסין בין מן הנישואין צריכות להמתין ג' חודשים, ור"י מתיר לנשואות ליארס, ולארוסות

צרתה תועבה, אבל בניה תועבין, וכ"ש מחזיר גרושתו שהאיסור שווה לכל, הגמ' דוחה מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת, תאמר במחזיר גרושתו.

אף לרבי יהושע שאין ממזר מחייבי כריתות, מ"מ היא עצמה מתחללת, והולד פגום לכהונה, מק"ו מאלמנה לכה"ג שאף שאין איסורה שווה לכל הולד פגום.

**מ"ה. עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל** (שהם חייבי לאוין) לשמעון התימני אין הולד ממזר, לרבי אליבא דריו"ח אף שלדבריו אם חלץ לאחד ובא על השניה צריכה גט (ודלא כר"ע שהיה עושה חלוצה כערוה), הכא כיון דלא תפשי בהו קידושין הולד ממזר, וכן סוברים ריו"ח ורבי אלעזר ורבי חנינא, אבל לרב ושמואל וריב"ל ובר קפרא (וי"א במקומו זקני דרום) ורב מתנה ורב יהודה הולד כשר, ומ"מ היא עצמה מתחללת, והולד מקולקל לכהונה, מק"ו מאלמנה שאין איסורה שווה בכל והולד פגום, לרבין אף לרבי הולד כשר, הגמ' מביאה מעשה שרב לא רצה לתת בתו לבן הנולד מעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל.

**מ"ה: חציו עבד וחציו בן חורין שבא על בת ישראל,** אם בעבד גמור הולד כשר כ"ש חציו עבד, ואף אם קידשה דאתי צד עבדות ומשתמש בצד אשת איש, מ"מ המכשיר מכשיר אף באשת איש, (והפוסל אף בפנויה למד מאשת אב שבה נאמר דין ממזרות שלא תפשי בה קידושין והולד ממזר, והמכשיר סבר דשם לאחרים תפשי קידושין וכאן אף לאחרים לא תפשי קידושין), ואם בא על אשת איש הולד ממזר, דאתי צד חירות ומשתמש באשת איש.

להלכה עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש.

אין ממנים גבאים ממונים על ישראל אלא מי שהוא "מקרב אחיך" ומי שאמו מישראל חשיב אחיך.

**טבילת נדות וקרי מועילה לגירות-** רב אסי הכשיר גירות שלא טבלה לגירות, שהרי טבלה לנדותה, וכן הכשיר ריב"ל גר שהרי טבל לקריו.

ומתן בבנין ובנטיעה, ומארסים ואין עושים סעודת אירוסין, אבל לא כונסים אף בלא סעודת נישואין, הגמ' שואלת מדין זה על רבי יוסי שהרי מותר ליארס אף במקום שאסור בכיבוס, וא"כ אלמנה שמוותרת בכיבוס כ"ש שמוותרת ליארס.

**מ"ד. מותר לאח הגדול לייבם אפי' ד' נשים** (של ד' אחים), ואיירי כשהוא יכול לזנום ומ"מ עצה טובה קמ"ל שלא ייבם יותר מד', כדי שיצא לכל אחת עונה בחודש.

וקראו לו זקני עירו- הם ולא שלוחם.

ודברו אליו- משיאים לו עצה הוגנת, שלא ישא זקן ילדה או ילד זקנה.

מי שהיה נשוי לב' נשים **ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה**, ולא ייבם שתיהן או יחלוץ לשתייהן או ייבם לאחת ויחלוץ לשניה. ואם היתה אחת כשרה ואחת פסולה, אם בא לייבם מייבם לכשרה, אבל אם בא לחלוץ יחלוץ לפסולה, דלא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם.

### ממזרות תפישת קידושין וחללות

**המחזיר גרושתו והנושא חלוצתו** לר"ע יוציא והולד ממזר, אבל הנושא **קרובת חלוצתו** אין הולד ממזר שהרי איסור קרובת חלוצתו הוא מדרבנן, דברי ר"ע דסבר יש ממזר מחייבי לאוין, וי"א שאף הנושא קרובת חלוצתו הולד ממזר, דאמר קרא "בית חלוץ הנעל" הכתוב קראו ביתו, ואם נשא קרובת גרושתו אף לרבנן הולד ממזר.

**איזהו ממזר-** לר"ע מחייבי לאוין הוי ממזר, ולר"ש התימני רק מחייבי כריתות, ולרבי יהושע אין ממזר אלא מחייבי מיתות בי"ד.

**מ"ד:** המחזיר גרושתו והנושא חלוצתו והנושא קרובת חלוצתו, לר"ע לא חלו הקידושין וא"צ גט, והיא פסולה לכהונה וולדה ממזר ופסול אף לישראל, וכופין אותו להוציא, ולחכמים הקידושין חלים וצריכה גט, והיא וולדה כשרים.

להו"א אף לר"ש התימני המחזיר גרושתו הולד פגום לכהונה, ק"ו מאלמנה לכה"ג שאף שאין איסורה שווה לכל הולד פגום, והיא תועבה ואין

טבלו (דכתיב "ויקח משה את הדם ויזרוק" ואין הזאה בלא טבילה).

**לרבנן** אינו גר עד שימול ויטבול, ואע"פ שמאן חכמים רבי יוסי, מ"מ כך הלכה.

**מ"ו:** גר שאמר מלתי ולא טבלתי לר"י מטבילים אותו, כיון שמילה מספיקה לגירות, ועל כן מטבילים גר בשבת, ואין אנו אומרים שטבילה עיקר והוי תיקון גברא אלא בכל אחד סגי, ולרבי יוסי אין מטבילים אותו דבעינן מילה וטבילה, ועל כן אין מטבילים גר בשבת דהוי תיקון גברא.

גר צריך שלשה, דמשפט כתיב ביה.

אין מטבילים גר בלילה.

**מ"ז:** עדות על הגרות- מי שבא ואמר גר אני אין מקבלים אותו, אבל עדים נאמנים אע"פ שאין מעידים על הגירות עצמה, אלא ששמעו שנתגייר, לר"י רק בא"י צריך להביא ראיה, אבל בחו"ל א"צ להביא ראיה, להלכה אף בחו"ל צריך להביא ראיה.

מקבלים גרים אף בא"י, ולא חיישינן שנתגיירו משום טיבותא דא"י.

מי שנתגייר בינו לבין עצמו אינו גר.

המעיד על עצמו שנתגייר בינו לבין עצמו, נאמן לפסול את עצמו, ואינו נאמן לפסול את בניו, ואע"פ שלדעת ר"י מדין "כיר" נאמן אף לפסול את בניו, (ולחכמים אינו נאמן אלא לומר זה בני בכור אבל לא לפסול), מ"מ לדבריו עכו"ם הוא ואין עדות לעכו"ם, וכן הלכה, לרבינא נאמן לפסול בנו כשאין לבן בנים, אבל אם יש לבנו בנים אינו נאמן.

### סדר הגירות-

**מ"ז:** גר שבא להתגייר בזמן הזה אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר, אי אתה יודע שישראל בזמן הזה וכו'- כדי שיפרוש דקשים גרים לישראל כספחת.

ומודיעים אותו עוון לקט שכחה ופאה- שהרי בן נח נהרג על פחות משו"פ ולא ניתן להישבון שלא יהרגו את העניים המלקטים.

**מ"ו.** הלוקח עבד מן העכו"ם וקדם העבד וטבל לשם בן חורין קנה עצמו בן חורין, שהרי העכו"ם לא קנה גופו, ולא הקנה אלא מה שיש לו, והטבילה מפקיעה השעבוד, שהרי הקדש חמץ ושחרור מפקיעים מידי שעבוד, גוי שהיו לו עבדים ונתגייר, אם טבלו העבדים לפניו אף אם טבלו בסתמא קנו עצמם בני חורין, ואם טבלו אחריו קנו רק אם טבלו לשם חירות.

ועל כן הלוקח עבד צריך לתקפו במים, וכגון שינחו חבל בצווארו, וירפו בשעת הטבילה שלא יהיה חציצה, ויחזרו ויצמצמו את החבל כדי שלא יאמר שהוא טובל לשם בן חורין, וכשיצא מהמים יניחו על ראשו כלי ויאמרו לו להביאו לאדונו.

**מתי יש קנין הגוף בעבדים-** עכו"ם אין לו קנין הגוף בעבד, ועל כן עכו"ם המוכר עבד לישראל אין לישראל קנין הגוף בעבד, אמנם עכו"ם המוכר עצמו לישראל יש לישראל בו קנין הגוף, עכו"ם הקונה מישראל קנאו למעשה ידיו.

הפורע חוב המס של גוי אחר, שחוק המלך שאותו בעל חוב נהיה עבד של פורע החוב, קנאו לגופו.

**רב חייא בר אבא איקלע לגבלא...** ואמר ריו"ח שבניהם ממזרים כיון שלא טבלו, וס"ל דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר, ויינם יין נסך משום שעכו"ם היו מוזגים ואע"פ שהעכו"ם לא נגעו ביין עצמו, ועל תורמוסם שיש בו משום בישולי עכו"ם, ולא מדינא אלא לפי שאינם בני תורה, ואע"פ שתורמוס אינו נאכל כמות שהוא חי (וא"כ מדינא אסור), מ"מ כיון שאינו עולה על שולחן מלכים לאכול בו את הפת, אין בו משום בישולי עכו"ם.

**דנים אפשר משאי אפשר-** ועל כן יליף ר"א שפסח אינו בא אלא מן החולין, כפסח מצרים שבא מן החולין, אע"פ שלא היה להם מעשר.

### דיני גירות

**לר"א** מועילה מילה בלא טבילה שהרי האבות מלו ולא טבלו, וכן טבילה בלא מילה, שהרי האמהות טבלו ולא מלו.

**לרבי יהושע** מועילה טבילה בלא מילה כאמהות, אבל מילה בלא טבילה לא מהני, וס"ל שהאבות



## עבדים שאינם מהולים

לרבי ישמעאל מקיימים אותם, דכתיב "וינפש בן אמתך" ולר"ע אין מקיימים אותם, והפסוק איירי כשלקחו בין השמשות ולא הספיק למולו, או באחד מהאופנים דלהלן, ("והגר" היינו גר תושב, "עבדך" זה עבד מהול, "וגרך אשר בשעריך" זה גר צדק).

**הלוקח עבד מבין העכו"ם ולא רצה למול** מגלגל עמו י"ב חודש, ואם לא מל חוזר ומוכרו לעכו"ם, הגמ' מעמידה אף לר"ע ואיירי שקיבל עליו מתחילה להתגייר, לרשב"א אין משהים אותו בא"י מפני הפסד טהרות, ובעיר הסמוכה לספר אין משהים אותו כלל, שמא ישמע דבר ויספר לחבירו.

עבד שלקחו רבו ע"מ שלא למולו מותר לקיימו אף לר"ע.

**מפני מה גרים בזמן הזה מעונים**, לרב חנניא מפני שלא קיימו ז' מצוות בני נח, לרבי יוסי לפי שאין בקיאים בדקדוקי מצוות, לרב אלעזר מפני שעושים מיראה ולא מאהבה, ולאחרים מפני ששהו מליכנס תחת כנפי השכינה.

## איזהו ממזר

**מ"ט.** לר"ע אף מאיסורי קורבה חייבי לאוין, לשמעון התימני מחייבי כריתות, וכן הלכה, לרבי יהושע מחייבי מיתות ב"ד, לר' סימאי הוי ממזר אף מחייבי לאוין שאינם איסורי קורבה, ולר' ישבב אף מחייבי עשה, הגמ' מבארת את מקורותיהם מקרא ד"לא יבוא ממזר" ומה שנסמך לפסוק זה.

**מ"ט:** הבא על הנדה או על הסוטה אין הולד ממזר דהא תפשי במ קידושין.

שומרת יבם לשוק י"א שאין הולד ממזר ותפשי בה קידושין, וי"א שהולד ממזר ולא תפשי בה קידושין.

שמעון בן עזאי אומר, **מצאתי מגילת יוחסין בירושלים וכתוב בה**- איש פלוני ממזר מאשת איש, משנת ראב"י קב ונקי, מנשה הרג את ישעיה, ורבא מבאר שדן אותו למיתה, על שאמר ואראה את ד' ואילו משה אמר כי לא יראני האדם וחי, והאמת שמשו נתנבא באספקלריא המאירה, ושאר נביאים

ומודיעים אותו עונשם של מצוות ומתן שכרם, ומודיעים לו שאין עוה"ב אלא לצדיקים, וישראל בזמן הזה אינם יכולים לקבל לא רוב טובה ולא רוב פורענות.

ואין מדקדקים עליו- כדמצינו אצל נעמי "ותרא כי מתאמצת וכו' ותחדל לדבר אתה.

(נעמי אמרה לרות איסורי תחום שבת יחוד ועבודת כוכבים, ושיש תרי"ג מצוות, וד' מיתות ב"ד וב' קברים לב"ד, ורות קיבלה).

ואם אומר יודע אני ואיני כדאי מקבלים אותו, ומודיעים לו מקצת מצוות קלות וחמורות וכו', אם קיבל מלים אותו מיד- דשהוי מצוה לא משהינן.

וחוזרים במילתו על ציצים המעכבים- והיינו בשר החופה רוב גובהה של עטרה.

ומטבילים אותו מיד כשנתרפא- ולא קודם כי המים מכבידים המכה.

וג' ת"ח עומדים על גביו, ומודיעים לו מקצת מצוות קלות וחמורות, והרי הוא כישראל לכל דבריו- ואם חוזר בו הרי הוא ישראל מומר וקידושיו קידושין.

אשה המתגיירת נשים מושיבות אותה במים וב' ת"ח עומדים מבחוץ, ומודיעים לה מקצת מצוות קלות וחמורות.

**מ"ח.** המפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ גט שחרור.

גר ועבד משוחרר שניהם צריכים טבילה.

## יפת תואר

לת"ק אם מקבלת עול מצוות מטבילה ומותר בה מיד, ולרשב"א יכול לכופה ולהטבילה לשפחות, ואז חוזר ומטבילה לשם שיחרור ומשחררה ומותר בה מיד, ודווקא יפת תואר אבל עבד של ישראל מודים רבנן לרשב"א שא"צ לקבל עול מצוות.

ועשתה את צפרניה- לר"א תקוץ, ולר"ע תגדל.

**מ"ח:** ובכתה את אביה ואת אמה- לר"א אביה ואמה ממש, ולר"ע עבודת כוכבים.

ירח ימים- שלושים יום, ולרשב"א צ' יום.

ביבמה אחת או ששניהם נתנו לה גט, אין משמעות אלא למאמר או הגט הראשון ואסור רק בקרוביה ולא בקרובות שניה, וא"צ לתת גט אלא לבעלת מאמר הראשונה.

**לחכמים** יש מאמר אחר מאמר או גט אחר הגט, בב' יבמות או בב' יבמין, ושניהם מועילים ואסור בקרובות שתיהן או שניהם אסורים בקרובותיה, וצריך לתת גט לב' בעלות המאמר, ומ"מ חליצה אינו עושה אלא לאחר מהם.

**נ"א. טעמא דר"ג** - לרבא ר"ג מסתפק אם גט דוחה ואם מאמר קונה, ומ"מ גם אם גט דוחה ומאמר קונה, הראשון כבר דחה או קנה, ואין השני מועיל כלל, אביי דחה דברי רבא ומפרש טעמא דר"ג שגט קונה ומאמר דוחה מדרבנן, ולא נתנו רבנן לגט או למאמר השני כח כי כבר פעל הראשון, אבל גט אחר מאמר או מאמר אחר הגט שפעולתם שונה הם מועילים ביבמה, ורבנן ס"ל שבכל יבמה יש כח במאמר או בגט.

לשמואל אם חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרתה, והיינו אליבא דמ"ד יש זיקה, אבל ר"ג סובר אין זיקה וחליצת בעלת הגט פוטרת צרתה,

**נ"א:** ומ"מ אף שר"ג סובר אין זיקה, אין ראייה שלרבנן יש זיקה, אלא י"ל שאף לרבנן אין זיקה, ולא נחלקו אלא אם יש כח לגט שני או למאמר שני, ועל כן אף לרבנן אף שאם שני יבמין נתנו גט, די בחליצה לאחת אם אין זיקה, אבל אם יש זיקה צריך שכל האחים יחלצו.

אף לר"ג שאין מאמר אחר מאמר, מ"מ אסור לייבם לראשונה, גזירה שמא יבוא לייבם את השנייה, אלא נותן גט לראשונה וחולץ לה.

### ר"ג וב"ש ור"ש ורבי נחמיה ס"ל

**מאמר קונה קנין גמור** חשוב-

ר"ג כנ"ל שאין מאמר אחר מאמר.

**ב"ש** סוברים שאם עשה מאמר ביבמתו ונפלה לפניו אחותה ליבום, בעלת המאמר מותרת לו, ואחותה תצא משום אחות אשה.

**ר"ש** סובר שביאת בן ט' דכמאמר שוויה רבנן, אם בא עליה עוד יבם בן ט', מ"מ יכול הראשון לייבמה כשיגדל, (וחכמים סוברים שיש ביאה אחר ביאה כמתני' שיש מאמר אחר מאמר).

בשאינה מאירה, וכן על שאמר דרשו ד' בהמצאו, ואילו משה אמר מי כד' אלוקינו בכל קראנו אליו, והאמת שזה ביחיד בין ר"ה ליוה"כ, וזה בציבור בשאר ימים, וכן על שאמר והוספתי על ימין ט"ו שנה, ואילו משה אמר את מספר ימין אמלא, והאמת שלר"ע אמלא שאם זכה ישלים שנותיו, ואם לא זכה פוחתין לו, והט"ו שנה משלו הוסיפו לו שמתחילה רצו לפחות משניו ולחכמים אם זכה מוסיפים לו, ולא רצה ישעיה לענות למנשה כדי שלא יהיה מזיד, ונבלע בעץ ע"י שם, ונסרו את העץ וכשהגיעו לפיו מת, משום שאמר "ובתוך עם טמא שפתים אנוכי יושב".

**נ** אחות אשה ויבמתו שמתו - בין שמתו סתם, בין שגירש את אשתו או חלץ ליבמתו ומתו, ובין שנישאו לאחר ומתו, בכל גוונא מותר באחותה, ואמר רב יוסף כאן שנה רבי משנה שאינה צריכה דזיל קרי בי רב הוא.

## רבן גמליאל:

פרק זה מבאר דיני יבמות שעשה בהם יותר מפעולה אחת המועילה בהם, מתוך הפעולות הבאות - יבום, חליצה, מאמר, וגט.

**נ** גט או מאמר ביבמה - תיקנו חכמים שגט יועיל ביבמה ואסרו עליו לייבמה, וכן מאמר יועיל ביבמה שאם רוצה להוציאה צריך לתת גט ולא מספיק חליצה, טעם התקנה שכיון שגט ומאמר מועילים באשה רגילה, ואם לא יועילו ביבמה, יטעו לחשוב שגם חליצה וביאה לא מועילים, ויבואו לבעול אחר החליצה, או שאחר הביאה יבעל את צרתה.

**ביאה פסולה** שעשה מאמר או גט לצרתה יש אחריה כלום - כדי שלא יאמרו שביאה מועילה אחרי יבום או חליצה.

חליצה פסולה שנתן גט או עשה מאמר מועילה להפקיע הזיקה לגמרי.

### גט אחר גט ומאמר אחר מאמר

**שיטת ר"ג** שאין גט אחר גט ולא מאמר אחר מאמר, והיינו שאם עשה מאמר בב' יבמות או שנתן גט לב' יבמות, או שב' יבמין עשו מאמר

## חלץ ו...

ועשה מאמר, או שנתן גט, או שבעל, אין אחר חליצה כלום - מתני' כר"ע הסובר שאין קידושין תופסין בחייבי לאוין, אבל לרבנן מאמר קונה בחלוצה, והא דאמר ר"ע שהנותן גט ליבמתו נאסרה עליו עולמית שנא' לא יוכל בעלה וכו', ואילו במתני' קתני שאם נתן גט ועשה מאמר צריכה גט וחליצה ומבואר שמאמר קונה אחר הגט, אין הפסוק לר"ע אלא אסמכתא, ועל כן צריכה גט.

נתן גט ועשה מאמר, או שנתן גט ובעל, צריכה גט וחליצה.

## קידושין בחלוצה לשם יבמות -

שיטת רבי שאם קידש לחלוצתו לשום יבום אינה צריכה גט, ולחכמים צריכה גט.

### טעמא דרבי -

לרב יוסף דהוי כעודר בנכסי הגר וסבור שהם שלו.

לאביי לא דמי אלא לסבור שהם של גר אחר, אלא רבי איירי כשאמר לה התקדשי לי במאמר יבמין, וס"ל שלא תיקנו שמאמר קונה אלא כשיש זיקה, ולרבנן תיקנו מאמר בכל אופן.

לרבא בכהאי גוונא מודה רבי, ואיירי שאמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין, דלרבי לא מהני כי פקעה הזיקה, ולרבנן מהני כמו לפני החליצה.

לרב שרביא באופן זה אף לרבנן לא מהני, ולא נחלקו אלא בקידש לשם יבמות אחר חליצה פסולה, ונחלקו אי חליצה פסולה פוטרת.

לרב אשי לכו"ע חליצה פסולה אינה פוטרת, ואיירי בקידש לשם יבמות אחר חליצה על תנאי, ונחלקו אם תנאי מועיל בחליצה.

לרבינא לכו"ע תנאי מועיל בחליצה, ונחלקו אם צריך תנאי כפול.

**נ"ג.** בעל ועשה בה מאמר נתן גט וחלץ, אין אחר ביאה כלום, וכן בעל אחת וחזר ובעל לשניה או שעשה בשניה מאמר או שנתן גט, אין אחר ביאה כלום.

## דין ב' יבמות ויבם אחד

**בן עזאי** סובר כר"ג שאין מאמר אחר מאמר בב' יבמין ויבמה אחת, אבל לא בב' יבמות ויבם אחד. **רבי נחמיה** סובר שביאה פסולה דכמאמר שוויה רבנן, אין מועיל אחריה מאמר.

**נ"ב.** הגמ' מבארת את המקרים שבמתני' -

### עשה בה מאמר ו...

נתן לה גט צריכה הימנו חליצה.

חלץ לה צריכה הימנו גט.

ואם בעל אע"פ שע"י המאמר פרחת זיקת יבמין וחלה עליו זיקת אירוסין ונישואין, מ"מ קיים מצות יבום, ולרב הונא עיקר מצות יבום מקדש ואח"כ בועל, ואם בעל ולא עשה מאמר ג"כ קנה, ומכין אותו מכת מרדות, (הגמ' מביאה כמה דברים שהעושה אותם מכין אותו מכת מרדות).

**כיצד מאמר** - נתן לה כסף או שוה כסף, וכן שטר קידושין, (שטר כתובת יבמין כותב לה שקיבל לזון ולפרנס יבמתו כראוי, אבל כתובתה על נכסי בעלה הראשון, אא"כ אין לו נכסים, שאז הוא נותן לה מדרבנן, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה).

### נתן גט ליבמתו ו...

עשה בה מאמר או בעל צריכה גט וחליצה.

ואם חלץ אין אחר חליצה כלום.

### כמה ספיקות בענין גט ביבמה

א' נתן גט ליבמתו ואמר הרי את מגורשת ממני ואין את מותרת לכל אדם, אם מותרת לאחיו שהרי אין גט כזה מועיל באשה, או דמ"מ יש כאן ריח הגט, שהרי גט כזה פוסל לכהונה.

ב' הכותב גט ליבמתו ע"מ לתתו לאחר היבום, אם מהני כמו שמועיל לכתוב גט לארוסתו לכשכנסנה אגרשנה, או שאין גט כזה מועיל כלום.

**נ"ב:** כתב גט לזיקתו ולא למאמרו או איפכא, אם הוי כמגרש חצי אשה ואינו כלום, או שהזיקה והמאמר נדונים בנפרד ומהני, ולרבא אם עשה מאמר ביבמתו ומת ונתן לה השלישי גט הותרה צרתה, ומבואר שמאמר נדון בפני עצמו.

ובאמצע ובסוף יש אחריה כלום, דגור בביאה  
כת"ק, וגזר בחליצה אטו ביאה.

## הבא על יבמתו:

### **כוונה ביבום**

הבא על יבמתו קנאה וא"צ שיתכוונו לשם  
**מצות יבום או לשם ביאה**, אלא אפי' הוא או  
היא או שניהם אנוסים או שוגגים או מזידים  
(לשם זנות) קנאה.

**נ"ד.** אין אונס לערוה לפי שאין קישוי אלא  
לדעת, ואנוסים דמתני' היינו שנתכוון לאשתו  
ותקפתו יבמתו, ושניהם אנוסים היינו שנתכוון  
לאשתו תקפוהו עכו"ם ודבוקם זה בזה.

**ישן** לא קנה ביבמתו, ו**מתנמנם** והיינו נים ולא  
נים תיר ולא תיר, דקרו ליה ועני, ולא ידע  
לאהדורי סברא- קנה ביבמתו.

וכן אם נתקשה לאשתו **ונפל מן הגג ונתקע** ביבמתו  
לא קנה, ולענין נזיקין חייב בד' דברים- נזק צער  
רפוי ושבתי, אבל בושתי אינו חייב עד שיתכוון.

אין חילוק בין **העראה לגמר ביאה**, ושניהם  
קונים ביבמה, ואסורים באיסורי עריות ופסולות.

### **מנהגי מילי, ודיני עריות**

יבמה יבוא עליה- בין בשוגג בין במזיד בין באונס  
בין ברצון.

יבמה יבוא עליה- כדרכה, ולקחה- שלא כדרכה,  
וי"א דכדרכה יליף מ"להקים לאחיו שם".

ויבם- ע"י ביאה, ולא ע"י כסף או שטר.

**העראה**- דכתיב גבי נדה "את מקורה הערה"  
מכאן להעראה מן התורה, וכן באשת אח כתיב  
"נדה היא", ובאחות אב ואחות אם כתיב "כי את  
שאר הערה" ולא ילפינן מהא שאר עריות  
דאיכא למיפרך וכו', אלא ילפינן שאר עריות  
מהקישא דרבי יונה, ומשכר זכור יליף מדכתיב

לתנא דמתני' **שווה דין ב' יבמין ויבמה אחת,**  
**לדין ב' יבמות ויבם אחד**, אבל לבן עזאי אין  
מאמר אחר מאמר בב' יבמות ויבם אחד.

יבם או חליץ ליבמה אחת, ואח"כ עשה מאמר  
בצרתה, או שאחיו עשה בה מאמר, אין המאמר  
השני כלום, לריו"ח הוא אסור על הצרה בלאו, וכן  
האחים עליה ועל צרתה, ומתני' קמ"ל כר"ע שאין  
קידושין תופסין בחייבי לאוין, ולר"ל שאסורות  
בכרת תנא אגב רישא.

### **עשה מאמר באחת ו...**

מאמר בשניה, צריכות ב' גיטין וחליצה.

גט בשניה, צריכה גט וחליצה.

ביאה בשניה, צריכות ב' גיטין וחליצה.

חליצה בשניה, הראשונה צריכה גט.

### **נתן גט לאחת ו...**

גט לשניה, צריכות חליצה, י"א דדי בחליצה  
אחת, וי"א שחליצה פסולה צריך לחזור על כל  
האחים.

ביאה או מאמר לשניה, צריכה גט וחליצה.

חליצה לשניה, אין אחר חליצה כלום.

**חליץ לראשונה** ונתן גט או חליץ או עשה מאמר  
או בעל לשניה, אין אחר חליצה כלום.

**בעל לראשונה** ובעל או עשה מאמר או נתן גט  
או חליץ לשניה, אין אחר ביאה כלום.

### **נ"ג: חליצה ובעילה באמצע ובסוף-**

לת"ק אין אחר חליצה כלום בין בתחילה בין  
באמצע ובין בסוף, אבל אחר ביאה בתחילה אין  
כלום, אבל באמצע ובסוף יש אחריה כלום, גזירה  
שמא יאמרו שביאה אחר ביאה או אחר חליצה  
מועילה.

לרבי נחמיה אף אחר בעילה בין בתחילה בין  
באמצע בין בסוף אין אחריה כלום, דליכא למיגזר  
דידעי שחליצה וביאה מועילים מדאורייתא ואין  
אחריהם כלום, ולא יבואו לומר שה"ה במאמר  
וגט.

לאבא יוסי בן יוחנן איש ירושלים בשם ר"מ,  
ביאה או חליצה בתחילה אין אחריה כלום,

העראה דחייבי לאוין ילפינן מדגלי רחמנא בשפחה חרופה "שכבת זרע", משמע שחייבי לאוין בהעראה, וחייבי לאוין דכהונה יליף קיחה קיחה וכן אשה לבעלה, חייבי עשה יליף ביאה ביאה וכן יבמה ליבם.

**נ"ה: משמש מת-** י"א שמשמש באבר מת בעריות פטור, דילפינן מדכתיב "שכבת זרע" באשת איש, וי"א שחייב, והא דכתיב "שכבת זרע" למעוטי משמש כשהיא מתה.

**המקנא לאשתו** שלא כדרכה ונסתרה אסורה, ואם קינא לה דרך איברים מותרת, ואם קינא לה בנשיקה אבר נושק במקום תשמיש למ"ד העראה זו הכנסת עטרה מותרת, ולמ"ד העראה זו נשיקה (דא"א שלא ידחוק הבשר) אסורה.

הבא על שפחה חרופה אינו חייב קרבן אלא בגמר ביאה, ואמר רב"ח דהיינו הכנסת עטרה (למעוטי נשיקה), והא דאיתא בברייתא שאינו חייב אלא על ביאת המירוק, היינו מירוק עטרה.

**העראה** י"א שזו הכנסת עטרה, ולפי זה נשיקה או שאינו כלום או שגם היא העראה, וי"א שזו נשיקה, והכנסת עטרה לפי זה זה גמר ביאה או שגם היא העראה ולמעוטי גמר ביאה.

**נ"ו.** הבא על יבמתו באחת מן הביאות הגרועות דמתני'- **לרב קנה לכל**, והיינו שאם היתה ארוסה אוכלת בתרומה ע"י ביאות אלו, וה"ה לענין שיורשה ומיטמא לה ומיפר נדריה, תוס', **ולשמואל לא קנה אלא לירש בנכסי אחיו ולפוטרה מן היבום** אבל אינה אוכלת בתרומה, לל"ק נחלקו בשהיתה ארוסה לבעל הראשון, אבל נשואה אוכלת לכו"ע שהרי אף קודם היבום אוכלת מדין בעלה הראשון, (ואם נפלה לפני יבם פקח וכנסה ונתחרש ומת ונפלה לפני אחיו החרש, אוכלת בתרומה אף לשמואל כיון שכנסה הבעל לפני שנתחרש), לל"ב בנפלה מן האירוסין לכו"ע אינה אוכלת בתרומה, ונחלקו בנפלה מן הנישואין אם אוכלת.

בת ישראל פיקחת שנתארסה לכהן **ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש**, אינה אוכלת בתרומה, ואם נולד לה בן אוכלת, ואם מת הבן לרבי נתן אוכלת, ולחכמים אינה אוכלת, רב יוסף מפרש

"משכבי אשה" והא דכתיב העראה באחות אב ואחות אם, ללמד שהמערה בבהמה עובר.

**נ"ד: יבמה אסורה בחיי בעלה**, דכתיב "ואיש אשר יקח את אשת אחיו נדה היא", כנדה שאע"פ שאח"כ מותרת, בשעת איסורה בכרת.

ערות אחות אביך לא תגלה- **בין מן האב בין מן האם**, דכתיב קרא יתירא בערות אחות אביך ובערות אחות אמך, והא דצריך קרא בתרווייהו, משום דמן האב יש לה חייס, ומאידך מן האם זה ודאי.

**אחותו אסורה בין מן האב בין מן האם**, אבל דודתו מן האב אסורה, אבל לא מן האם, דילפינן דודו דודו מגאולה, דכתיב התם "ממשפחתו" ומשפחת אם אינה קרויה משפחה.

**אמרו לו מתה אשתך** ונשא אחותה מאביה, ואמרו לו מתה ונשא אחותה של השניה מאמה, ואמרו לו מתה ונשא אחותה של שלישית מאביה, ואמרו לו מתה ונשא אחותה של רביעית מאמה, וחזרו ואמרו לו כולם קיימות, מותר בראשונה ובשלישית ובחמישית ופוטרות צרותיהן, ואסור בשניה וברביעית ואין פוטרות צרותיהן, ואם מתה הראשונה ואח"כ נשא כנ"ל, מותר בשניה וברביעית ואסור בשלישית ובחמישית.

**נ"ה. אחות אשתו אסורה בין מן האב בין מן האם**, דילף מאשת את, ואשת אח גופיה ילפינן מדכתיב "ערות אחיך היא", ואי נימא דאתי קרא לאסור יש לה בנים לאחר מיתת בעלה, אתי קרא אחרינא "ערות אחי גילה", ולא אמרינן שאשת אח מן האם מותרת לאחר מיתת בעלה, דכתיב "היא" בהווייתה תהא.

אם עבר על כל העריות בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת, וילפינן מדכתיב כרת באחותו אע"פ שכבר נכתב כרת בכל העריות, ולר' יצחק ילפינן משם שלכרת ניתנה ולא למלקות שאם התרו למלקות ולא לכרת אינו לוקה יליף מ"ואל אשה" לחייב על כל אשה ואשה.

**ערירים** יהיו, ערירים ימותו- יש לו בנים קוברים, אין לו בנים הולך ערירי, וימותו בין הבנים שהיו לו לפני החטא ובין אלו שיוולדו אחרי החטא.

דרכי יוסי אוכלת בתרומה, דאם לאו בקדושתו קאי הרי לשיטתו מותרת היא בפצוע דכא שלשיטתו קהל גרים לא איקרי קהל, ואי בקדושתו קאי אכלה שלשיטתו גר שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה, ולראב"י האוסר בת גרים לכהן עד שתהא אמה מישראל, ילה"ס אם אמה מישראל אם נחשבת קהל ואסורה בפצוע דכא, וא"כ אינה אוכלת, או שאינה נחשבת קהל ומותרת לפצוע דכא ולכהונה ואוכלת בתרומה, והגמ' מסיקה דלראב"י ילפינן מקרא שאוכלת בתרומה.

### חופה לפסולות

**נ"ז:** לרב יש חופה לפסולות והעושה חופה לפסולה פסלה מתרומה דבי נשא אע"פ שלא קידשה ולא בא עליה, ולשמואל אין חופה לפסולות, ומ"מ אף לרב פחותה מבת שלש אין לה חופה, כיון שאין לה ביאה (ואין חייבים עליה משום אשת איש, ואם בא עליה יבם לא קנאה, ואינה מטמאה את בועלה לטמא משכב תחתון כעליון, ואם נישאת לכהן אינה אוכלת בתרומה, ואינה נפסלת בביאת פסול).

**נ"ח:** והנה בקידושין לפסולות לר"מ קידושין פוסלים ולר"ש אינם פוסלים, לרמי בר חמא ה"ה חופה תלוי במחלוקת זו, והגמ' דוחה שאין משם ראייה כלל, דקידושין קונים משא"כ חופה, ומאידיך חופה קרובה יותר לביאה, והא דאמר רבי ישמעאל בנו של ריו"ח בן ברוקה שאינה אוכלת ע"י חופה לפסולות, י"ל דס"ל כר"מ שהקידושין פוסלים מתרומה, אבל חופה לבד לא.

רב ששת הביא ראייה ממתני' שיש חופה לפסולות, ממה שסוטה אומרת אמון אמון, ומפרש אמון שלא שטיתי ארוסה וכו', וכיון שארוסה אינה שותה, בהכרח שנישאת כבר, ואם בא עליה הרי אין המים בודקין אותה, אלא ודאי שרק נכנסה לחופה, ויש חופה לפסולות, ואמנם אין המים בודקים אלא היכא שקדמה שכירת בעל לבעל, וצ"ל דאיירי כשבא עליה ארוסה בבית אביה, (ולפי זה דכוותה גבי יבם א"צ לומר שבא עליה, ולתלות ראייה זו במחלוקת רב ושמואל בריש פירקין אם קנה לכל או לא, אלא שעשה בה מאמר וכב"ש שמאמר קונה קנין גמור וחשיב קדמה ביאת בעל לבעל, ע"י ביאת הבעל הראשון).

שלרבי נתן נישואי חרש מאכילים בתרומהאף בלא בן, ולא גזרינן שמא תאכל אף בקידושי חרש, ובנולד לה בן אוכלת אף לרבנן, הגמ' שואלת מסדר הברייתא על דברי רב יוסף.

**נ"ו:** וכן הבא על אחת מכל העריות שבתורה או פסולות וכו' פסלה, ולא חילק בין ביאה לביאה, ומשמע ממתני' שאשת ישראל שנאנסה, אע"פ שמוותרת לבעלה פסולה לכהונה, הגמ' אומרת שאין ראייה לדין זה ממתני' די"ל שכוונת המשנה שבביאה שלא כדרכה בחיביי לאוין פסולה לכהונה, אבל בביאה באונס לא.

**אשת כהן שנאנסה** אסורה לבעלה, ואם בא עליה לוקה משום משום טומאה לא יוכל וכו' אחרי אשר הוטמאה, דלא כתיב "והיא לא נתפשה" אלא באשת ישראל, לל"ק לוקה אף משום זונה, ולל"ב אינו לוקה משום זונה דבאונס אינה חשובה זונה.

### מתי בת כהן נפסלת מאכילת תרומה

בת כהן שנתארסה אלמנה לכה"ג או גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, לר"מ אינה אוכלת בתרומה, שהרי בנתארסה לישראל אינה אוכלת וכ"ש בקידושי עבירה, ולר"א ור"ש אוכלת, ולא דמי לישראל שלעולם אין בכוחו להאכיל, אבל כה"ג או הדיוט מאכילים במותרות להם, ואם נתאלמנו או נתגרשו מן האירוסין אוכלות לכו"ע, ומן הנישואין אינם אוכלות.

**נ"ז:** פדוע דכא כהן שקידש בת ישראל לרב אושעיא תלוי דין זה במחלוקת ר"מ ור"א ור"ש הנ"ל, והגמ' דוחה שאין משם ראייה כלל, ומ"מ י"ל דאוכלת כיון שפצוע דכא מאכיל אם לא ידעה שנעשה פצוע דכא ונשאה קודם שנעשה פצוע דכא, ונעשה פצוע דכא ולא ידעה מכך ובעלה.

**פצוע דכא כהן שנשא בת גרים** - ילה"ס אם אוכלת בתרומה, והנה נחלקו (לקמן ע"ו) אם פצוע דכא בקדושתיה קאי ואסור בגיורת או לאו בקדושתיה קאי, ומ"מ לר"י לא אכלה, דאם בקדושתו הרי לשיטתו בת גר זכר כבת חלל זכר וכיון שאסורה לו נתחללה בביאתו, ואם לאו בקדושתו קאי כיון שהיא אסורה בפצוע דכא, דלר"י קהל גרים איקרי קהל, א"כ אינה אוכלת, ואילו אליבא

**מוכת עץ** - כה"ג אסור במוכת עץ, ואם נשא נשוי.

**טומאת כה"ג לאחותו** - אחותו ארוסה לר"מ ור"י מיטמא לה, ולר"ש ורבי יוסי אין מיטמא לה, וכן לדברי ר"ש אין מיטמא למוכת עץ, ורבי יוסי מודה בזה לר"מ ור"ש, אנוסה ומפותה לכו"ע אין מיטמא לה, ובוגרת לכו"ע מיטמא לה, הגמ' מבארת מחלוקתם בדרשות.

**ס: גיורת פחותה מבת ג' שנים ויום אחד** לרבנן פסולה לכהונה, ולר"ש כשרה לכהונה, ומ"מ אף לר"ש בת ג' שנים ויום אחד שנתגיירה אסורה לכהונה אע"פ שלא נבעלה, ובמלחמת מדין ידעו מי ראויה להבעל ע"י שהעבירום לפני הציץ, וכל הראויה ליבעל פניה מוריקות, ובאנשי יבש גלעד שהרגום לפי שלא באו להלחם בנימין בימי פילגש בגבעה הושיבום ע"פ חבית של יין, בעולה ריחה נודף בתולה אין ריחה נודף, ולענין הלכה י"א שהלכה כר"ש, ורנב"י אמר שחייב להוציא כרבנן.

**ס"א. טומאת עכו"ם** - עכו"ם מטמאים במגע ומשא, לענין טומאת אהל לר"ש אינם מטמאים, ולרבנן מטמאים אף באוהל.

**כה"ג שאירס אלמנה ונתמנה להיות כה"ג** יכנס, ומעשה ביהושע בן גמלא שקידש את מרתא בת ביתוס ונתמנה להיות כה"ג (ע"י שנתנה תרקבא דדינרי לינאי המלך) וכנסה.

**יבמה** - נפלה לפניו אשת אחיו ליבום ונעשה כה"ג אסור לכונסה אע"פ שעשה בה מאמר, אלא יחלוץ, ואף היכא שנפלה מן האירוסין שאין בה אלא עשה, לא אמרינן עשה דוחה לא תעשה, גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה.

**אילונית לכהן ולישראל** - אסור אף לישראל לישא אילונית אא"כ יש לו אשה ובנים, משום פריה ורביה, וכן הדין בכהן, ולר"י כהן אסור אף אם יש לו אשה ובנים, דאילונית חשובה זונה כיון שאין ביאתה ראויה להוליד.

**ס"א: תניא ר"א אומר כהן לא ישא את הקטנה**, בטעם הדבר יש בגמ' כמה שיטות. א' רבה מפרש שר"א סובר כר"מ דחייש למיעוטה (ואוסר לקטנה לייבם שמא תימצא אילונית, ולרבנן מייבם, אבל אין חולצת דאיש

**נ"ח:** הגמ' דוחה הראיה די"ל דארוסה היינו כמ"ד שמקנא לארוסה להשקותה כשהיא נשואה, או שמשביעה ע"י גלגול.

**אכילת יבמה בתרומה** - העושה מאמר ביבמתו ונמצאת משתמרת אף לביאת שאר האחים שהיא אסורה להם מדרבנן אוכלת בתרומה, ואם יש לו אח חלל לכו"ע אינה אוכלת, ואם נתן היבם גט לריו"ח אוכלת ולר"ל אינה אוכלת.

## למי מותר לכה"ג להנשא

**נ"ט. רבי חייא בר יוסף מסתפק בכה"ג שקידש את הקטנה ובגרה תחתיו** וכה"ג אסור בבוגרת (לר"מ) אם מותר לו לכונסה.

**אלמנה וגרושה** - כה"ג אסור באלמנה אפי' נתארמלה מן האירוסין, וכן גרושה מן האירוסין אסורה לכה"ג.

**בוגרת** - לר"מ כה"ג אסור בבוגרת, ואם נשא נשוי כיון דעתידה להיות בוגרת תחתיו, ור"א ור"ש מתירים.

**נ"ט: נבעלה שלא כדרכה** לר"מ מותרת לכה"ג, ולר"א ור"ש אסורה, לרב אסורה, ומפרש בגמ' דאליבא דר"א קאמר ולדבריו אסורה אף משום זונה, דפנוי בהא על הפנויה עשאה זונה, והא דהוצרך רב לאוסרה משום בעולה - רב יוסף מפרש דאירי בנבעלה לבהמה, לרבי זירא אירי בממאנת.

**נבעלה לבהמה** - לרב יוסף אסורה לכה"ג, ולרב שימי בר חייא מותרת לכה"ג, ובברייתא תניא כדבריו, וכן רבי אמר על ריבה אחת שרבעה כלב שהיא ראויה לכה"ג, והטעם בזה משום שאין זנות לבהמה, וראיה ממה שהתורה אסרה אתנן זונה ומחיר כלב, ולא אסרה אתנן כלב ומחיר זונה.

**אנוסה ומפותה** - אנוסת עצמו ומפותת עצמו אסורה לכה"ג, ואם נשא נשוי, והיינו שאין משלם קנס במפותה, אבל מוציאה בגט.

**ס. אנוסת חבירו ומפותת חבירו** אסורה לכה"ג, ולראב"י הולד חלל, ולחכמים הולד כשר, ונחלקו אם חלל מחייבי עשה, והלכה כראב"י, (הבועל נדה אין הבן חלל).

שהרי גר שנתגייר כקטן שנולד, וכמו"כ נחלקו  
בבן הראשון לאחר שנתגייר, שלריו"ח אינו נוטל  
פי שניים, ולר"ל נוטל פי שניים, וצריכא, ומודה  
ר"ל שבעודם עכו"ם מתייחסים הבנים אחריו,  
ומודה ריו"ח שעבד אין לו חייס.

**היו לו בנים ומתו** - לרב הונא קיים פריה ורביה,  
כיון שהנשמה ירדה לעולם, ולריו"ח לא קיים כי  
אין כאן לשבת יצרה, וכן אם נמצא סריס, הגמ'  
שואלת על רב הונא.

**ס"ב: בני בנים** - הרי הם כבנים, אם נולד לבתו  
בן לרבא קיים פריה ורביה, ולאביי לא קיים, ואם  
נולדו ב' בנים לבנו האחד לא קיים לכו"ע.

שיטת רבי יהושע שאף **מי שיש לו בנים**  
**בילדותו** אינו יכול להבטל מפריה ורביה, אלא  
צריך שיהיו לו בנים בזקנותו, וכן לענין נשיאת  
אשה, דכתיב "בבוקר זרע את זרעך ולערב אל  
תנח ידך כי אינך יודע וכו'", ואמר רב מתנא  
הלכה כרבי יהושע, ור"ע מפרש פסוק זה לענין  
לימוד תורה והעמדת תלמידים, ור"ע עצמו  
העמיד י"ב אלף זוגי תלמידים, וכולם מתו  
באסכרה מפסח ועד עצרת, מפני שלא נהגו כבוד  
זה בזה, והיה העולם שמם, עד שבא אצל רבותינו  
שבדרום ר"מ ור"י ורבי יוסי ור"ש ור"א בן שמוע,  
והם הם העמידו תורה.

### מעלת הנישואין ומצות עונה

כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה ברכה  
טובה ושמחה חומה ותורה ושלוש.

כל המכיר באשתו שהיא יראת שמים ואינו  
פוקדה נקרא חוטא.

חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שיוצא לדרך,  
ואפי' עונה סמוך לוסתה, ודווקא ביוצא לדבר  
הרשות.

האוהב את אשתו כגופו, והמכבדה יותר מגופו,  
והמזדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה, והמשיאן  
סמוך לפירקן, עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום  
אהלך.

**ס"ג.** האוהב את שכניו, והמקרב את קרוביו,  
והנושא את בת אחותו, והמלוה סלע לעני בשעת

כתיב (בפרשה), וכו"י שאילונית היא זונה, הגמ'  
דוחה שר"א לא חייש למיעוטא (ומתיר קטנה  
ליבום), וכן סובר שאילונית אינה זונה.

ב' רב אדא בר אהבה מפרש טעמא דר"א דאיירי  
בכה"ג משום שלא קונה אותה אלא לכשתגדל,  
ואז היא בעולה, רבא דוחה שאם קידשה אביה  
קונה אותה בעודה קטנה, ואם קידשה עצמה אף  
לרבנן אסורה לכה"ג.

ג' רבא מפרש טעמא דר"א בכהן הדיוט, ואסור  
בקטנה שמא תפתה עליו, ובישראל לא חיישינן  
דפתוי קטנה אונס הוא ואנוסה מותרת לישראל.  
ד' רב פפא ורנב"י מפרשים דס"ל כהאי תנא  
שכה"ג צריך לישא דווקא אשה שיצאה מכלל  
קטנות ולא הגיעה לכלל בגרות.

**זונה** - לר"א זונה כשמה אשת איש שזינתה, לר"ע  
זונה זו מופקרת ואפי' פנויה שהפקירה עצמה לזנות, לרבי  
מתיא בן חרש אפי' אם הלך בעלה להשקותה  
ובא עליה בדרך נעשית זונה, לר"י זונה היא  
אילונית, ולחכמים אין זונה אלא גיורת  
ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות לפסול לה, ולרב  
אלעזר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות  
עשאה זונה, ואין הלכה כרבי אלעזר.

### פריה ורביה

לא יבטל אדם מפריה ורביה אא"כ יש לו בנים,  
לב"ש ב' זכרים, ולב"ה זכר ונקיבה, לר"נ לב"ש  
צריך ב' זכרים וב' נקבות, ותניא אידך ר"נ אומר  
לב"ש זכר ונקבה, ולב"ה או זכר או נקיבה, הגמ'  
מבארת בכל שיטות אלו מהיכן למדום.

לרב נחמן בר שמואל אסור לאדם לעמוד בלא  
אשה אע"פ שיש לו כמה בנים, ומ"מ מותר למי  
שיש לו בנים לישא אשה שאינה בת בנים, וא"צ  
למכור ס"ת בשביל לישא בת בנים.

**ס"ב. ג' דברים עשה משה מדעתו והסכימה**  
**דעתו לדעת המקום**, פירש מן האשה משום  
שהיה מיוחד לדיבור בכל שעה, ושיבר את  
הלוחות ק"ו מפסח שאסור לבן נכר, וכאן כל  
התורה תלויה בזה וישראל מומרים, והוסיף יום  
אחד מדעתו לפרישה קודם מתן תורה.

**היו לו בנים בעודו עכו"ם ונתגייר** - לריו"ח כבר  
קיים פריה ורביה בבנים אלו, ולר"ל לא קיים



הגמ' מביאה כמה עצות מספר בן סירא.

אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף.

כל מי שאינו עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים, וי"א כאילו ממעט את הדמות, וי"א ששניהם נכונים, וי"א שגורם לשכינה שתסתלק מישראל, וי"א שחייב מיתה.

בן עזאי לא נשא אשה ואמר "ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה, אפשר לעולם שיתקיים ע"י אחרים".

**ס"ד.** אינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע, אבותינו היו עקורים מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתם של צדיקים, תפילתם של צדיקים כעתר שמהפכת מידותיו של הקב"ה.

### נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה

אינו רשאי ליבטל מפריה ורביה, אלא יוציא ויתן כתובה, וזכר לדבר מה שמצינו באברהם שנשא את הגר אחרי י' שנים בארץ כנען, וישיבת חו"ל אינה מן המניין, אבל יצחק אף הוא היה עקור, וי"א שאברהם ושרה טומטמין היו, וי"א ששרה אילונית היתה.

אם חלה אחד מהם, או שהיה אחד מהם בבית האסורים, אין עולים לו מן המניין, ואם הפילה מונה משעה שהפילה.

**ס"ד:** לרב אין שיעור י' שנים אלא בדורות הראשונים ששנותיהם מרובות משא"כ בזמננו, אלא ימתין ב' שנים ומחצה כנגד ג' עיבורים, וי"א כנגד ג' פקידות ראש השנה, ולרבה שיעור זה הוא אף בזמננו.

המוציא לאחר י' שנים יתן כתובה, שמא לא זכה ליבנות ממנה, ואין אומרים שהיא לא זכתה, כיון שהיא לא מצווה על פריה ורביה.

ע' ת"ח נעשו עקרים מפרקיה דרב הונא, מלבד רב אחא בר יעקב שעשה רפואה בחכמתו.

### מחלוקת רבי ורשב"ג בענין חזקה

**מילה** - אם מלה אשה ב' בנים ומתו לרבי אסורה למול את השלישי, ולרשב"ג רק ברביעי אסורה, ואף אחיות מחזקות שאם ב' או ג' אחיות מלו

דחקו, עליו הכתוב אומר אז תקרא וד' יענה, תשוע ויאמר הנני.

כל שאין לו אשה אינו אדם, וי"א קרקע.

עזר כנגדו- זכה עזר לא זכה כנגדו, ובמה היא עוזרתו שמביא חיטים ופשתן, ומכינה לו מהם לחם ובגדים, נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו.

אדם בא על כל בהמה וחיה ולא נתקררה דעתו עד שבא על חוה.

ונברכו בך- רות המואביה ונעמה העמונית, כל משפחות האדמה- אפי' משפחות הדרות באדמה, כל גויי הארץ- שכל העולם ואפי' הנמצאים בים מתברכים בשביל ישראל.

הגמ' מביאה כמה מימרות בענין עבודת הקרקע ופחיתותה, וכמה עצות של רב פפא.

אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל.

אשה רעה קשה ממיתה, הגמ' מביאה מה שהיתה מצטערים רב ורבי חייא ורב יהודה מנשותיהם, רב אמר לבנו שלא יאמר לאשתו הפוך אע"פ שע"ז היתה מביאה לו מה שרצה כי לומד בזה לדבר שקר, ורב חייא היה מיטיב עמה, ואמר דיינו שמגדלות את בנינו ומצילות אותנו מן החטא.

### ס"ג: כיון שנשא אדם אשה עוונותיו נמחלים.

אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה.

אשה רעה מצוה לגרשה, ואם כתובתה מרובה ישא אשה נוספת.

כמה טובה אשה טובה... וכמה רעה אשה רעה...

אין לך משוקץ ומתועב לפני ד' יותר ממי שמהלך בשוק ערום.

הפרסים גזרו ג' גזירות על ישראל מפני ג' עבירות- א' על הבשר, מפני המתנות, ב' על המרחצאות, מפני הטבילה, ג' מחטטי שכבי, מפני ששמחים ביום אידם.

הגמ' מבארת מעלת אשה יפה, והצורך בזהירות מהסתכלות באשה יפה שאינה שלו.

לת"ק רק האישי מצווה ולא האשה, ולריו"ח בן ברוקה אף האשה מצווה.

ריו"ח וריב"ל נחלקו אם להלכה אשה מצווה על פריה ורביה.

אף למ"ד שאין אשה מצווה על פריה ורביה, אם האשה תובעת את בעלה אחר י' שנים שיגרשה, כדי שתנישא לאחר ויהיו לה בנים שיעזרו לה, יוציא ויתן כתובה.

הגמ' מביאה המעשה באשתו של רבי חייה שעירה תאומים ונצטערה בעיבורם וכו'.

**ס"ו.** מעשה חציה שפחה וחציה בת חורין שכפו את רבה לשחררה, ואין הכרח שהיא מצווה על פריה ורביה, אלא שנהגו בה מנהג הפקר.

## אלמנה לכהן גדול:

### מתי עבדי האשה אוכלים תרומה

**בת כהן שנישאת לישראל** אין עבדיה אוכלים בתרומה, בין אם הם נכסי מילוג (שאם מתו מתו מתו לה ואם הותירו הותירו לה, והבעל חייב במזונותיהם), ובין אם הם נכסי צאן ברזל (שאם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו).

**בת ישראל שנישאת לכהן** עבדיה אוכלים בתרומה, בין אם הם נכסי מילוג ובין אם הם נכסי צאן ברזל.

**אלמנה לכה"ג או גרושה וחלוצה לכהן הדיוט** עבדי מילוג שלה אין אוכלים בתרומה, ועבדי צאן ברזל אוכלים בתרומה.

עבדי מילוג אינם אוכלים הוא כיון שהיא לא אוכלת שהרי היא חללה, (אבל בעלמא כל "קנין" האוכל מאכיל, מלבד ערל וטמאים שאע"פ שאינם אוכלים מאכילים, דפומייהו כאיב להו), לרבא עבדי מילוג מדאורייתא אוכלים, ורבנן אסרו כדי שתאמר שהיא עבדיה אינם אוכלים א"כ זונה היא ויבוא לגרשה, ולרב אשי הטעם שגזרו משום שאם היתה כהנת ונישאת ונתגרשה תבוא לומר שכמו שאכלה לפני הנישואין ואחרי שנישאת א"כ גם אחרי הגירושין

בניהם ומתו אסור למול לאחרות, ועל כן לא ישא אדם אשה ממשפחת נכפין או מצורעים.

אביי סמך על רשב"ג ונשא אשה שמתו ב' בעליה ומת אף הוא.

**נישואין** - נישאת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא תינשא, דברי רבי, רשב"ג אומר לשלישי תינשא לרביעי לא תינשא, דכמו שבמילה אנו אומרים שדמם אינו נבלע, כך בנישואין אנו אומרים שמעין גורם וי"א מזל גורם, ונ"מ במתו ע"י אירוסין, או שמתו ע"י נפילה מדקל.

**מלקות** - מי שלקה ושנה מכניסים אותו לכיפה ומאכילים אותו שעורים עד שכריסו נבקעת, ולרשב"ג רק בתלתא זימני.

בנישואין ומלקות תנן סתמא כרבי, ובנגיחה ובוסתות תנן סתמא כרשב"ג.

**ס"ה.** וכן לענין קביעת וסת ועקירתו, והעדאה בשור המועד, לרשב"ג בעינן ג' פעמים ולרבי ב' פעמים.

אין לאשה שהחזקה שאין לה בנים להנשא אלא למי שכבר יש לו בנים, ואם נישאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה.

אם לא היו בנים אף לשלישי אין יכולים הראשונים לתבוע כתובתה, ויכולה לומר השתא הוא דכחשי, ואם היו לה בנים מהרביעי אינה יכולה לתבוע מהשלישי דתלינן שעכשיו הבריאה, ועל כן אין אומרים שגט השלישי בטל.

נאמנות האשה - אם היא תולה את העקרות בו והוא תולה בה, היא נאמנת דקיימא לה ביורה כחץ, וכן אם היא טוענת שלא הפילה נאמנת מפני שאם לא כך האמת לא היתה מחזיקה עצמה עקרה, וכן אם טוענת שהפילה ג' פעמים.

אין הבעל יכול לישא אשה נוספת בלא לגרשה (בשהה י' שנים), ולרבא יכול אם יש לו לזונם.

**ס"ה:** כשם שמצווה לומר דבר הנשמע, כך מצווה שלא לומר דבר שאינו נשמע, וי"א שבכהי גוונא אסור להוכיחו פן ישנאהו.

מותר לשנות בדבר השלום, וי"א מצווה, גדול השלום שאף הקב"ה שינה בו.

### מצות פריה ורביה על האשה

**לרשב"י** אם הניח בנים זכרים אוכלים העבדים בתרומה, ואין העובר פוסל דאין חוששין למיעוטא ורובא יולדות נקבות או מפילות, (ורבי יוסי חייש למיעוטא), או דעבדין ליה תקנתא שבורים העבדים לחלק הנולדים ולא לחלק העובר, כמו שמצינו שבי"ד מבררים חלקי הירושה לקטנים (ויש מחלוקת אם יכולים למחות כשהגדילו), אבל אם הניח נקבות אין העבדים אוכלים בתרומה משום חלק העובר, ועוד שמא ימצא עובר זכר ואין הבנות יורשות כלל במקום הבן.

המזכה לעובר לרבי יוסי קנה ולחכמים לא קנה, ושמואל ס"ל כרבי יוסי.

### **אלו פוסלים ואין מאכילים**

**ס"ז:** **העובר** פוסל דכתיב "כנעוריה" פרט לעובר, ואינו מאכיל דאינו ילוד אינו מאכיל דכתיב וילד ביתו.

**היבם** פוסל דכתיב "ושבה אל בית אביה", ואפי' הוא קטן פחות מבן תשע, ואינו מאכיל אפי' הוא גדול משום שאינה קנין כספו אלא קנין אחיו.

**ס"ח.** **האירוסין** פוסלים משום שהישראל קנאה, ואינם מאכילים משום דעולא גזירה שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקנו לאחיה ואחיותיה.

**החרש** פוסל משום שקנאה מדרבנן, ואינו מאכיל משום שמדאורייתא אינו קנין כספו.

**בן ט' שנים** ויום אחד לאביי איירי ביבם שבא על יבמתו, ולרבא איירי בבן ט' פסול שפוסל בביאתו וכדלהלן.

בן ט' שנים ויום אחד שהוא גר עמוני ומואבי מצרי ואדומי כותי נתין חלל ממזר, שבאו על כהנת לוי' וישראלית, פסלוה אם בת כהן אינה אוכלת בתרומה, ולוי' וישראלית אסורות לכהן, לרבי יוסי אם זרעו אינו פסול (כגון מצרי שני ואדומי שני) אינו פוסל, לרשב"ג מי שמותר לשאת את ביתו (כגון גר עמוני ומואבי, דכתיב "עמוני" ולא עמונית, "מואבי" ולא מואבית) מותר לשאת אלמנתו.

הגמ' מבארת מנלן דמי שנבעלה לפסול נפסלה מתרומה, ועוד כמה דינים מהיכן הם נלמדים.

**ס"ח:** כהן אונן אוכל בתרומה.

תאכל אע"פ שנתחללה, ולא חילקו רבנן בין האלמנות וגזרו אף בבת ישראל.

**ס"ו:** בנכסי צאן ברזל אם היא רוצה ליטול את הנכסים והוא רוצה לתת מעות, לרב יהודה הדין עמה, ולרב אמי הדין עמו, תניא כוותיה דרבי אמי שעבדי צאן ברזל יוצאים בשן ועין אם הוציאם האיש ולא האשה, ותניא כוותיה דרב יהודה שאין הבעל יכול למכרם, והלכה כרב יהודה, ואף היכא שהשביחו יכולה לתת דמים שהשביחו וליטלם.

אם הניחו היוורשים טלית צאן ברזל שלה על המת לרבא קנה המת, דאע"פ שהדין עמה כיון שמחוסר גוביינא ברשותיה קאי ואוסרם בהנאה, והקדש חמץ ושחרור מפקיעים מיד שעבוד.

**האכלת תרומה לפרה מושכרת** - ישראל ששכר פרה מכהן מותר להאכילה תרומה, וכהן ששכר מישראל אסור לו להאכילה תרומה, ואם ישראל שכר מכהן ושם עליו דמיה להתחייב באונסים וכחשא וזולא אסור להאכילה תרומה, ואם כהן שכר מישראל ושם עליו דמיה מותר להאכילה תרומה.

### **אשת כהן שמת בעלה והניחה מעוברת**

**ס"ז.** לשיטת **רבי יוסי** אין עבדיה אוכלים בתרומה מפני שעובר פוסל ואינו מאכיל, לרבה טעמא דרבי יוסי משום שעובר במעי זרה הוא זר, וכן מבואר בבבב"ת, ועל כן אם גם היא כהנת אוכלים עבדיה בתרומה, אבל לשיטת רב יוסף טעמא דרבי יוסי מפני שרק ילוד מאכיל, אבל עובר אע"פ שגם אמו כהנת אינו מאכיל.

לשיטת **רבנן** העובר אינו זוכה ועל כן העבדים אוכלים מפני היוורשים האחרים.

ובבב"ת תנא שלרבי יוסי אם יש רק בנים אוכלים כל העבדים, ואם יש רק עובר אינם אוכלים, ואם יש בנים ועובר עבדי מילוג אוכלים ועבדי צאן ברזל אינם אוכלים, ורבי ישמעאל ברבי יוסי הוסיף (הבת מאכלת הבן אינו מאכיל), שאם היא אוכלת היא מאכילה את העבדי מילוג שלה, אבל לא את העבדי צאן ברזל אם יש עובר, (אביי מפרש דבריו בנכסים מועטים וכו', והגמ' דוחה ביאור זה).

**זרע זרעה פוסל ומאכיל** דבני בנים הרי הם כבנים.

**ממזר פוסל ומאכיל** - בת כהן שנישאת לישראל ונולדה להם בת והבת נישאת לעכו"ם או לעבד ונולד להם בן הרי הבן ממזר (אף למ"ד אין ממזר אלא מחייבי כריתות), ופוסל את אם אמו מאכילת תרומה, ואם בת ישראל נישאת לכהן ונולדה בת והבת נישאת לעכו"ם או לעבד ונולד להם בן הרי הבן ממזר, ומאכיל את אם אמו בתרומה.

**כהן גדול פעמים שפוסל** - שאם נישאת בת כהן לישראל וילדה בת ונישאת הבת לכהן וילדה בן ונעשה כה"ג, נמצא פוסל את אם אמו מתרומה.

## הערל:

### **אכילת תרומה ופסח**

**ערל אינו אוכל בתרומה**, לרבי אלעזר ילפינן גז"ש מפסח מדכתיב תושב ושכיר, הגמ' מאריכה בביאור דרשה (ז), ולר"ע ילפינן מדכתיב איש איש, אבל נשיו ועבדיו ובניו של הערל אוכלים בתרומה.

**תושב ושכיר** - תושב זה עבד עברי נרצע הקנוי קנין עולם, שכיר זה הקנוי קנין שש שנים, והם אוכלים בפסח, והא דכתיב שתושב ושכיר אינם אוכלים בקרבן פסח אין הפירוש כפשוטו, אלא לגז"ש שערל אינו אוכל בפסח.

**ע: אונן אסור בפסח ומותר בתרומה**, והא דילפינן גז"ש לאסור ערל בתרומה ולא לאסור אונן, משום שערל חמור מאונן (מחוסר מעשה, מעשה בגופו, ענוש כרת, ישנו לפני הדיבור, מילת זכריו ועבדיו מעכבת) יותר ממה שאונן חמור מערל (ישנה בכל שעה, נוהגת אף בנשים, ואין בידו לתקן), וטעם נוסף משום שאיסור אונן בפסח ילפינן ממעשר, ואילו ערלות כתיבא בפסח.

**ע"א. המרת דת** פוסלת מאכילת פסח, ואינה פוסלת מאכילת תרומה.

בת כהן שנישאת לישראל ומת בלא בנים, או שנתגרשה ממנו, חוזרת לאכילת תרומה, ואינה חוזרת לחזה ושוק.

עכו"ם ועבד פוסלים כהנת לוויה וישראלית מאכילת תרומה.

**ס"ט.** אין הפסולים פוסלים ע"י קידושין, אלא ע"י ביאה אף בלא קידושין.

מחלוקת ת"ק ורבי יוסי ורשב"ג הוא איך ללמוד דין שהפסולים פוסלים מאכילת תרומה, מכה"ג באלמנה שפוסל מאכילת תרומה.

**ס"ט:** האונס והמפתה והשוטה שבאו על בת כהן לא פסלוה מאכילת תרומה, ואם עיברה מהם אינה אוכלת בתרומה, ומ"מ אין חוששים שעיברה משום שהמזנה מתהפכת, ואם נחתך העובר שבמעיה אוכלת בתרומה, ואם הם כהנים ובאו על בת ישראל אינה אוכלת בתרומה, ואם עיברה מהם אינה אוכלת, אבל אם ילדה מהם אוכלת בתרומה, (שוטה וקטן אין קידושיהם קידושין להצריך חליצה ויבום).

**בת כהן שנישאת ומת בעלה** טובלת ואוכלת בתרומה לערב עד ארבעים יום שאף אם עיברה מיא בעלמא הוא, ואם אכלה לאחר מ' יום והוכר עוברה נמצאת מקולקלת למפרע.

**הבא על ארוסתו בבית חמיו** לרב הולד ממזר ולשמואל הולד שתוקי, ולרבא אם היא חשודה לזנות סתם הולד ממזר, אבל באינה חשודה הולד כשר דתלינן בארוס, ללישנא בתרא אם בא עליה הארוס הולד כשר לכ"ע, ונחלקו היכא שלא בא עליה, ולרבא אם חשודה לארוס ויודעים שבא עליה - תוסי' הולד כשר אע"פ שחשודה גם לעלמא(רבא מוכיח כדבריו ממתנ"י ואביי דוחה את הראיה).

**ע. עבד פוסל משום ביאה ולא משום זרע** - עבד שבא על בת כהן פוסלה מאכילת תרומה, ואין העבד נחשב זרע לענין אכילת תרומה דתיב "האשה וילדיה תהיה לאדוניה", ונ"מ שאם בת ישראל נישאת לכהן וילדה בן ובא הבן על השפחה וילדה בן ומת האב אינו מאכיל את אם אביו בתרומה, ואם בת כהן נישאת לישראל וילדה בן ובא על השפחה וילדה בן ומת האב אינו פוסל את אם אמו מלאכול תרומה.

ערל אוכל מצה ומרור.

**בן נכר** אינו אוכל בפסח (וצריכא).

**ערבי או גבעוני מהולים** אינם אוכלים בפסח, (ואינו נקרא מהול אלא ערל, והנודר מהערל אסור בו ומותר בערלי ישראל, וישראל ערל נקרא מהול, והנודר מהמולין מותר בעכו"ם מהול ואסור בישראל ערל).

לר"ע **גר שמל ולא טבל** אינו גר ואסור בפסח, ולר"א הוי גר ומותר בפסח.

**קטן שנולד כשהוא מהול** לר"ע צריך להטיף ממנו דם ברית ואסור באכילת פסח, ולר"א א"צ להטיף ממנו דם ברית ומותר באכילת פסח.

**ערלות שלא בזמנה** - הגמ' מסתפקת בקטן קודם יום השמיני אם חשוב ערל ואסור לסוכו בשמן של תרומה או שאינו ערל ומותר.

מילת זכריו ועבדיו מעכבת באכילת תרומה **בין בשעת הקרבה בין בשעת אכילה**, והיינו שאפילו אם קנה עבד ערל אחר הקרבה אסור באכילת הפסח, וכן אם בנו נתרפא מחוליו ז' ימים מעת לעת קודם האכילה, אף שבשעת הקרבה עדיין לא יכלו למולו אסור באכילת הפסח, וכן אם נתרפא מכאב עיניים בין הקרבה לאכילה, וכן בהיו הוריו חבושים ונשתחררו בין הקרבה לאכילה, וכן בהיה טומטום ונקרע ונמצא זכר בין הקרבה לאכילה, וכן בהוציא ראשו חוץ לפרוזדור ואח"כ יצא לגמרי אחר הקרבה, (ולא מת משום שנתחמם מחום אמו, או שנתחמם ע"י בכיו).

**ע"א:** ערל מקבל הזאה קודם מילתו וכשימול הרי הוא טהור וא"צ הזאה, שכן מצינו באבותינו שלא מלו לפני י"א ניסן, ומ"מ עשו הפסח ב"ד, והתנא מחשיב פסח זה לפסח בטהרה.

לא ניתנה מצות פריעה לאברהם אבינו, ועל זה נצטווה יהושע לחזור ולמול את הנימולים.

סוף מילה מעכבת, והיינו ציצין המעכבים את המילה שזה בשר החופה רוב גבהה של עטרה.

**ע"ב.** הנולדים במדבר לא מלו, י"א משום חולשא דאורחא, וי"א משום שלא נשבה להם רוח צפונית כל זמן שהיו במדבר (משום שהיו נזופים, או כדי שלא יתפזרו ענני הכבוד), ומ"מ

בחצות הלילה נשבה רוח צפונית, דכתיב ויהי בחצי הלילה וד' הכה כל בכור, וקמ"ל דעת רצון מילתא היא.

מותר למול ביום המעונן וביומא דשותא, דכיון דדשו ביה רבים שומר פתאים ד'.

**משוך** - מהול שנמשכה ערלתו וכסתה את העטרה, לרב הונא מדאורייתא אוכל בתרומה, ורבנן גזרו שלא יאכל מפני שנראה כערל, הגמ' מוכיחה מברייתא שמשוך אוכל בתרומה ודלא כרב הונא, משוך צריך לימול, ולר"י לא ימול מפני הסכנה.

**טומטום** אינו אוכל בתרומה וקדשי קדשים, אבל נשיו ועבדיו אוכלים בתרומה, ונשיו היינו שביציו נכרות מבחוץ וקידש, אבל סתם טומטום אין קידושו קידושין אלא לחומרא (בין בקידש בין בנתקדש), ומ"מ אף כשאין ביציו נכרות מבחוץ שהוא רק ספק ערל אינו אוכל בתרומה, לרבא נשיו היינו אמו, וקמ"ל שאף מי שאינו מוליד מאכיל את אמו בתרומה.

**אנדרוגינוס** אוכל בתרומה, ואינו אוכל קדשי קדשים.

**נולד כשהוא מהול** אוכל בתרומה.

**ע"ב:** **מילה בלילה** - משוך, והנולד כשהוא מהול, וקטן שעבר זמנו, ומי שיש לו ב' ערלות, אינם נימולים אלא ביום, ולראב"ש אף בלילה, ונחלקו אם דורשים ו' של וביום לרבות או לא.

**ערל שהזה הזאתו כשרה**, ולר"ע הזאתו פסולה דערל כטמא, טבול יום שהזה הזאתו כשרה.

**מי כשר לקדש** אפר הפרה במים - טומטום פסול מפני שהוא ספק ערל (וכר"ע), אנדרוגינוס מהול שקידש כשר שאף אשה כשרה לקדש, ור"י פוסל באנדרוגינוס מפני שאשה פסולה לקדש, חרש שוטה וקטן פסולים לקדש, ור"י מכשיר בקטן, ונחלקו אם ללמוד מאסיפת אפר הפרה ששם חש"ו פסולים ואשה כשרה.

ערל פטור מראיה כמו טמא משום דמאיס.

### **דיני תרומה ביכורים מעשר וקודש**

**ע"ג.** תרומה וביכורים טמא האוכלם חייב עליהם מיתה, ואסורים לזרים, והם נכסי כהן, ועולים

בקדשים לא יאכל), ומנין שמחוסר כיפורים לאחר הערב שמש אוכל בתרומה, ושטבול יום אוכל במעשר.

טומאת לידה נוהגת אף בגיורת ומשוחחרת.

**ע"ה.** במים יובא וטמא עד הערב- לנגיעה בתרומה הוא טמא ולא לנגיעה במעשר.

### פצוע דכא וכרות שכפה

**אכילת תרומה**- הם ועבדיהם אוכלים בתרומה, אבל נשיהם אינם אוכלים, ואם לא בעל אחרי שנעשה פצוע דכא וכרות שכפה מותרת בתרומה, לרב אלעזר היינו כשיטת ר"א ור"ש שמתירים (לעיל נ"ו) באלמנה לכה"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדייט היכא שלא בא עליה) אבל לר"מ אסורה בתרומה, ולר"ח אף ר"מ מודה הכא כיון שכבר אכלה.

**איזהו פצוע דכא** כל שנפצעו ביצים שלו, ואפי' אחת מהן, ואפי' ניקבו או נימוקו או חסרו, ומי שאין לו לו אלא ביצה אחת הרי הוא כסריס חמה מחמת חולי וכשר.

ניקבו ביציו אינו מוליד.

**ע"ה:** פצוע דכא בידי שמים כשר.

פצוע או שנידך או שנכרת, בין בביצים בין בחוטים בין הגיד פסול.

הגמ' מבארת מנלן שפצוע דכא וכרות שכפה היינו באותו מקום, ולא פצוע בראשו וכרות בשפתיו או בחוטמו.

ניקב למטה מעטרה כלפי הקרקע והלך הנקב באלכסון ויצא למעלה מעטרה פסול.

נכרת הגיד ונשתייר מעטרה אפי' כחוט השערה כשר, והיינו על פני רובה וא"צ על פני כולה, ומ"מ דווקא בנשתייר בחלק הסמוך לגיד.

**נעשה כקולמוס או כמרזב**- לרב הונא ורבי נעשה הגיד כקולמוס באלכסון כשר, דלא שליט ביה אוירא, אבל כמרזב שנחקק באמצע ויש לחקיקה דפנות פסול דשליט ביה אוירא ואין הזרע מתבשל, ולרב חסדא כמרזב כשרה משום שהגיד מתחמם אבל כקולמוס פסולה, ולהלכה כשר בשניהם ואפילו למעלה מעטרה, שהרי למטה מעטרה אפי' נכרת כשר.

אם נסתם הנקב של השכבת זרע ויוצא דרך נקב הקטנים פסול.

באחד ומאה, וטעונים רחיצת ידים, והערב שמש, ונוהגים בכל השנים ואין להם פדיון (וב' אלו תנא ושייר) אבל במעשר אין כל דינים אלו.

מעשר וביכורים טעונים הבאה לירושלים, וטעונים וידוי, ואסורים לאונן, וחייבים בביעור, ואסור לבער מהם בתרומה והאוכלם כשהם טמאים לוקה (וב' אלו תנא ושייר) משא"כ בתרומה, ור"ש מתיר ביכורים לאונן ופוסט מביעור.

**ע"ג:** הגמ' מבארת מחלוקת ת"ק ור"ש בדרשות הפסוקים.

לא ביערתי ממנו בטמא- בין שאני טמא והוא טהור, בין שאני טהור והוא טמא, וטמא האוכלם אזהרתו מ"וטמאה עד הערב ולא יאכל מן הקדשים" והאוכלם כשהם טמאים ילפינן מ"בשעריך תאכלנו הטמא והטהור" למעט מעשר.

קודש יש בו דין פיגול נותר וקריו קרבן ויש בו איסור מעילה וטמא האוכלו חייב כרת ואסור לאונן, משא"כ בתרומה.

תרומה יש בה האוכלה בטומאה חייב מיתה וזר האוכלה בשוגג חייב חומש, ואין לה פדיון ואסורה לזרים, משא"כ קודש.

**ע"ד:** הגמ' הסתפקה אם ערל מותר במעשר או לא, ואין ראיה מדלא קתני בברייתא הנ"ל דהא תנא ושייר.

**נשתיירו בו ציצין המעכבים** אינו אוכל בתרומה פסח וקדשים (כולל מעשר בהמה) ומעשר, הגמ' אומרת ד"ל שמעשר היינו מעשר ראשון וכו"מ שאוסרו לזרים ועל כן חמור לענין ערלות, אבל לענין מעשר שני אין ראיה שערל אסור בו.

**אונן** אסור במעשר ומותר בתרומה ובפרה.

**טבול יום** אסור בתרומה ומותר בפרה ובמעשר.

**מחוסר כיפורים** אסור בפרה ומותר בתרומה ומעשר.

לר"ע ערל כטמא ואסור במעשר ובפרה, וכן סבר רב יצחק, אבל לרבי יוסף הבבלי שריפת פרה כשרה באונן ופסולה במחוסר כיפורים וה"ה דפליג לגבי ערל דאינו כטמא.

**ע"ד:** הגמ' מבארת מנלן שערל אסור במעשר (לרבי יצחק), ושמעשר שני שנטמא מותר לסוכו, ומנין שטמא אסור בתרומה (דבתורה כתיב

לו אבנר שממזר הוא מום זר, ושאל דואג א"כ נתיר מצרית, ענה לו אבנר שעמוני ומואבי נאסרו משום שלא קידמו בלחם ובמים, ואין דרכה של אשה לקדם, שאל דואג למה לא קידמו אשה לאשה, ולא ענהו אבנר, ושאל אבנר בבית המדרש ואמרו לו עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, ולא ענו על אלות דואג, ורצו להכריז שדוד אסור בקהל, ויתרא חזר חרבו מנע זאת מהם לפי שכך קיבל מבית דינו של שמואל, ואף שאמרה לאחר מעשה נאמן, שהרי שמואל ובית דינו קיים, והתשובה על שאלת דואג היא שאין דרך אשה לקדם לאשה משום כל כבודה,או כדכתיב על שרה "הנה באהל".

**ע"ז:** פתחת למוסרי- שהתירו את רות המואביה, ונעמה העמונית אמו של רחבעם שממנה יצאו מלכי בית דוד, ועל זה אמר דוד כשהיה רחבעם בחיקו "רבות עשית אתה ד' אלוקי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו".

**בת גר עמוני-** לריו"ח בת גר עמוני כשרה לכהונה, והיינו לרבי יוסי דס"ל גר שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה, (אבל לר"י פסולה שהרי ס"ל דבת גר זכר כבת חלל זכר), ואף שאירי בגרים המותרים בקהל, קמ"ל ריו"ח דה"ה באסורים בקהל, ולא בעמוני שנשא עמונית דזה פשיטא, אלא קמ"ל בעמוני שנשא בת ישראל דאע"ג שביאתו בעבירה כשרה, לריש לקיש בת גר עמוני פסולה לכהונה, דיליף מכה"ג באלמנה.

**ע"ז:** וטעמא דריו"ל דדריש "כי אם בתולה מעמיו יקח אשה", רבי זכאי יליף מהתם עמוני שנשא עמונית, וריו"ח דרש גם עמוני שנשא בת ישראל, לל"ק יליף עמיו מעמיו לרבות ב' עממין, ולל"ב יליף עמו עמיו לרבות עם שיש בו ב' עממין, שהזכרים אסורים והנקבות מותרות, וללישנא זו בת מצרי שני כשרה לכהונה יליף מצד השווה מעמוני שנשא בת ישראל, וממצרי שני שנשא מצרית שניה.

וי"א דפלוגתא דריו"ח ורבי זכאי היא, שלרבי זכאי עמוני שנשא עמונית בנם פסול ובתם כשרה, והיינו בעמוני עמונית, אבל אם נשא בת ישראל פסולה, ולריו"ח כשרה.

### מצרי ואדומי

**ע"ו:** ניקב ונסתם למטה מעטרה אפי' נכרת כשר, בעטרה עצמה אם נסתם באופן שגם כשרואה קרי נשאר סתום כשר, הגמ' מבארת צורת הבדיקה בזה (י"א פת שעורים חמה, וי"א בגדי צבעונים), וצורת הרפוי לסתום הנקב (שישרטוהו ע"י שעורה וכו').

לרבה בר רב הונא המטיל מים משני הנקבים פסול, ולרבא אין הלכה הכי.

פצוע זכא וכרות שפכה מותרים בגיורת ומשחררת, שלא נאסרו אלא בקהל.

**פצוע זכא ישראל מותר בנתינה,** ואף שישראל אסור בנתינה שנתגיירה מדאורייתא, שהרי כתיב לא תתחתן בם, ולשון חתנות לא שייך אלא בישראל, והוא הדין שכהן פצוע זכא מותר בגיורת ומשחררת כיון שאינו בקדושתו.

ריאה שניקבה ועלה בה קרום נשאה טריפה.

לרב הונא נשים המסוללות זו בזו פסולות לכהונה, ולרבא אינו אלא פריצותא וכשרה.

**ע"ו:** שלמה ובת פרעה- שלמה לקח את בת פרעה, הגמ' מבארת שגיירה, ואף שלא קיבלו גרים בימי דוד ושלמה, הטעם היה מפני שנתגיירו לשולחן מלכים, ובת פרעה כבר היתה בשולחן מלכים, ומ"מ היתה אסורה משום מצרית ראשונה, (ולא אמרינן שהמצרים אזלי לעלמא ואחריני אתו להתם), ולא נשאה אלא דבק בה לאהבה, ומתוך אהבה יתירה שאהבה מעלה עליו הכתוב כאילו נתחתן בה.

### עמוני ומואבי

הם אסורים לעולם, אבל נקבותיהם מותרים מיד. **התר דוד לקהל-** כשראה שאול את דוד יוצא לקראת גלית שאל "מי זה הנער", והרי הכירו מקודם דכתיב "ויאהבהו מאד ויהי לו נושא כלים", וגם הכיר את אביו ישי, אלא שאלתו היתה אחרי שראה שמדיו התאימו לדוד אף ששאל היה "משכמו ולמעלה גבוה מכל העם", ושאל אם הוא מצאצאי פרץ וא"כ יהיה מלך, או מצאצאי זרח ויהיה חשוב, ואמר לו דואג שישאל קודם אם הוא ראוי לבוא בקהל דקאתי מרות המואביה, ואמר אבנר שעמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, ושאל דואג א"כ נתיר ממזרת, ענה

עשרה דורות, (דסבר דון מינה ומינה ותנא דמתני' סבר דון מינה ואוקי באתרא), ר"א אמר מי יתן לי דור שלישי ואטהרנו, דקסבר שממזר אינו חי, ורב יהודה אמר שממזר הידוע חי מפני שאין חשש שיטמעו בו ושאינו ידוע אינו חי, והספק חי עד ג' דורות.

### נתינים

איסורם איסור עולם בין זכרים ובין נקבות. הנתינים הם הגבעונים, ונאסרו ע"י משה לאותו דור, ויהושע אסרם כל זמן שבית המקדש קיים, ודוד אסרם אף בזמן שאין בית המקדש קיים, ומעשה שהיה כך היה, היה רעב בימי דוד ג' שנים בשנה הראשונה תלה דוד בעבודת כוכבים, ובדקו ולא מצאו בהם עובדי כוכבים, בשנה השנייה תלה בעוברי עבירה, ובדקו ולא מצאו בהם זנות, בשנה השלישית תלה בפוסקי צדקה שלא נתנו, ובדקו ולא מצאו, אמר דוד א"כ אין הדבר תלוי אלא בי, ושאל באורים ותומים ואמרו לו שהסיבה היא מפני ששאל לא נספד כהלכה, וששאל המית את הגבעונים, והיינו שהרג את נוב עיר הכהנים שהיו מספקים להם מים ומזון, וכך דרכו של הקב"ה שכאשר דן את האדם מזכיר את פעלו,

**ע"ט.** ואמר דוד שאין הדרך להספיד לאחר י"ב חודש, והלך לפייס את הגבעונים, והם אמרו שיתנו להם ז' מבני שאול ויתלום, ולא הסכימו להתפייס, ואמר דוד שבני ישראל ביישנים רחמנים וגומלי חסדים, ומי שאין בו ג' מידות הללו אינו ראוי להדבק בישראל ולכן אסרם, והעביר דוד את בני שאול לפני הארון ומי שהארון קולטו למיתה, ושאר הארון קולטו לחיים, ומפיבושת בן יהונתן ביקש עליו רחמים שלא יקלטנו הארון, ואף שבנים לא יומתו על אבות, מוטב תיעקר אות אחת מן התורה, ולא יתחלל שם שמים בפרהסיא, והשאירו נבלותיהם על העץ, משום קידוש שם שמים, ובאמת נתווספו לישראל מאה וחמישים אלף גרים, ועשאו שלמה שבעים אלף נושאי סבל ושמונים אלף חוצב בהר, בימי רבי ביקשו להתיר נתינים וסבר רבי שא"א להתיר חלק מזבח, אבל לרבי חייא בר אבא אין אסור חלק מזבח אלא בזמן בית המקדש.

אינם אסורים אלא עד ג' דורות בין זכרים בין נקבות, לר"ש נקבות מותרות מיד, ק"ו מעמוני ומואבי, אמרו לו אם ק"ו יש תשובה, אמר להם הלכה אני אומר, ומקרא מסייעני דכתיב "בנים" אשר יולדו להם וכו', ור"י לומד מאשר יולדו שהכתוב תלאן בלידה ונקבות נמי אסורות.

**ע"ח.** דאי ע"י עבירה לא כתב קרא, ולאיסורא כתב קרא, והיכא דכתב לעיקר האיסור כתב נמי דאי.

כמה דיני מצרי- הגמ' לומדת מהפסוקים שבן שלישי של המצרי אסור (דורות), ושנאסר לכל הדורות של ישראל (בנים), ושמןין הג' דורות מתחיל מהגר הראשון (להם), ושארם רק האב או האם מצרים הולכים אחרי הפסול (להם בתרא), וכן גבי ממזר (לו), מצרית מעוברת שנתגיירה היא ובנה הבן הוא מצרי שני (אשר יולדו).

לרבה בר בר חנה בשם ריו"ח **מצרי שני שנשא מצרית ראשונה** בנה שלישי, דבתר דידיה שדינן, ומ"מ ממזר שנשא שפחה בנה עבד, ואם שחררו הרי הוא בן חורין כשר, ולא אזלינן בתר דידיה, דאמר קרא "האשה וילדיה תהיה לאדוניה", לרב דימי בשם ריו"ח מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שני, דכתיב "אשר יולדו" הכתוב תלאו בלידה.

הפריש חטאת מעוברת וילדה רצה מתכפר בה רצה מתכפר בולדה, **דעובר לאו ירך אמו**, והוי כמפריש ב' חטאות לאחירות, שמתכפר באחת מהם, והשניה תרעה.

נכרית מעוברת שנתגיירה בנה א"צ טבילה, אף אם עובר ירך אמו, דעובר היינו רביתה, ואע"פ שחציצה בכלולו הוי חציצה אף באינו מקפיד.

**ע"ח: באומות הלך אחר הזכר**, ועל כן אם אחד משאר אומות נשא כנענית מותר לקנות את הולד לעבד, ואם האבא כנעני אסור, ואם **נתגיירו הלך אחר הפגום שבשניהם**, והיינו עמוני שנשא מצרית, אם נולד זכר הרי הא עמוני ואסור לעולם, ואם נולדה נקיבה הרי היא מצרית ואסורה.

**ממזר-** לתנא דמתני' בין ממזר בין ממזרת אסורים איסור עולם, לר"ל ממזרת מותרת לאחר



## סריס

לענין אילונית, ולב"ש בגיל י"ח, ולר"א נקבה בגיל י"ח וזכר בגיל כ'.

מבואר מדברי ר"א הללו שסריס חולץ, י"א שחזר בו ממה שאמר שם, וי"א שלא איירי שם אלא לענין הגיל שבו מתחייבים בעונשים.

**סריס למפרע** - אכל חלב בגיל י"ב בנקבה איירי ונתברר שהוא סריס, לרב נעשה סריס למפרע, ומ"מ אין בה נערות אלא מיד היא בוגרת ועל כן אין לה קנס, ואין בה דין נערה המאורסה, ולשמאל אינו סריס רק מכאן ולהבא.

סריס אינו נדון בכך סורר ומורה, לפי שאין לו זקן התחתון.

הביא סימני סריס ואילונית אין נחשבים ודאים עד גיל כ'.

**פ:** נולד לח' חודשים אינו בן קיימא עד גיל כ', ואיירי שגמרו סימניו (דאל"כ אינו חי, ואסור בטלטול בשבת ואמו שוחה עליו להניקו), ותלינן שנגמר בז' ונשתתה לצאת, כמו שמצינו שהכשיר רבא תוספתאה ולד שנולד י"ב חודש אחרי שהלך אביו למדה", וכדעת רבי הנ"ל, ורשב"ג שהכשיר ולד ששהה ל' יום.

**סימני סריס חמה** - בן כ' שלא הביא ב' שערות הרי הוא סריס חמה, אע"פ שהביא אח"כ, ואלו סימניו - אין לו זקן ושערו לקוי רך ובשרו מחליק, וי"א כל שאין מי רגלים שלו מעלים רתיחות, וי"א כל המטיל מים ואינו עושה כיפה, וי"א כל ששכבת זרעו דוחה צלולה כמים, וי"א כל שאין מי רגליו מחמיצין, וי"א כל שרוחץ בימות הגשמים ואין בשרו מעלה הבל, וי"א שאין קולו ניכר כשל איש, לרב הונא צריך את כל הסימנים, ולריו"ח די בסימן אחד, ואם הביא ב' שערות בזקן לכו"ע צריך כל הסימנים.

**סימני אילונית** - בת כ' שלא הביאה ב' שערות ואפי' הביאה אח"כ, ואין לה דדים, והתשמיש קשה לה, וי"א שאין לה שיפולי מעים כנשים, וי"א שאין קולה ניכר כשל אשה.

הסריס והאילונית לא חולצים ולא מייבמים, סריס דומיא דאילונית הוא סריס חמה, וסתמא כר"ע.

**פ"א.** סריס חמה כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה, אע"פ שאינו ראוי להוליד.

**ע"ט:** סריס אדם וסריס חמה - לר"ע סריס אדם חולץ וחולצים לאשתו, מפני שהיתה לו שעת הכושר, וסריס חמה ממעי אמו לא חולץ ולא חולצים לאשתו, לר"א סריס חמה חולץ וחולצים לאשתו, מפני שיש לו רפואה, וסריס אדם אין חולץ ואין חולצים לאשתו מפני שאין לו רפואה. סריס שאינו חולץ וחולץ לא פסלה, ואם בעלה פסלה, וכן אילונית אין חולצים לה ואם חלצו לא פסלוה ואם בעלה פסלוה.

### ביאור שיטת ר"ע -

לר"ע חייבי לאוין כחייבי כריתות דיש ממזר מחייבי לאוין והרי סריס אדם אסור בלאו דלא יבוא פצוע דכא וא"כ הרי חייבי כריתות אינם בני חליצה ויבום, ולמה התיר ר"ע סריס אדם.

לרב אמי איירי שהיבמה גיורת, וכרבי יוסי המתיר לגיורת פצוע דכא, ובאמת מותר אף ליבמה.

רבה מביא ברייתא שמבואר שם שבסריס (ופצוע דכא וכרות שפכה ואילונית) אם בעלו קנו ואסור לקיימם, ומוכח דאיירי שהיבמה היא "קהל", ועל כן מפרש רבה דברי ר"י שנפלה ליבום ואח"כ נפצע.

אביי סובר דאף שנפצע אחרי הנפילה, מפקיע האיסור את היבום, וכמו שאמר ר"ג שהנשוי לאחות יבמתו הקטנה וגדלה, נפטרת היבמה משום אחות אשה.

רב יוסף מפרש דברי ר"ע כמ"ד שרק מחייבי לאוין דשאר הוי ממזר.

אשת סריס זקוקה ליבום, ולא אמרינן דאין כאן "להקים לאחיו שם", דא"כ אין אשה שכשרה ליבום, שהרי מעט לפני מיתתו היה סריס, ולר"א אינו סריס אלא כחישות המיתה התחילה בו.

**פ.** סריס חמה היינו מלידתו, וסימנו הוא שמטיל מים ואינו עושה כיפה, וזה נגרם אם אמו אפתה בצהרים ושתתה שיכר מזוג, ולא חיישינן שמא הבריא בינתיים, ואף שבמום בעין בודקים ג' פעמים בתוך ל' יום, בחולי כל הגוף לא חיישינן.

**באיזה גיל נעשה סריס** - לב"ה בגיל עשרים אם לא הביאו סימנים יביאו ראייה שהוא בן כ' ושהביא סימני סריס, ואינו חולץ ומייבם, וכן

## אנדרוגינוס אם דינו כזכר ודאי

במתני' איתא שאנדרוגינוס כהן נשא בת ישראל לרבי יוסי ור"ש מאכילה בתרומה, שיטת ר"ל שאינה אוכלת בתרומה אלא בזמן הזה, דתרומה בזמן הזה דרבנן, דאינו אלא ספק זכר, אבל לא בזמן שיש חזה ושוק ויש תרומה דאורייתא, שאז אינה אוכלת אף בתרומה דרבנן, שמא יבוא להאכילה תרומה דאורייתא, ולריו"ח אוכלת אף בחזה ושוק דזכר מעליא הוא, ואף תרומה בזמן הזה דאורייתא, וכרבי יוסי הסובר בסדר עולם שקדושה שניה קדשה לעת"ל.

## דבר שבמנין לא בטל

עיגול דבילה של תרומה שנפל לתוך מאה עיגולים של חולין מותרים באכילה לזרים, ר"ל מוכיח מדין זה שתרומה בזמן הזה דרבנן, שהרי עיגול הוא דבר שבמנין, שאינו בטל אפי' באלף, לריו"ח עיגול לא נחשב דבר שבמנין כיון שלפעמים מוכרים אותו שלא במנין, ואינו נחשב דבר שבמנין אלא **את שדרכו לימנות** ולר"ל כל שדרכו לימנות חשיב דבר שבמנין.

**פ"א:** והיינו שנחלקו לשיטת ר"מ, שאמר שחבילי תלתן של כלאי הכרם שדינם בשריפה שנתערבו באחרות כולם ידלקו, אם רק דבר שאינו נמכר אלא במנין אינו בטל, או שכל דבר שנמכר במנין אינו בטל, וחכמים חולקים על ר"מ וסוברים שרק ו' דברים אינם בטלים, והם אגוזי פרך ורימוני באדן וחביות סתומות וחלפי תרדין וקולחי כרוב ודלעת יונית, ור"ע מוסיף ככרות של בעל הבית.

חתיכה של חטאת טמאה או של לחם הפנים טמא שנתערבו במאה חתיכות טהורות עולה, ולר"י אינה עולה, אבל חתיכה של חטאת או לחם הפנים טהורים שנתערבו בשל חולין מודה ר"י שאינה עולה.

לדעת ריו"ח רישא עולה לת"ק משום שחתיכה אינה דבר שבמנין, שפעמים אינה נמכרת במנין, ולר"ל שנחשבת דבר שבמנין איירי בנימוחה דאינה דבר שבמנין, והא דלר"י אינה עולה משום דס"ל שמין במינו לא בטל.

**פ"ב.** והא שאין התנא מחלק בין נימוחה ללא נימוחה אלא בין טהורה לטמאה, משום דטהורה בטהורות עדיף ליה.

למה ברישא סובר ת"ק שעולה-

לרב שישא בריה דרב אידי איירי רישא בטומאת משקין דרבנן שנטמאה החתיכה מכלי שנגעו בו משקין טמאים, וסיפא דאורייתא, והתנא לא מחלק בין דרבנן לדאורייתא משום דטהורה בטהורות עדיף ליה.

לרבה רישא איירי באיסור לאו וסיפא באיסור כרת, הגמ' שואלת שהרי לרבה אין חילוק בדאורייתא בין לאו לכרת ואף בלאו יגזרו רבנן להחמיר בחתיכה.

לרב אשי סיפא זה דבר שיש לו מתירין, הגמ' דוחה שלישראל אסור לעולם, ולכהן מותר לעולם.

שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ונפלו לתוכם ב' סאין אחת של חולין ואחת של תרומה מותרים, **שאני אומר שחולין נפלו לחולין ותרומה נפלה לתרומה**, לר"ל איירי שהחולין הם יותר מהתרומה, ואף שתרומה בזמן הזה דרבנן צריך שירבו חולין על התרומה, לריו"ח א"צ שירבו חולין על התרומה, ואיירי ברייתא זו לרבנן שתרומה בזמן הזה דרבנן, ודלא כרבי יוסי.

**פ"ב:** מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות, ונתן לתוכו סאה של משקין ומי פירות, ואח"כ נטל ממנו סאה המקוה כשר, ואמר ריו"ח עד רובו, הגמ' מבארת דהיינו עד שיוציא רובו אבל מחצה כשר, שהרי לריו"ח בקופות מציינו שא"צ שירבו חולין על התרומה, ואב"א שאני קופות דאיכא למימר שאני אומר.

## המשך דיני אנדרוגינוס

אנדרוגינוס נושא אשה אבל לא נישא לאשה, לריו"ח משום דזכר גמור הוא, ולר"ל אינו נושא לכתחילה ורק בדיעבד חלו הנישואין, ולשון המשנה מדויק כריו"ח.

סקילה באנדרוגינוס- לר"א אנדרוגינוס חייבים עליו סקילה כזכר, רב מבאר שלר"ל לת"ק אין חייבים סקילה משום דאינו אלא ספק זכר, ולריו"ח לת"ק חייבים עליו סקילה בשני מקומות,

אף לר"א שאנדרוגינוס כזכר, מ"מ המקדיש עוף אנדרוגינוס לקרבן אינו קדוש, וכן הנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן ומחיר וטומטום, וכל אלו מטמאים בגדים בבית הבליעה, ולר"א טומטום ואנדרוגינוס כשרים לקרבן עוף דכל מקום שנאמר זכר ונקיבה אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם, אמנם קרבן עוף שלא נאמר בו זכר ונקיבה טומטום ואנדרוגינוס כשרים בהם.

טומטום ואנדרוגינוס והכלאים וטריפה ויוצא דופן, אינם קדושים להעשות תמורה וכ"ש שאם הקדישם אינם קדושים ואם היו קדושים והמירם לבהמה אחרת אינה קדושה.

## יש מותרות:

**פ"ד. מותרות לבעל ואסורות ליבם** - כהן הדיוט שנשא אלמנה ואחיו חלל (ולאו דווקא נשא אלא אפי' קידשה ומת נעשית אלמנה ואסורה ליבם הכה"ג, ותני נשא אגב המקרה הבא שרק ע"י ביאה עשאה חללה), או חלל שנשא כשרה ואחיו כשר, (ומבואר מזה דלא אמרינן נישואין מפילים), ישראל שנשא בת ישראל ואחיו ממזר, ממזר שנשא ממזרת ואחיו כשר, שניה ליבם ולא לבעל.

**מותרות ליבם ואסורות לבעל** - כה"ג שקידש אלמנה ואחיו כהן הדיוט, כשר שנשא חללה ואחיו חלל, ישראל שנשא ממזר ואחיו ממזר, ממזר שנשא בת ישראל ואחיו כשר, שניה לבעל ולא ליבם.

**אסורות לבעל וליבם** - היכא שהבעל והיבם באותו מצב, כהנים גדולים לאלמנה, כהנים לחללה, ישראלים כשרים לממזרת, ממזרים לבת ישראל, שניה לשניהם.

שאר כל הנשים מותרות לבעל וליבם.

והיינו אף בבא עליו דרך נקבותו, הגמ' פ"ג: מביאה ברייתא הסוברת שלר"א הבא על אנדרוגינוס בנקבות שלו פטור, ורב כרבי סימאי, ומבארת שם את המחלוקת בדרשות אם חייבים עליו בנקבותו.

**פ"ג. בברייתא תנא דלרבי יוסי אנדרוגינוס בריה בפני עצמה, ולא הכריעו בו חכמים אם הוא זכר או נקיבה (והוי ספק), לרב ליתא למתני' מקמי דברייתא, דמדשבקיה רבי יוסי לבר זוגיה מכלל דהדר ביה, ולשמואל ליתא לברייתא מקמי מתני', ואף ששמואל חייש ליחידאה, הכא אי ניחוש ליחידאה מיעקרא מתני'.**

לאמרי בי רב הלכה כרבי יוסי באנדרוגינוס שהוא ודאי זכר, והיינו רב הונא הסובר שהעיקר כר"י דמתני', ובהרכבה שאין נוטעים ואין מרכיבים ואין מבריכים קודם שביעית ב' שבתות, (אבל לת"ק ל' יום, ולר"י ג' ימים), ולרב נחמן יש להוסיף עוד ל' יום משום תוספת שביעית.

לשמואל הלכה כרבי יוסי בקושי - שאם קשתה ב' שבתות קודם הלידה חשיב קושי מחמת לידה (ולר"מ מ' או נ' יום, ולר"י חודש), ובזמן זה אינה נחשבת יולדת בזוב שצריכה ז' נקיים, ובקידוש - שהמסכך ע"ד תבואת חבירו לא אסרה דין אדם אוסר דבר שאינו שלו, (ולת"ק אסרה וחייב באחריותה).

**פ"ג:** לשמואל להלכה אנדרוגינוס הוא זכר גמור, ובהרכבה ג' ימים.

לרב בקידוש אין הלכה כרבי יוסי, ובקושי תיקו.

**חליצה בטומטום** - טומטום שנקרע ונמצא זכר לר"י לא יחלוץ מפני שהוא כסריס, ומה שמצינו בטומטום דבירי שהיו לו ז' בנים, חזר על בניו מאין הם, לרבי יוסי בריה דר"י טומטום לא יחלוץ שמא יקרע וימצא נקיבה, ואף אם ימצא זכר שמא ימצא סריס חמה, ונ"מ שלרבי יוסי בריה דר"י אם הטומטום חליץ אסורים האחים לייבם, ואם אין אחים חייב הטומטום לחלוץ, ולר"י מותרים האחים לייבם ואין הטומטום חייב לחלוץ.

הבא על אשה שלא כדרכה חייב.

הנ"מ בין ב' התירוצים באופנים שהיו דאורייתא והיא מרגלה ליה- ממזרת ונתינה לישראל היא מרגלא ליה שהרי זרעם יכול להטהר ע"י שינשא לשפחה, ולר"א שממזר הנושא שפחה הולד עבד וממזר א"כ אינה מרגילתו, הנ"מ במחזיר גרושתו משנישאת, ולר"ע שיש ממזר מחייבי לאוין א"כ אינה מרגילתו, הנ"מ בבעולה לכה"ג, ולראב"י הסובר שיש ממזר מחייבי עשה, הנ"מ במחזיר ספק סוטתו, ולר"י מתיא בן חרש שאם בא עליה בדרך עשאה זונה, נ"מ בסוטה ודאי.

**מאורסת מעוברת ושומרת יבם בתרומה ומעשר-** אירוסין או עובר או שומרת יבם בין לכהן בין מכהן אינה אוכלת בתרומה, ואם מלוי או ללוי אינה אוכלת במעשר, ואם היא בת לוי לכהן אינה אוכלת לא בתרומה ולא במעשר.

**פ"ו:** לר"מ מעשר ראשון אסור לזרים, דילף מתרומה, ומ"מ אינו חייב מיתה, ולראב"ע מותר לזרים, ואם לא הורם ממנו אחד מכל אלו- תרומה גדולה, מעשר ראשון, מעשר שני או עני, חייב מיתה, ולראב"ע יכול לתת מעשר ראשון לכהן.

הגמ' מבארת דהא דקתני במתני' "אינה אוכלת" במעשר, אין הכונה לר"מ הנ"ל, שהרי בת כהן ללוי תאכל ממ"נ, אלא הכוונה שאינה נותנת רשות לתרום, אבל נשואה נותנת רשות לתרום, או שהכונה שאין חולקין לה מעשר בבית הגרנות גזירה משום יחוד, או גזירה אטו גרושה בת ישראל ואירי אף בנשואה.

**פ"ו:** למי נותנים תרומה ומעשר- לר"ע תרומה לכהן ומעשר ללוי, ולראב"ע מעשר לכהן וללוי.

**קנסו לזוים במעשר מפני שלא עלו בימי עזרא,** י"א שנותנים המעשר לעניים, וי"א לכהנים כדי שיסמכו עליו בימי טומאתם שהם כעניים.

בתחילה לא היו מעמידים שוטרים אלא מן הלזוים, עכשיו אין מעמידים שוטרים אלא מישראל.

**פ"ז:** מתי בעל או בן מאכילים או פוסלים מתרומה ומעשר- בעל או שמת הבעל ויש לה ממנו בן מאכילים בתרומה או מעשר, ואם

**פ"ד:** התנא לא שנה את כל האופנים אלא תנא ושייר, כגון פצוע דכא (ואין לומר שלא פירט התנא כל מקרה של חייבי לאוין שהרי פירט כה"ג שנשא אלמנה וכו'), מצרי שני שנשא מצרית ראשונה ושניה וכו' למ"ד בנה שני, ונשאו כשרות להם או גירות או איילוניות וכו'.

**לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולים,** וכגון כהנת מותרת להנשא לחלל, והא דכתיב "לא יקחו" ללמד שהאשה מוזהרת על האיש, היינו דהיכא שהאיש מוזהר אף האשה מוזהרת, הגמ' מבארת שאע"פ שהשווה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה צריך קרא לרבוויי, או משום דהוי לאו שאין שווה בכל, או דלא נילף מטומאה שבה הוזהרו רק "בני אהרן" ולא בנות אהרן.

**פ"ה:** הנושא אשה האסורה משום שניות מד"ס אין לה כתובה, וכן שניה לבעל המותרת ליבם, כיון שכתובתה על נכסי בעלה הראשון אין לה כתובה מיבם, אע"פ שאם אין נכסים לבעל יש לה כתובה מהיבם.

**אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש להם כתובה,** ודווקא כתובה אבל מזונות אין לה, דהיכא שעדיין היא עמו אין לה מזונות כדי שיוציאה, ואף היכא שהלך למדינת הים ולוותה ואכלה אין לה מזונות שמא תתעכב מלהתגרש, ואם מת הבעל יש לה מזונות.

**פ"ה:** מדוע לשניות אין כתובה ולא אלמנה לכה"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש כתובה-

י"א מפני שבשניות נשארן בכשרותם קנסו לתת כתובה, אבל באלמנה גרושה וחלוצה כיון שנפסלו לא קנסו לתת כתובה.

וי"א מפני שד"ס צריכים חיזוק וד"ת א"צ חיזוק.

הגמ' מביאה תי' שבשניות היא מרגילתו כיון שלא נפסלת בביאתו והאשה רוצה להנשא יותר מהאיש, ובאלמנה גרושה וחלוצה הוא מרגילה, לל"ק היינו המשך לתי' קמא שמפני שהוא מרגילה קנסו אותה כתובה משא"כ כשהיא מרגילתו, ולל"ב היינו לתי' בתרא שהרי חלוצה דרבנן ויש לה כתובה, וקאמר דחלוצה כיון שנפסלת הרי הוא מרגילה.

כתובה ככתובה, שם), ואם נטלה תחזיר, ולרבי יוסי יש לה כתובה מהבעל הראשון.

שניהם אינם זכאים במציאתה (דתיקנו לו משום איבה והכא תיהוי ליה איבה צ: ) ומעשי ידיה (שהרי אינה אוכלת מזונות) ובהפרת נדריה (דהפרת הבעל כדי שלא תתגנה, והכא תתגנה ותתגנה), ולר"א הראשון זכאי בכל אלו.

ואם מת אחד מהם צריכה חליצה מאחיו ואסורה להתייבם, לר"ש יבום או חליצה מאח של הראשון פוטרת צרתה.

רבי יוסי חולק בכתובה, ור"א חולק במציאתה ומעשי ידיה והפרת נדריה, ור"ש חולק בחליצה, לרב הונא בתראי מודו לקמאי וקמאי לא מודו לבתראי, ולר"ח קמאי מודו לבתראי ובתראי לא מודו לקמאי, הגמ' (צ"א.) מבארת הטעם.

ואם היתה בת ישראל נפסלה לכהונה, ובת לוי נפסלה ממעשר, (ואף שבת לוי שזינתה אוכלת מעשר הכא קנסוה, צ"א.) ובת כהן מתרומה (אפי' מתרומה דרבנן, שם), ואין יורשים כתובת בנין דיכרין, דקנסו רבנן אף את זרעה.

פטורה מן הקרבן, ואם קלקלה חייבת קרבן.

### נאמנות עד אחד

**פ"ח.** משיאין אשה על פי עד אחד, ואפי' עד מפי עד או אשה מפי אשה, וטעמא מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחילתה, ורצון חכמים להקל בזה משום עיגונא.

עד אחד שמעיד **אכלת חלב** והוא אומר לא אכלתי פטור, ואם שותק חייב, ואין הטעם משום שעד אחד נאמן (מדכתיב או הודע אליו, מכל מקום), אלא הטעם משום שתיקה כהודאה, שהרי אם העידו ב' עדים שאכל חלב והוא מכחיש לרבנן פטור (לר"מ חייב) וכ"ש בעד אחד שאינו נאמן.

אין ראייה לומר שעד אחד נאמן **במידי דאתחזק**, והא דנאמן בטבל משום **שבידו לתקנו**, (ובשל חבירו אם א"א להפריש בלא דעת בעלים י"ל שאינו נאמן), ובהקדש וקונמות נאמן משום שבידו לפדותו או משום שבידו להשאל, (ובשל אחרים י"ל דאינו נאמן).

נישאת לאחר אינה אוכלת מחמת הראשון אלא מחמת השני, וכן אם מת ויש לו בן אוכלת מחמתו, ואם מת הבן חוזרת לבעל הקודם, וגם לחזה ושוק.

כשהיא חוזרת לבית אביה חוזרת לתרומה **ואינה חוזרת לחזה ושוק**, הגמ' מביאה כמה שיטות מוהיכן לומדים דין זה.

מסר האב או שלוחיו את הבת לשלוחי הבעל, ונתאלמנה או נתגרשה בדרך, אינה חוזרת לבית אביה להפרת נדרים.

הגמ' מביאה דרשה ששומרת יבם או מעוברת אינה חוזרת לבית אביה, הגמ' עושה צריכותא למעוברת וליש לה ולד.

**פ"ז: מת בעלה ויש לה בן ומת הבן**, אינה מתחייבת ביבום (כמו שאוכלת בתרומה), משום "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום", ומ"מ אוכלת בתרומה דכתיב "וזרע אין לה" והא אין לה.

**מת הבעל בלא בנים ויש לאשתו בנים מבעל אחר**, חייבת ביבום, דכתיב "ובן אין לו" והא אין לו, ומ"מ לענין תרומה אף הבן מהבעל הראשון מעכב אותה מלחזור לבית אביה, דכתיב "ובן אין לה" והא יש לה.

## האשה רבה:

**אשה שבא עד אחד שמת בעלה ונשאת וחזר בעלה**

אסורה לשניהם, וצריכה גט משניהם, הולד משניהם ממזר, ולר"ש אין הולד מהראשון ממזר, ושניהם אסורים ליטמא לה.

אין לה כתובה (כדי שתהא קלה בעיניו להוציאה, פ"ט.) (ופירות ומזונות ובלאות משניהם) (דתנאי

מעציץ שאינו נקוב על הנקוב תרומה ויחזור ויתרום, דבתרי מאני ציית. ולרב נתן ברבי אושעיא בטמא וטהור התרומה תרומה והשיריים טבל, דמדאורייתא חלה התרומה כמו בתורם מן הרעה על היפה, אבל בתורם מעציץ נקוב על שאינו נקוב צריך להפריש על התרומה ממקום אחר.

### אם בי"ד יכולים לעקור דבר מן התורה

**פ"ט:** לרבה שאין בי"ד מתנים לעקור דבר מן התורה, הא דתני במתני' הולד ממזר מזה ומזה, אע"פ שמדאורייתא מותרת לשני, אינו ממזר להתירו בממזרת אלא לאוסרו בבת ישראל.

לרב חסדא שהפירות טבל בי"ד מתנים לעקור דבר מן התורה.

**אשה קטנה** - לב"ה הבעל יורש אשתו קטנה ומיטמא לה ואוכלת בגינו תרומה משתכנס לחופה, ולב"ש משתעמוד בקומתה שנים והבאת שיער ותכנס לחופה, ולר"א משתגדיל ותיבעל, לר"ח ניחא דיש כח ביד חכמים, ולרבה יורשה משום הפקר בי"ד הפקר (דכתיב "וכל אשר לא יבוא... יחרם כל רכושו, וי"א מדכתיב אלה הנחלות... וראשי האבות), ומיטמא לה כמת מצוה (דקרוביה לא יקברוה) ואוכל בגינו רק תרומה דרבנן.

**צ.** אכל תרומה טמאה משלם אפי' חולין טמאים (דקחזי ליה בימי טומאתו), ואם אכל תרומה טהורה משלם חולין טהורים, ואם שילם חולין טמאים לר"מ בשוגג הוי תשלומין ובמזיד לא, ולחכמים לעולם הוי תשלומים וחוזר ומשלם חולין טהורים, הגמ' מבארת שאם אין כח לבי"ד לעקור דבר מן התורה מה שלסומכוס במזיד לא הוי תשלומין היינו שחוזר ומשלם חולין טהורים, אבל אם קידש אשה בפירות הראשונים הוי קידושין, והמחלוקת היא אם בשוגג חוזר ומשלם.

**דם שנטמא וזרקו** בשוגג הורצה במזיד לא הורצה, למ"ד שאין בי"ד יכולים לעקור דבר מן התורה, לא הורצה היינו שהבשר אסור באכילה, אבל אין הבעלים מביאים קרבן אחר, ומה שמבטל אכילת הבשר **שב ואל תעשה שאני**, וכן צ"ל בערל גר שנתגייר בערב פסח אין שוחטין עליו את

**פ"ח: נשאת על פי ב' עדים וחזר בעלה תצא**, ואם אין מכירים אותו ובאו ב' עדים ואמרו שהיו עמו מאז שיצא ועד עכשיו הוי תרי ותרי והבא עליה חייב אשם תלוי, ואם היא אומרת ברי לי ונשאת לאחד מהעדים לא תצא, ואינם חייבים אשם תלוי, ולרבי מנחם ברבי יוסי אם כבר באו העדים שזה בעלה ואח"כ נשאת תצא, (וכן נחלקו בשניים אומרים נתגרשה ושניים אומרים לא נתגרשה), רב סובר כרבנן לל"ק וברמב"י לל"ב, ולרב אשי בא רב לומר שמותרת לחזור לבעלה הראשון כיון שאנוסה היא.

**מנין שאם לא רצה דפנו ת"ל וקדשתו בעל כרחו** - והיינו שכהן שאינו רוצה להוציא אשה האסורה לו כופים אותו להוציאה, אפי' אם הכהן מעיד על האשה שהיא מותרת לכהונה ואח"כ נשאת לו, ולא דמי למקרה הקודם דאיסור כהונה שאני, ואב"א דפנו היינו לחפש עדים שהבעל חי, ואב"א ברמב"י.

**רוב דעות** - שיטת ר' נחמיה שכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות, ועל כן ב' נשים אפי' פסולות גוברות על עד אחד, שמואל סובר לל"ק כרבי נחמיה, ולל"ב אין שייך רוב דעות אלא כנגד אשה שהעידה, אבל בבא עד כשר מתחילה נאמן אף כנגד רוב דעות.

אם העיד עד אחד שמת בעלה ונשאת וחזר בעלה צריכה גט משניהם, והא דצריכה גט משני הטעם משום שמא יאמרו שהראשון גירש והשני נשאה ונמצאת אשת איש יוצאת בלי גט, ועל כן קנסוה שתצטרך גט, ואם השני רק קידשה מותרת לחזור לראשון בלא גט, ובזה לא קנסוה שהרי לא עבדא איסורא.

### דין התורם שלא כדין

**פ"ט:** אין תורמין מן הטמא על הטהור, ואם תרם בשוגג תרומתו תרומה, קישות ונמצאת מרה וכו' בשוגג יחזור ויתרום, דאיבעי ליה למיטעמיה.

תרם במזיד מן הטמא על הטהור לא עשה ולא כלום, דקנסוהו רבנן כיון דעבד איסורא, לרב חסדא הפירות שהפריש הם טבל, דאם נאמר "תרומה ויחזור ויתרום לא ציית, ומ"מ התורם

עירה וכן בכנסה בגט קרח, בכל אלו תצא מזה ומזה, ולא אמרין שהיא אנוסה משום שהיה עליה להקרות את הגט, ומה שמצינו שהכונס יבמתו ונישאת הצרה ונמצאה הראשונה אילונית, וכן בצרת ערוה שנישאת ונמצאת הערוה אילונית תצא מזה ומזה, משום שהיה עליה להמתין.

לענין הלכה סבר רב הונא בריה דרבי יהושע שאין להתירה ולהחשיבה אנוסה, דאשינויי ניתי ונסמוך.

**צ"ב. אם יצא קול שבעלה חי** - אם יצא הקול אחרי הנישואין לא חיישינן, ואף שבאה לבי"ד והתירוה לא נחשב שיצא הקול לפני הנישואין.

**טעות על פי הוראת בי"ד** - הורו בי"ד ששקעה חמה וזרחה אין זו הוראה אלא טעות, לרב נחמן בנישאת על פי בי"ד הוראה היא והיחיד פטור מקרבן, ולרבא הוי טעות (שהרי אם היה עד אחד שמת בעלה ובאו ב' עדים שלא מת ובא עוד עד שמת שרינן לה), לר"א יקוב הדין את ההר ותביא חטאת שמינה דטעות היא.

**התירוה בי"ד לינשא וקלקלה חייבת קרבן**, לר"א אפילו פנויה שזינתה, ולריו"ח אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, לרבי אלעזר חייבת קרבן על כל ביאה, ולחכמים קרבן אחד על הכל, ומ"מ בכמה בני אדם חייבת קרבן על כל אחד.

**אשה שאמרו לה מת בעלך ואח"כ מת בנך**, ונשאת, ואח"כ אמרו לה שקודם מת הבן ואח"כ הבעל, תצא, והולד ממזר בין לפני שאמרו לה ובין לאחר שאמרו לה, ת"ר זו דברי ר"ע הסובר יש ממזר מחייבי לאוין, אבל חכמים אומרים אין ממזר מיבמה לשוק, והיינו תנא דר"ע הסובר שאין ממזר אלא מחייבי לאוין דשאר.

וכן באמרו לה מת בנך ואח"כ מת בעלך, ונתיבמה, ואח"כ אמרו לה מת בעלך ואח"כ מת בנך, תצא מזמזמה והולד ראשון ואחרון ממזר.

### יבמה לשוק

**צ"ב: לרב** אין קידושין תופסים ביבמה לשוק, ולשמואל צריכה גט, ולדבריו אם נישאת לאחר והיה היבם ישראל, נותן לה השני גט ומותרת

הפסח, ובהזאה אין מזים בשבת שהיא ערב פסח, ואזמול שאסור להביאו בשבת כדי למול, וסדין בציצית שאסור להטיל ציצית צמר בסדין פשתן, וכבשי עצרת שאם שחטם בשבת שלא לשמן לא יזרוק הדם, ושופר ולולב שאין תוקעים ונוטלים בשבת.

**צ: נביא** שאמר לעבור על אחת ממצוות התורה בהוראת שעה למיגדר מילתא שומעין לו, דכתיב "אליו תשמעון".

המבטל גט לרבי הגט מבטל, ולרשב"ג אינו יכול לבטל דא"כ מה כח בי"ד יפה, ולמ"ד אין בי"ד יכולים לעקור דבר מן התורה, שאני הכא דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, ואפקעינהו רבנן לקידושין מיניה, ובביאה שוויה רבנן לבעילתו בעילת זנות.

מותר לבי"ד לענוש מיתה או מלקות אף במקום שאינו חייב מן התורה (רכב על סוס בשבת בימי יוונים, הטיח באשתו תחת התאנה), למיגדר מילתא.

### באו עדים שמת בעלה ונישאת וחזר בעלה

**צ"א. מותרת לחזור לראשון**, (וחייבת קרבן) לרב היינו לשיטת ר"ש והלכה כדבריו בזה, לרב ששת אף חכמים מודים שהרי היא אנוסה, ועוד דתניא כל עריות שבתורה א"צ גט חוץ מ"אשת איש שנישאת ע"פ בי"ד", ומשמע שעל פי עדים א"צ גט, וזה לרבנן שהרי א"א לאוקמי כר"ש שהרי לדבריו אף בעד אחד א"צ גט, דאמר ר"ש עשו בי"ד בהוראתם בעד אחד כזדון איש באשה שאסורה לבעלה, ועל פי עדים כשגגת איש באשה, והרי באיש ואשה א"צ גט, לרב אשי מודה ר"ש שצריכה גט ולא דימה לאיש ואשה אלא לענין איסורא, לרבינא לא דימה ר"ש אלא לענין חיוב קרבן שאינה חייבת אלא בשוגג, ואב"א מפרשים הברייתא הראשונה חוץ מאשת איש שנישאת בעדים ושנישאת על פי בי"ד.

**צ"א: רב** ששת אמר שגם לרבנן מותרת שהרי היא אנוסה, ומה שמצינו שאם נתגרשה ונישאת ונמצא הגט פסול (לשם מלכות שאינה הוגנת... לבנין הבית... היה במזרח וכתב במערב... ) וכן בטעה הסופר ונתן גט לאשה ושובר לאיש ונתנו זה לזה, וכן בשינה שמו ושמה שם עירו שם

## עד אחד ביבמה

הגמ' מסתפקת אם עד אחד נאמן משום דהוי מילתא דעבידא לגלויי, וא"כ ה"ה ביבמה, או דנאמן משום דדייקא ומינסבא, וביבמה חוששים שרוצה לינשא ליבם ולא דייקא, והגמ' מנסה להוכיח ממתני' שעד אחד נאמן דמתני' בעד אחד, דאל"כ הוי תרי ותרי וכדלהלן, והגמ' דוחה די"ל דאיירי בהזמה.

לאב"א אין הספק להתירה להתייבם, דבהדיא קתני שאפי' היא עצמה נאמנת, אלא הספק הוא להתירה לשוק, דאם הטעם משום דייקא ומינסבא שמה היא לא רוצה להתייבם ולכן לא דייקא.

הא דתנן במתני' דאמרו לה מת בעלך ואח"כ מת בנך ואח"כ אמרו לה וכו', אם עד אחד נאמן היינו שבא עד אחד ואח"כ הכחישוהו ב' עדים, אבל בתרי ותרי לא תצא, והולד ספק ממזר, ואם באו עידי הזמה הדין כמו שנאמר במתני'.

**צ"ד:** אין האשה נאמנת לומר מת יבמי להנשא לשוק, ולא לומר מתה אחותי להנשא לבעלה, ואין האיש נאמן לומר מת אחי לייבם את אשתו, ולא מתה אשתי לישא את אחותה, ואף עד אחד אינו נאמן בדברים אלו, וקמ"ל שאף לר"ע שיש ממזר מחייבי לאוין, לא אמרינן דחיישא לקלקולא דזרעה.

לרבא עד אחד נאמן ביבמה, ק"ו ממה שנאמן להתירה באיסור כרת דאשת איש, והגמ' דוחה דשם דייקא ומינסבא וכאן לא.

**אמרו לה מת בעלך ונישאת ואח"כ אמרו לה קיים היה תצא,** והולד ראשון ממזר, ואחרון אינו ממזר, ואם רק נתקדשה מותרת לחזור לו, ואפי' נתן לה המקדש גט לא נפסלה לכהונה, דכתיב ואשה גרושה מאשה לא יקחו ולא מאיש שאינו אישה, לרב דורשים משם שאפי' לא נתגרשה אלא מאישה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם פסולה לכהונה משום "ריח הגט".

**צ"ד: אמרו לו מתה אשתך ונשא את אחותה** ובאה אשתו- מותרת לחזור לו, ומותר בקרובות השניה והיא מותרת בקרוביו, ואם מתה הראשונה מותר בשניה, ואם אמרו לו שהיתה

ביבום, אבל אם היה היבם כהן לא יחלוץ לה ותהיה מותרת לשני, שלא יהיה נשכר.

לרב שאין בה קידושין, יש בה נישואין, לל"ק צ"ל שאין בה נישואין שאם נישאת אינה צריכה גט, ולל"ב הכונה שאסורה ליבם כיון שזינתה, ולאב"א צריכה גט דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדה"י.

לאמימר הלכה כשמואל, לרב ינאי נמנו וגמרו כרב, ריו"ח מוכיח ממתני' כרב, דתנן הרי את מקודשת לי לאחר שיחלוץ לך יבמיך אינה מקודשת, ור"ל דוחה דמתני' כר"ע הסובר שאין קידושין תופסים בחייבי לאוין, ולפי זה סובר ר"ע אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כדלהלן.

## קנין בדבר שלא בא לעולם

**צ"ג:** קונם שאני עושה לפיך א"צ להפר שהרי משועבדת לו, ולר"ע יפר שמא תעדיף, לרב הונא בריה דרבי יהושע איירי באמר יקדשו ידי לעושיהם, ואין ראייה שלר"ע אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, וכן מוכח מדברי ר"ל לעיל, אבל לרנב"י סובר ר"ע אדם מקנה דשלב"ל.

## הסוברים אדם מקנה דבר שלא בא לעולם-

רב הונא, דאמר המוכר פירות דקל לחבירו אינו יכול לחזור בו אחרי שבאו לעולם, (ולרב נחמן חוזר, ואם אכל לא מפקינן מיניה).

רב, דאמר המוכר שדה לחבירו לכשאקחנה תהא קנויה לך מעכשיו, קנה.

רבי ינאי ורבי חייא, שהתיר רב ינאי לרבי חייא להפריש מעשר על מה שיביא לו האריס (ועל זה נאמר למען תלמד ליראה וכו', דלא איצטריך קרא להתיר טלטול דרבנן).

**צ"ג:** רבי, דאמר ד"לא תסגיר עבד אל אדוניו" היינו בלוקח עבד ע"מ לשחררו, דכתב לו לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו.

ר"מ, דאמר שהמקדש אשה לאחר שאתגייר או לאחר שתתגיירי וכו' מקודשת, (ולת"ק אינה מקודשת).

ראב"י, דאמר שאפשר להפריש מפירות מחוברים על תלושים ומתלושים על מחוברים, אפי' אמר לכשיביאו שלישי ויתלשו.

ר"ע כנ"ל.



מאמר ובא עליה אח אחר שנאסרת לבעל המאמר, שהרי אף בלא ביאה אוסרה ע"י מאמר שני, ולר"ג ע"י גט או חליצה, ואין לומר דהיינו סוטה שנאסרת לבעול אף אם ימות או יגרשנה אם בא עליה הבעל, שהרי יכול לאוסרה לבעול ע"י גט או שלא ישקנה, ואין לומר דהיינו סוטה שנבעלה לבעול שנאסרת לבעול, שהרי זה איסור חמור, אלא הכונה איסור אשת איש שאינה אסורה כל ימי הבעל שהרי יכול להתירה בגט.

**צ"ה:** רבי יוסי אומר כל שפוסל וכו', לרב אמי כוונתו שאם נשא אחות אשתו על פי ב"ד נאסרת אשתו עליו, אבל על פי עדים לא נאסרת אשתו עליו, לרב יצחק נפחא כוונתו שאם הלכו אשתו וגיסו למדה"י ואמרו לו שמתו ונשא את אחות אשתו מותרת האחות לבעלה, ואם הלכו ארוסתו וגיסו למדה"י אסורה אשתו עליו, כיון דאיכא למימר שהיה תנאי בקידושין, לשמואל הלכה כרבי יוסי, והיינו כרבי אמי, או כרישא דרב יצחק נפחא, שהרי לשמואל לא חיישינן שיחשבו שהיה תנא בקידושין וכדלהלן.

מי שקידש אשה והלך למדה"י ושמע אחיו שמת ועמד ונשא את אשתו וחזר הבעל- לרב הונא- לרב אסורה ליבם, ולשמואל מותרת ליבם, (ולא חייש שמואל שיאמרו שהיה תנאי בקידושין), וי"א שנחלקו אם שומרת יבם שזינתה אסורה ליבם או לא, או שנחלקו אם קידושין תופסין ביבמה.

**צ"ו:** אמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה מאביה, ואמרו לו מתה ונשא אחותה של השניה מאמה, ואמרו לו מתה ונשא אחותה של שלישית מאביה, ואמרו לו מתה ונשא אחותה של רביעית מאמה, וחזרו ואמרו לו כולם קיימות, מותר בראשונה ובשלישית ובחמישית ופוטרות צרותיהן, ואסור בשניה וברביעית ואין פוטרות צרותיהן, ואם באמת מתה הראשונה ואח"כ נשא כנ"ל, מותר בשניה וברביעית ואסור בשלישית ובחמישית.

### דיני יבום בן ט' ויום אחד

בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו או שעשה בה מאמר או שנתן לה גט, פוסלה על שאר האחים, אבל אם כבר עשה אחד האחים בה

קיימת ומתה, הולד שנולד קודם שמתה הוא ממזר, ושנולד אח"כ אינו ממזר.

אפי' אם היתה אחות אשתו נשואה ואמרו לו שמתו אשתו וגיסו, ונשא את אחות אשתו, שנאסרה לבעלה, מ"מ אשתו לא נאסרה עליו.

אף לר"ע הסובר שאחות אשה שנישאה צריכה גט (וכן אשת אח) לא נאסרה אשתו עליו משום אחות גרושתו, דלא אמר ר"ע אלא בקידושין ומשום דאמרי אינשי שנשא את אחותה משום שהיה תנאי בקידושין, אבל בנישואין א"צ גט, ואי מתני' כר"ע הא דתני אחות אשתו, ולא תני חמותו, שהרי לרבא ר"ע סובר שחמותו לאחר מיתה אינה בשריפה (ולאביי מודה ר"ע שחייבת שריפה ולא נחלק על רבי ישמעאל אלא במשמעות דורשין), דלא נתמעטה אלא משריפה ולא מאיסורא.

### הבא על חמותו או אחות אשתו

**צ"ה:** - לר"י הבא על חמותו פוסל את אשתו לכו"ע, ונחלקו בבא על אחות אשתו שלב"ש פוסל ולב"ה אינו פוסל, ולרבי יוסי בבא על אחות אשתו לכו"ע אינו פוסל את אשתו, ונחלקו בבא על חמותו, הגמ' מבארת טעמא דרבי יוסי (לפי שבתחילה הוא מותר בכל הנשים וכו'), וטעמא דר"י (דדריש מ"באש ישרפו אותו ואתהן"), ואין הלכה כר"י, ועל כן רב יהודה הלכה אדם שעבד איסורא בחמותו ולא אסר עליו את אשתו.

**הבא על אחות אשתו במזיד** מדאורייתא לא נאסרה אשתו עליו, דכתיב "ושכב איש אותה" אותה שכיבתה אוסרת ואין שכיבת אחותה אוסרתה, שיכול והלא דין הוא ומה במקום שבא על איסור קל נאסר האוסר, מקום שבא על איסור חמור אינו דין שנאסר האוסר, ומדרבנן אסורה, ועל כן בשוגג מותרת אף מדרבנן, משא"כ בבעל אשת איש שבמזיד נאסרה על בעלה, בשוגג אסורה מדרבנן.

**מהו איסור קל שנאסר האוסר** - אין לומר דהיינו מחזיר גרושתו שנישאת שנאסרת לבעלה השני, דשם נטמא הגוף ואיסורה ברוב ואיסורה איסור עולם, ואין לומר דהיינו שומרת יבם שזינתה שנאסרה ליבמה, דשם נטמא הגוף ואיסורה ברוב, ואין לומר דהיינו יבמה שעשה בה

**צ"ז:** מי שלא הביא ב' שערות דינו כבן ט' ויום אחד, עד רוב שנותיו, ואם הביא סימני סריס והוא בן כ' הרי הוא גדול, וכן באילונית, (מי שלא הביא סימנים אם כחוש יבויאוהו ואם בריא יכחישוהו כדי שיביא סימנים).

## נושאים על האנוסה:

### **איסורי קורבה באנוסה ומפותה**

אדם שאנס או פיתה אשה לא נאסרו עליו קרובותיה מדאורייתא, ומדרבנן אסור בחייה, ולאחר מיתתה מותר אף מדרבנן. הגמ' מביאה מקורות לדינים אלו.

מותר לאדם לישא אנוסת בנו ומפותת בנו.

אנוסת אביו ומפותת אביו לת"ק מותרות, ור"י אוסר. הגמ' מביאה את המקור לר"י.

שומרת יבם של האב אסורה על הבן, משום שומרת יבם של אביו ומשום דודתו ומשום יבמה לשוק, ואסורה גם לאחר מיתת אביו.

**צ"ז:** הגמ' מביאה ז' משלים על מקרים שבהם יש כמה סיבות קורבה לאדם אחד.

### **איסורי קורבה לגרים**

אחים מן האב שהתגיירו מותרים זה באשת אחיו, אחים מן האם שהתגיירו מותרים זה באשת אחיו, אחים מן האב ומן האם לרב אחא בר יעקב מותרים לפי שנקראים בני האב, ולרב ששת אסורים לפי שנקראים גם בני האם, וי"א שרב אחא בר יעקב מתיר אף באחים מן האם, משום דגר שנתגייר כקטן שנולד, ומחלוקתם בנשוא נשים לאחר הגירות.

הגירות שנתגיירו בניה עמה לא חולצים ולא מתייבמים, אפי' הורתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה. הגמ' מנסה להוכיח ממתני' אם אחים מן האם מותרים בעכו"ם או לא, ודוחה את הראיות.

שני אחים תאומים גרים אם היתה הורתם שלא בקדושה ולידתם בקדושה לא חולצים ולא

מאמר או גט או ביאה, אין מאמר או גט של הקטן פוסלה על הגדול, אבל ביאה פוסלת, וגדול פוסל בכהאי גוונא אף במאמר וגט.

חליצתו דינה כגט של גדול לר"מ, אבל לחכמים אינה כלום – תוס'.

והא דאמר ר"ג אין גט אחר גט היינו בב' גדולים או קטנים, אבל גט של גדול אחרי גט של קטן פוסל, והא דאמרי רבנן יש גט אחר גט היינו בב' גדולים או בב' קטנים, אבל בקטן אחר גדול אין גט אחר גט.

**צ"ו:** בן ט' ויום אחד שבא על יבמתו ואח"כ בא עליה אחיו או שבא הוא על צרתה נפסלה היבמה עליו, ולר"ש אינו פוסל, דממ"נ אם מועילה הביאה הראשונה לא מועילה השניה, ואם הראשונה אינה מועילה, גם השניה לא פוסלת, דביאת בן ט' אינה קונה ומשיירת אלא ספק קונה קנין גמור ספק אינה קונה כלל, לבן עזאי בבא אחיו על יבמתו פוסלה, אבל אם בא הוא על צרתה אינו פוסלה.

בן ט' ויום אחד ושוטה נשותיהם פטורות מיבום וחליצה.

בן ט' ויום אחד שבא על יבמתו ומת, חולצת ולא מתייבמת, משום שיש עליה זיקת ב' יבמין, ואף דליכא צרה גזרו רבנן שלא תתייבם.

בא על יבמתו ונשא אשה אחרת משהגדיל ולא בא על הראשונה משהגדיל, הראשונה חולצת ולא מתייבמת והשניה מותרת אף ביבום, ולר"ש יכול לייבם אף את הראשונה, ומתני' כמ"ד עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול, ולדבריו גדול שעשה מאמר ביבמתו צרתה מותרת, אבל התנא המוזכר בפרק ארבעה אחין סובר שלא עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול, ובין בגדול בין בקטן גזרו משום צרה, שאם עשה מאמר ביבמתו צרתה אסורה.

בית הכנסת של טבריה דנו בו בדין נגר שיש בראשו גלוסטרא ונקרע ספר תורה בחמתן, ואמר רבי יוסי בן קיסמא תמיה אני אם לא יהיה בית הכנסת זה עבודת כוכבים, וכן הוה.

כל ת"ח שאומרים דבר הלכה משמו בעוה"ז שפתותיו דובבות בקבר, הגמ' מביאה מעשה שהקפיד ריו"ח משום כך שלא אמרו דבר הלכה משמו.

מייבם את אשת אחיו. ואם היו מקצתם אחים מן האב ומקצתם יש להם גם אחים מן האם, או שהיו בהם כהנים, אלו שיש להם אחים מן האם והכהנים חולצים לכולם, והאחרים ייבמו.

**צ"ט. יש חולץ לאמו או לאחותו או לבתו** מספק, כיצד אמו ואשה אחרת שילדו במחבוא וכו'.

**איש ואשה יכולים להוליד ה' אומות** עבד ושפחה עכו"ם שיש להם ב' בנים ונתגייר אחד מהבנים, והטבילם לשם עבדות והולידו בן, ושחרר את השפחה והולידו בן (קסבר עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר), ושחרר את העבד, נמצאו גר ועכו"ם ועבד וממזר וישראל.

**יש מוכר אביו להגבות לאמו כתובתה...** וקמ"ל שעבד משתעבד לכתובה, אי כמטלטלי דמי כר"מ שמטלטלים משתעבדים לכתובה, או דקמקרקעי דמי.

**האשה שנתערב ולדה בולד כלתה,** ונשאו נשים ומתו, בני הכלה חולצים, אבל לא מייבמים שמא היא אשת אחי אביו, ובני האם יכולים אף לייבם דאשת בן אחיו מותרת לו, ואם מתו האחים של אלו שנתערבו, התערובות חולצים לבני האם אבל לא מייבמים, מפני שהיא ספק אשת אחי אביו, ולבני הכלה יחלוץ אחד והשני יכול לייבם שאף אם היא אשת בן אחיו היא מותרת לו, אבל לא ייבם ברישא משום דפגע ביבמה לשוק.

**צ"ט: לר"י** אין חולקים תרומה לעבד אא"כ רבו עמו, דבמקומו היו מעלים מתרומה ליוחסין, אבל לרבי יוסי א"צ שיהיה רבו עמו, דבמקומו לא היו מעלים מתרומה ליוחסין, ור"א בר צדוק ראה עבד אוכל במקומו של רבי יוסי, והעיד עליו במקומו של ר"י, ורצו להעלותו ליוחסין, (אבל לא העלו, שהרי אין הקב"ה מביא תקלה לבהמתם של צדיקים, כ"ש לצדיקים עצמם).

**ג. י' אין חולקים להם תרומה בבית הגרנות-** חרש שוטה וקטן משום דלאו בני דעה נינהו ואיכא זילותא דתרומה, טומטום ואנדרוגינוס משום דבריה בפני עצמם הם, עבד שמא יעלוהו ליוחסין, ערל וטמא משום דמאיסי, ונושא אשה שאינה הוגנת

מייבמים זה לזה, וחייבים על נשות אחיהם משום אשת אח, ואם הורתם ולידתם בקדושה הרי הם כישראלים לכל דבריהם.

**צ"ח.** הא דאין לעכו"ם אחוה מן האב אף בנולדו בקדושה אינו משום שהם שטופים בזימה, אלא אפ"א אם ידוע בוודאות שהם אחים מן האב, כגון בתאומים, אינם חשובים אחים, דרחמנא אפקריה לזרעיה.

מותר לגר לישא אשת אחיו מאמו, ודווקא כשנשאה אחיו כשהיה גוי, אבל אם נשאה אחיו כשהיה גר אסור, ולא גוזרים זה אטו זה, וכך העיד בן יאסיין משמיה דר"ע וסמכו עליו, ואף שת"ח שהורה הלכה לאחר שנהג כך למעשה אין שומעים לו, הכא היה מורה עוד הלכות, ואב"א שכאן הראה שנהגו כך למעשה באשה ושבעת בניה, ואב"א שאמר כן יחד עם עוד הלכה משמו של ר"ע, וכדלהלן.

ויהי דבר ד' את יונה שנית- אבל שלישיית לא דיברה עמו שכינה, דכתיב "השיב את גבול ישראל...כדבר ד' אשר דיבר ביד עבדו יונה וכו', י"א דדווקא בענין נינוה לא דיבר עמו, וי"א שהכונה שם שהנבואה נהפכה מרעה לטובה כמו אצל יונה).

**צ"ח:** גר שהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה אסור בקרובי האם ומותר בקרובי האב (והיינו שא"צ להוציא אבל לכתחילה לא יכנוס), ואסור באחות האב מן האם גזירה משום אחותו מן האם, ומותר באחות האב מן האב, ואסור באחות האם מן האם, אחות האב מן האב לר"מ אסור ולחכמים מותר, ומותר באשת אחיו מאמו כשנשאה אחיו כשהוא עכו"ם, ובאשת אחי אביו, ובאשת אביו, ולא ישא אשה ובתה ואם נשא יוציא אחת מהן, מתה אשתו י"א שמותר בחמותו וכו"ע שחמותו לאחר מיתה קלש האיסור, ויש אוסרים וכו"ע ישמעאל שחמותו בשריפה אף לאחר מיתה.

**ה' נשים שנתערבו וולדותיהם וגדלו ונשאו נשים ומתו,** כל אחת חולצת לארבע ואחד מייבם אותה אחרי החליצה (שלא יפגע ביבמה לשוק), נמצא שכל אחד חולץ לד' ומייבם אחת, וזה עדיף מאשר שד' יחלצו לכולם ואחד ייבם את כולם, מפני שבאופן זה יתכן שכל אחד

יורש אותם אבל הם יורשים אותו, ופטור אם הכה או קלל אחד מהם, ואם הכה או קלל שניהם בזה אחר זה חייב, ולר"י אינו חייב אלא כשעשה כך בבת אחת, דאל"כ הוי התראת ספק, וי"א דלר"י פטור אף בבת אחת, עולה במשמרת של שניהם או כדי לקיים המצוה, ואף אם אינו רוצה כופין אותו משום פגם משפחה, ואינו חולק עמו, אא"כ היו שניהם במשמרת אחת ובבית אב אחד.

**י' כהנים שפירש אחד מהם ובעל הולד אינו יורש אותם, ומשתקים אותו מדין כהונה, ודין זה הוא מדרבנן דבעינן זרעו מיוחס אחריו, והיכא שהספק הוא ע"י נישואין לא גזרו, (הגמ' מנסה להוכיח ממתני' דאיירי בזנות ולא בנישואין, ומ"מ קתני עולה במשמר וכו', והגמ' דוחה דאיירי בממאנת, ולא בממאנת קטנה שהרי קטנה לא יכולה להתעבר, אלא בממאנת בקידושי טעות, שאפי' זינתה מותרת).**

## מצות חליצה:

### **דיני חליצה**

**ק"א. מצות חליצה בשלשה, ואפי' הם הדיוטות, ובלבד שידועים להקרות כמו דיינים, ור"י אומר בחמשה, להלכה די בשלשה כיון דתנן החליצה והמיואונים בג' ולא פליג ר"י אע"פ שחלק באותה משנה על דין אחר, ומוכח שחזר בו, אבל אין נ"מ אם סתם תנא פעם אחת או ב' או ג', והיו שנהגו בחמשה לפרסומי מילתא.**

**סומין אינם כשרים לחליצה (לסנהדרין בעינן דיינים בלא מום).**

**ק"א: צריכים לענות "חלוץ הנעל".**

וקראו לו זקני עירו- הם ולא שלוחם, ועלתה יבמתו השערה- שיקבעו ב"ד מקום.

לו משום קנסא, ואשה י"א משום גרושה, וי"א משום יחוד, (ונ"מ בגורן קרוב לעיר שלא מצויים שם אנשים, או רחוק ומצויים בו אנשים), וכולם משגרים להם לבתיהם חוץ מטמא ונושא אשה שאינה הוגנת לו, אבל ערל דנפיש אונסיה משגרים לו לביתו.

מעשר עני נותנים לאשה תחילה משום זילותא, וכן מקדימים אותה לדין מטעם זה.

**כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה, אינם מיטמאים למתים, ואין נושאים נשים בין כשרות בין פסולות, ומותרים לאכול בתרומה, וחולקים בגורן רק אם הם באים כאחד, (כר"י הנ"ל ודלא כרבי יוסי) הגדילו התערובות כופים אותם ומשחררים זה את זה, כדי שיוכלו לישא נשים, ומותרים לישא נשים הראויות לכהונה, ואסורים ליטמא למתים, ומ"מ אם נטמאו אינם לוקים, ואסורים לאכול תרומה, ומ"מ אם אכלו אינם משלמים קרן וחומש, ואין חולקים להם תרומה, ומוכרים תרומה והדמים שלהם, ואין חולקים בקדשי המקדש, ואין נותנים להם קדשים אבל אין מוציאים מהם, ופטורים מזרוע לחיים וקיבה, ובכור שלהם ירעה עד שיסתאב, ונותנים עליהם חומרי כהנים וחומרי ישראלים והיינו שמנחתם נקמצת כמנחת ישראל, ואינה נאכלת כמנחת כהנים, והקומץ קרב בפני עצמו, והשיריים קרבים בפני עצמם לשם עצים (שהרי אסור להקטיר שיירי מנחת ישראל) וכו"א, ולרבנן יקטיר הקומץ לעצמו והשיריים יתפזרו על בית הדשן, (וכר"א בר"ש, ואף רבנן שחולקים אינם חולקים אלא במנחת חוטא, דלאו בת הקרבה היא).**

**ק: אשה שלא שהתה אחר בעלה ג' חודשים ונשאת לאחר, ואין ידוע אם הוא בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון, והיו לה בנים מזה ומזה, הם חולצים לאשתו אבל לא מייבמים, וכן הוא חולץ לנשותיהם ולא מייבם, ואם היו אחים שלא מאותה האם אחד חולץ ואח"כ יכול לייבם (ולא ייבם ברישא שמא פגע ביבמה לשוק), ואם היה אחד ישראל ואחד כהן דינו כנ"ל בקטע הקודם שמוותרים לישא נשים הראויות לכהונה וכו', ואם היו שניהם כהנים הוא אונן עליהם והם אוננים עליו, ואסורים ליטמא זה לזה, הוא אינו**

חלצה במנעל הנפרם שחופה את רוב הרגל, או בסנדל הנפחת שמקבל את רוב הרגל, או בסנדל של שעם ושל סיב ושל מוק, או בקב הקיטע (המחופה בעור, אבל שאינו מחופה לאביי כשר רק לר"מ, ולר"ב כשר לכו"ע כיון שהוא מגין על הרגל), או בסמיכת הרגלים, או באנפילא של עור, או שחלצה ליבם גדול בין עומד בין יושב בין מוטה, או שהיבם סומא חליצתה כשרה.

**ק"ג:** אבל אם המנעל הנפרם אינו חופה את רוב הרגל, והנפחת אינו מקבל את רוב הרגל, או בסמיכת הידים, או באנפילא של בגד, או ליבם קטן, חליצתה פסולה.

סנדל שאין לו עקב פסול.

יבם ההולך על צדה העליון של הרגל אינו יכול לחלוץ, וסמוכות הרגלים אין קטע חולץ בהם אלא אחר.

נחתכה רגלו מן הארכובה ולמטה החליצה כשרה, מן הארכובה ולמעלה החליצה פסולה, ולענין עליה לרגל אפי' בעלי קבין פטורים, והוא דמצינו שירך נקרא רגל היינו כדי לומר לישנא מעליא.

**ק"ג:** ז' בעילות בעל סיסרא את יעל, ומ"מ כל טובתם של רשעים רעה היא אצל צדיקים, משום שהכניס בה זומא שפסקה מישראל במעמד הר סיני, ואצל יעקב נחשבת רעה מה שהזכיר לו לבן שמא דעבודת כוכבים.

חלצה בסנדל שאינו שלו חליצתה כשרה, ולכתחילה צריך שיקנה לו את הסנדל, וכן של שמאל בימין החליצה כשרה בדיעבד, נעל גדולה שיכול להלך בה, ונעל קטנה החופה את רוב רגלו כשרה, אבל נעל גדולה שאינו יכול להלך בו, או קטנה שאינה חופה את רוב רגלו, או סנדל המסוליים שאין לו עקב.

מנעל של עץ לתנא דמתני' כשר, י"מ כר"מ שנעל מעץ הוי נעל, וי"מ במחופה עור ולכו"ע.

**סנדל המוסגר בצרעת** לא תחלוץ בו, ואם חלצה כשר בדיעבד, סנדל המוחלט י"א שפסול אף בדיעבד ויש מכשירים בדיעבד וכן הלכה, ומ"מ בית המוחלט מטמא מתוכו ומאחוריו, או בביאה לבית, ואף שעומד להינתן חשיב "בית" דאמר קרא ונתן את הבית. וכן מטלית המוחלטת

**ק"ב:** ב"ד של גרים פסול לחליצה, גר דן את חבירו דבר תורה, ואם היתה אמו מישראל דן אפי' ישראל, אבל לחליצה צריך שיהיו אביו ואמו מישראל.

**מנעל או סנדל** - אם יבוא אליה ויאמר חולצים במנעל או שאין חולצים במנעל שומעים לו, אבל אם יאמר אין חולצים בסנדל אין שומעים לו שכבר נהגו העם בסנדל.

חליצה במנעל כשרה, י"א דווקא בדיעבד, וי"א אפי' לכתחילה.

רב חייא חלץ בסנדל שיש לו שרוכים, אע"פ שיש סנדלים מהודקים יותר, וסנדל שלנו יש לקושרו.

התרת יבמה לשוק בשמיטת רוב הרגל, והיינו רוב העקב שעליו כובד הרגל.

צריך שהיבמה תתיר ותשמוט, ואם היבם התיר או שמט החליצה פסולה.

הגמ' מסתפקת בקרעה או שרפה את הסנדל-תיקו, וכן בשני מנעלים זה ע"ג זה וקרעה את העליון ושלפה את התחתון ונשאר העליון.

**ק"ב: כוונה לחליצה** - יבמה שגדלה בין האחים מותרת לינשא לאחד מהם, ואין חוששים שחלצה לאחד מהם, ואף אם ראינו שחלצה אין חוששים שמא כווננו (וצריך שיתכווננו שניהם לחליצה), וי"א שאם ראינו שחלצה אסורה לאחים, ולא בעי כוונה אלא להתירה לשוק.

סנדל התפור בפשתן אין חולצים בו, שנא' ואנעלך תחש, ומ"מ א"צ דווקא מנעל תחש, סנדל של עור ותרסיותיו של שער כשר, אבל כולו של שער פסול.

הגמ' מבארת מנלן ש"וחלצה" היינו שהיבמה שולפת את המנעל.

### דיני המנעל

מנעל הנעול בשוק שנחתכה הרגל כשר לחליצה. אנפילא נעל של בגד פסול לחליצה, ואין תורם הלשכה נכנס עמו (או עם פרגוד חפות) לתרומת הלשכה, ומותר ללכת אתו ביוה"כ (ובאנפילא של עור אסור).

גי'דמת יכולה לחלוץ.

**יבמה שרקקה דם** כשרה החליצה דלא כתיב רוק, ואבוה דשמואל התיר מפני שא"א לדם בלא צחצוח רוק, ולפי זה אם שותת לא חשיב רקיקה, ובאופן זה דם היוצא מפיו ומפי האמה טהור.

אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת- אמת היינו שיש עמו שבועה שאינו מתקרע, (וכמו שנשבע הקב"ה שלא יתכפר עוון בית עלי בזבח ובמנחה, ודווקא בזבח ובמנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר בגמ"ח, שרבה עסק בתורה וחי מ' שנה, ואביי עסק בתורה וגמ"ח וחי ס' שנה), גזר דין של ציבור אע"פ שנחתם נקרע, והא דכתיב קראוהו בהיותו קרוב היינו ביחיד שיקרא בימים שבין ר"ה ליוה"כ, אבל ציבור בכל השנה.

**ק"ה: קטן שחלץ** לר"מ חליצתו פסולה, ולרבנן אינה כלום אפי' לפסולה על האחים.

**קטנה שחלצה** לר"מ תחלוץ משתגדיל, ואם לא חלצה חליצתה פסולה, ולרבנן חליצת קטנה כשרה, לרבי אמי חולצת בפעוטות, ולרבא משתגיע לעונת נדרים, ולהלכה משתביא ב' שערות.

המתפלל צריך שיתן עיניו למטה, וי"א למעלה, וי"א שיהיו עיניו למטה ולבו למעלה.

הגמ' מביאה המעשה באבדן שאמר לרבי יוסי מי הוא זה שמפסע על ראשי עם קודש והמו"מ שהיה להם והעונש שקיבל אבדן בעוה"ז.

**חלצה בשניים, או בג' ונמצא אחד קרוב או פסול** חליצתה פסולה, ור"ש וריו"ח הסנדלר מכשירים, ולהלכה פסול בדיעבד, ובשלשה כשר אף לכתחילה, ומעשה בבית האסורים שחלץ בינו לבינה ועדים רואים מבחוץ והכשירה ר"ע.

**ק"ו. חליצה מוטעית** כשרה, לר"ל היינו שחלץ כדי לכונסה, ולריו"ח בכהאי גוונא פסולה, דבעינן כוונת שניהם לעיכובא, אלא איירי שחלץ ע"מ שתתן לי מאתים זוז, דכשרה החליצה וא"צ לתת מאתים זוז, כמו בבורח מבית האסורים שאמר לבעל המעבורת שישלם לו סכום גדול שיכול לומר משטה הייתי.

שנכנסה לבית הבית טמא אף שעומדת לשריפה, דאמר קרא "ושרף את הבגד", ואין לומדים משם דאיסור מטומאה לא ילפינן.

**ק"ז. סנדל של עבודת כוכבים** לא תחלוץ ואם חלצה חליצתה כשרה, אבל סנדל של תקרובת עכו"ם או של עיר הנידחת, פסול אף בדיעבד.

סנדל העשוי לזקן לתכריכי מיתה פסול אף בדיעבד, דלאו להילוכא עביד, ושאני משל בי"ד שאם ילך בו לא יקפידו עליו.

חליצה בלילה כשרה ור"א פוסל.

חלצה בפני ב' או ג' ונמצא אחד מהם קרוב או פסול חליצתה פסולה, ור"ש וריו"ח הסנדלר מכשירים.

חלצה בשמאל חליצתה פסולה ור"א מכשיר.

קריאה אינה מעכבת בחליצה, חליצה מעכבת, רקיקה לר"א מעכבת ולר"ע אינה מעכבת.

**ק"ז: חרש** או חרשת שחלצו חליצתם פסולה, אילם ואילמת שחלצו חליצתם פסולה, דאע"ג דקריאה לא מעכבא, בעינן שיהיה ראוי לקריאה, כרבי זירא דאמר דבעינן ראוי לבלילה.

**יבמה שרקקה ולא חלצה**- לר"ע שרקקה אינה מעכבת (ואע"פ שאימורים מעכבים היכא דאיתנהו) להו"א לא נפסלת על האחים, לר"א שרקקה מעכבת הרי ר"א אמר בכבשי עצרת שהלחן אינו קדוש אלא כששחט זורק לשמן, ומבואר ששני דברים המתירים אין מעלים זה בלא זה, ולרבי שבשחיטה שלא לשמן זריקה לשמן לא קדש הלחם, ואם שחט לשמן זורק דמן שלא לשמן קדוש ואינו קדוש, א"כ ברקיקה בלא חליצה נפסלת על האחים.

**ק"ח.** הגמ' מוכיחה שאף לר"ע רקיקה פוסלת על האחים, וקריאה אינה פוסלת על האחים, דרקיקה כיון שהיא לבסוף יבואו להכשירה לאחים, ואם קראה ולא רקקה ולא חלצה מותרת לאחים, ואם חלצה ולא קראה ורקקה כשרה החליצה בדיעבד.

יבמה שרקקה תחלוץ ולא תירוק פעם נוספת.

הקדים רקיקה לחליצה מה שעשה עשוי.

## בית שמאי:

### מיאון בנשואה

**ק"ז:** לב"ש רק ארוסה ממאנת, ולב"ה אף נשואה ממאנת.

לשמואל טעמא דב"ש **לפי שאין תנאי בנישואין** ויאמרו שנתבטלו הנישואין ע"י תנאי ויש תנאי בנישואין, וטעם זה שייך אף בנכנסה לחופה ולא נבעלה, ובמסר האב לשלוחי הבעל לא פלוג רבנן, וב"ה סברי שידוע שנישואי קטנה דרבנן.

לרבה ורב יוסף טעמא דב"ש **לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות** ולא ירצה לינשא לה שמא תמאן, ואף בחופה לבד לא ניחא ליה בחופה דאיסורא, ובמסר האב לשלוחי הבעל לא פלוג רבנן, וב"ה סברי שע"י קידושין וכתובה לא יחששו לבעילת זנות.

לרב פפא טעמא דב"ש **שמא לא ירצה הבעל להשביח את הפירות** שמא תמאן, ולב"ה אדרבה ישביח כדי שלא תרצה למאן.

לרבא טעמא דב"ש משום **שאיין אדם טורח בסעודה ומפסידה**, ולב"ה ניחא להם בזה כדי שיצא עליהם שם אישות.

### מיאון ביבם

לב"ש אינה ממאנת ביבם, ולב"ה ממאנת ביבם. לרבי אושעיא ממאנת למאמרו שא"צ גט ולא לזיקתו וצריכה חליצה, דזיקה רחמנא רמא עליה.

**ק"ז:** לעולא ממאנת אף לזיקתו, דנישואי קמאי עקרה, ומ"מ ערוה שמיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת, משום שבשעת נפילה נראית כצרת ערוה, ומטעם זה מיאנה ביבם אסורה לאביו.

**מיאנה באחד מהיבמים** - לרב אסורה לאחים כבעלת הגט, ולשמואל מותרת לאחים, ולרב אסי מותרת אפי' לו דאין מיאון לחצי זיקה, (ולרב אושעיא הנ"ל אפי' ביבם אחד לא שייך מיאון).

**מיאון שלא בפניו** - לב"ש אינה ממאנת אלא בפניו, (ופישון הגמל הענישוהו שיועיל המיאון שלא בפניו ובנשואה), ולב"ה ממאנת אף שלא בפניו.

הגמ' מביאה מעשים שאמוראים הטעו לחלוץ ע"מ לכונסה כדי לפוסל את היבמה על היבם שלא היה הגון.

גט מוטעה פסול.

**חליצה או גט מעושים** אם אמרו רוצה אני כשר, ואם לא אמרו רוצה אני פסול.

**חליצה ומיאון כשאין מכירים** - לרב הונא חולצים וממאנים אף שאין הבי"ד מכירים, ועל כן צריך שהעדים הכותבים שטר יכירום שמא הוא איש זר, ולרבא אין חולצים וממאנים אא"כ מכירים, ועל כן אין העדים צריכים להכירום.

### סדר החליצה

**ק"ו:** בי"ד משיאים להם עצה הוגנת, שאם הוא זקן והיא ילדה או שהוא ילד והיא זקנה שלא ייבם כדי שלא תהיה קטטה ביניהם.

היא אומרת מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי, והוא אומר לא חפצתי לקחתה, וחולצת ויורקת רוק הנראה לדיינים, ואומרת ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו, והוחזקו להקרותה המשך הפסוק ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל, (י"א שנקרא כך לדיינים, וי"א אף לתלמידים).

לאביי צריך להקרות לה "לא אבה יבמי" יחד, ולא יפסיק אחרי לא, וכן ב"לא חפצתי לקחתה", ולרבא בלא חפצתי לקחתה אין קפידא.

בשטר החליצה יכתבו שהקריאו להם את הפסוקים, ולא יזכירו כל הפסוקים אלא תחילתם וסופם, ולמור זוטרא ישרטט ויכתוב כל הפסוקים, וכן הלכה.

### דיני הרקיקה

רקקה וקלטה הרוח לא עשתה כלום, ואם הוא ארוך והיא גוצה וקלטתו הרוח כשר דאיכא בפניו, אבל איפכא בעינן שירד הרוק למול פניו.

אכלה שום או גרגישא ורקקה לא עשתה כלום, דבעינן וירקה מעצמה.

צריכים הדיינים לראות את הרוק יוצא מפיה.

**דיני גט ומיאון בקטנה** - נתן לה גט נאסרו זה בקרובי זה ונפסלה לכהונה, אבל במיאון לא נאסרו בקרובים ולא נפסלה לכהונה.

### קטנה שמיאנה או נתגרשה אם מותרת לחזור לבעלה

נתן לה גט והחזירה ומיאנה בו ונישאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה מותרת לחזור לו, אבל אם מיאנה והחזירה ונתן לה גט וכו' אסורה לחזור לו.

**ק"ח:** גירשה ונישאת לאחר ומיאנה ונישאת לאחר וגירשה מותרת לחזור למי שמיאנה בו ואסורה לאלו שנתנו לה גט -

לשמואל למ"ד שבנתן לה גט ואח"כ מיאנה מותרת, מותרת לראשון, דמיאון מבטל גט.

לרבא שאני מיאון דידיה ממיאון דחבריה, דבמיאון דחבריה חוששים שיגרום לה למאן בשני, אבל בדידיה כבר ניסה ולא הצליח.

לרבי אלעזר למ"ד שבמיאנה ואח"כ נתן לה גט ונישאת ונתארמלה או נתגרשה אסורה לראשון, ומשמע שאם מיאנה בשני מותרת לראשון, דמיאון מבטל גט, ה"ה שמוותרת לשני, וזו שיטת רבי ישמעאל וטעמו דאיסור כרת התרת במיאון כ"ש איסור לאו, ותנא דסיפא כר"ע וריב"ב (ששכרו אדם אחד...) , ומ"מ מותרת לאחיו, וי"א שאסורה לאחיו משום גזירה.

והיכא ששילשה בגיטין מיחזיא כגדולה ואין המיאון מבטל גט (ולעולא איירי מתני' בכהאי גוונא).

אשת אחי אמו שנשאה אחיו מאביו אינה יכולה למאן השתא בנישואין הראשונים כדי שתתיבם צרתה.

### יבום במחזיר גרושתו ומת

**ק"ט:** המגרש אשה והחזירה מותרת ליבם, ור"א אוסר ליבם ומצריך חליצה. וכן נחלקו במגרש יתומה והחזירה, אבל קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה, שדינה כיתומה בחיי האב, ואם החזירה אסורה ליבם.

לאביי טעמא דר"א משום דמספקא ליה אי מיתה מפלת וחייבת ביבום, או נישואין

**מיאון בבי"ד** - לב"ש אינה ממאנת אלא בבי"ד, ולב"ה אף לא בפני בי"ד, לרבה א"צ לב"ה שלשה, ולאביי צריך ג' אלא שא"צ מומחין, וכן תנא בברייתא, רבי יוסי בר יהודה ור"א בר"ש מכשירים בשניים, וכן הלכה.

**מיאון כמה פעמים** - לב"ה ממאנת כמה פעמים, ולב"ש ממאנת ותמותין עד שתגדיל ותמאן ותינשא.

מיאון שייך בקטנה שהשיאוהו אמה ואחיה מדעתה, אבל אם השיאוה שלא מדעתה א"צ למאן.

**נוסח המיאון** - בראשונה היו כותבים גט מיאון לא רעינא ביה ולא צבינא ביה ולית אנא בעיא לאינסובי ליה, אולם מחשש שיחשבו שזה מועיל לגט, תיקנו לכתוב ביום פלונית מיאנה פלונית בת פלוני באנפנא.

**ק"ח:** קטנה שאמרה אי אפשי בקידושין שקידשוני אמי ואחי, או אי אפשי בפלוני בעלי הוי מיאון, ואפי' אמרה כך כשהיא יושבת באפריון והולכת לבית בעלה, או בפני אורחים או חנוני הוי מיאון.

**ממתי קטנה צריכה למאן** - לרחב"א קטנה שאינה יודעת לשמור קידושיה א"צ למאן, וכן הלכה.

**קטנה שלא מיאנה ונישאת לאחר** - לריב"ב נישואיה הן הן מיאוניה, וכן בקידושין, ורבנן פליגי בנישואין, ואולי גם בקידושין, והלכה כריב"ב אפי' כשהיתה נשואה לראשון.

**דין נישואי קטנה** - לר"א בת כהן לישראל אוכלת בתרומה, ובת ישראל לכהן אינה אוכלת בתרומה, ואין בעלה זכאי במציאתה ובמעשי ידיה ובהפרת נדריה, ואינו יורשה ואינו מיטמא לה, ולרבי יהושע הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שיוצאה במיאון, לרבי מסתבר כר"א דאי כרבי יהושע למה אינה צריכה גט, ומ"מ לר"א צריכה מיאון משום "אלא בכדי תיפוק".

לראב"י אם תבעוה לינשא לאחר ואומרת שאינו הגון א"צ עוד מיאון, ואם אומרת שהיא נשואה לראשון צריכה מיאון, וי"מ כוונתו כדלהלן.



טעמא דר"ג שאם גדלה תצא אחותה משום אחות אשה, משום שהמקדש אחות יבמה נפטרה היבמה, ועל כן דווקא כשבעל את הקטנה כשגדלה נפטרה הגדולה.

**ק"י: קטנה שלא מיאנה והגדילה ונישאת לאחור** לרב א"צ גט מהשני, ולשמואל צריכה גט מהשני, הגמ' מעמידה את רב כשהראשון בעל משגדלה, וטעמא דשמואל משום שלא בעל אלא על דעת קידושין הראשונים, וכמו שנחלקו להלן, וצריכא.

**קידש אשה על תנאי וכנסה סתם** - לרב צריכה ממנו גט דמחל על תנאו בנישואין, ולשמואל א"צ הימנו גט כיון שבעל על דעת נישואין הראשונים.

הוה עובדא בנרש שקטנה נתקדשה וכשגדלה והכניסוה לחופה בא אחר וקידשה, ולא הצריכה גט, י"מ משום שבא עליה כשגדלה, וי"מ שכיון שעשה שלא כהוגן הפקיעו רבנן הקידושין, משום שמקדש על דעת רבנן, ובקידושי ביאה שוויה רבנן לבעילתו בעילת זנות.

### אדם הנשוי לב' נשים...

היה נשוי לפקחת וחרשת ביאת הפקחת פוטרת החרשת, וביאת החרשת אינה פוטרת את הפקחת, וכן בגדולה וקטנה.

היה נשוי לשתי יתומות קטנות ומת, ביאתה או חליצתה של אחת מהם פוטרת צרתה.

היה נשוי לשתי חרשות ומת, ביאתה של אחת מהם פוטרת צרתה.

**חליצה בחרשת** לרב אינה מועילה, ולרבה חרשת מעיקרא יכולה לחלוץ, דכי היכי דעל הכי נפיק, אבל פיקחת מעיקרא מעכבא בה קריאה.

**ק"י: הגמ'** מוכיחה דלא כרבה, מהא דתנן שני אחים חרשים שהיו נשואים לשתי אחיות חרשות או פקחות או אחת פקחת ואחת חרשת, וכן שתי אחיות חרשות שהיו נשואות לשני אחים חרשים או פקחים או אחד חרש ואחד פקח, פטורות מחליצה ויבום, ואם לא היו אחיות יכולים לכנוס וכן יכולים אח"כ להוציאם בגט, ומהא שיכול להוציאם בגט מבואר דאיירי

**הראשונים מפילים** ועמדה עליו שעה אחת באיסור.

לרבא מודה ר"א שמיתה מפלת, ומ"מ חוששים שיהיו כאלו ששמעו על הגירושין ולא על המיתה.

לרב אשי טעמא דר"א גזירה משום קטנה שהשיאה אביה וגירשה והחזירה, שאסורה ליבם משום שהגט הוא דאורייתא והנישואין מדרבנן, וכן בהחזירה כשהיא גדולה או שגדלה אצלו אסורה לר"א משום גזירה וחכמים מתירים, ומודה ר"א שצרתה מותרת ביבום דלא גזרינן גזירה לגזירה, ומסתבר כדברי רב אשי ממה שהמשנה הביאה דין זה של קטנה שהוא פשוט, ותניא בבבביתא כדבריו.

### יבום וחליצה בקטנה וחרשת

**שתי אחים הנשואים לשתי אחיות** קטנות, או לשתי אחיות חרשות, ומת אחד האחים, אשתו פטורה מחליצה ויבום.

ואם היתה אחת מהם גדולה, אם מת בעלה של הקטנה, הקטנה פטורה מחליצה ויבום.

ואם מת בעלה של גדולה, לר"א מלמדים את הקטנה למאן כדי שיוכל לייבם את הגדולה, ולר"ג אם מיאנה מיאנה, ואם לא מיאנה אז כשתגדל תצא הגדולה משום אחות אשה, ולרבי יהושע מוציא את הקטנה בגט והגדולה בחליצה, והלכה כר"א.

**לעולם ידבק אדם** בחליצה וכאבא שאול שהמייבם לשם נוי כפוגע בערוה, ובהבאת שלום דכתיב בקש שלום ורדפהו, ובהפרת נדרים כרבי נתן דס"ל שהנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן, ויתרחק ממיאון שמא תתחרט כשתגדל, ומיאון דמצוה כמתני' א"צ להתרחק ממנו, ומפקדונות ממי שהוא כבן בית אצלו, ומלהיות ערב "שלוף דוץ".

**ק"ט: רעה אחר רעה תבוא** למקבלי גרים, כרבי חלבו דס"ל קשים גרים לישראל כספחת, ולערבי שלציון והיינו שלוף דוץ, ולתוקע עצמו לדבר הלכה, והיינו באומר אין לו אלא תורה שאפי' תורה אין לו, וי"מ במלמד לאחרים שמקיימים, ותורה יש לו אבל לא שכר הקיום של האחרים, וי"מ בדיין המדמה מילתא למילתא ולא שואל את רבו, מפני שצריך הדיין לראות עצמו כאילו חרב מונחת לו בין ירוכותיו וגיהנום פתוחה מתחתיו.

את הגדולה, אבל הגדולה פוסלת את הקטנה, ולר"א מלמדים אותה שתמאן בו, והלכה כר"א, (וצריכא).

**יבם קטן שבא על יבמה קטנה** יגדלו זה עם זה, ואם בא יבם קטן על יבמה קטנה תגדלנו, דשייך יבום אף בקטן (יבמה יבוא עליה- כל זהו, כי ישבו אחים יחדיו- ואפי' בן יום אחד), ומתני' דלא כר"מ דלר"מ קטן וקטנה לא חולצים ולא מתייבמים.

**יבמה שאמרה לאחר שכנסה שלא נבעלה**, אם אמרה כך בתוך ל' יום כופים אותו שיחלוץ לה, ואיירי כשנתן לה גט אבל בלא גט כופים אותו לייבם, ואם אמרה כך לאחר ל' יום מבקשים ממנו שיחלוץ לה א"כ הוא מודה, דעד ל' יום אדם מעמיד עצמו, לריו"ח היינו כר"מ הסובר שא"א לטעון טענת בתולים לאחר ל' יום, ולרבי יוסי אין תלוי בימים אלא אם נסתרה עמו, ולרבה אפי' לרבי יוסי שאני אשת אחיו דלא גיס בה כארוסתו.

**ק"ב**, ואם לאחר ל' יום היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי יוציא בגט, ואם אמר בעלתי וחזר ואמר לא בעלתי צריכה גט וחליצה, ואף שכופים או מבקשים ממנו לחלוץ צרתה מותרת.

הנודרת הנאה מיבמה אם נדרה בחיי בעלה כופים את היבם לחלוץ, ואם נדרה לאחר מיתת בעלה מבקשים מהיבם לחלוץ, ואם נתכוונה למנוע עצמה מיבום אף שנדרה בחיי בעלה מבקשים מהיבם לחלוץ.

בראשונה היו אומרים ג' נשים יוצאות ונטולות כתובה, האומרת טמאה אני לך, או שאומרת השמים ביני לבינך שאינך נזקק לי כדרך בני אדם, נטולה אני מן היהודים שנדרה כך משום שהתשמיש קשה לה, אולם כדי שלא תהיה אשה נותנת עיניה באחר ואוסרת עצמה לבעלה, אמרו שהאומרת טמאה אני לך צריכה להביא ראיה, והאומרת השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה מהבעל שינהג עמה יפה, והאומרת נטולה אני מן היהודים יפר חלקו.

האומרת נטולה אני מן היהודים ונפלה לפני יבם, לרב מותרת ליבם, ולשמואל אסורה ליבם, הגמ' מוכיחה ממתני' כרב.

בחרשים מעיקרא, שהרי פקח שנתחרש או נשטתה אינו יכול לתת גט, וא"כ אף בחרשות איירי בחרשות מעיקרא, וקתני יכנוסו ומשמע שדווקא יכנוסו אבל לא יחלצו, ודלא כרבה.

הגמ' מביאה כמה מקרים בפקחים וחרשים ממתני' ק"ב: להוכיח דלא כרבה, ודוחה את הראיות דאיירי שם בפקחת שנתחרשה, ויובא דינים אלו להלן במקומם.

פיקחת שנתחרשה יכול בעלה להוציאה בגט, ואם נשתטית אינו יכול להוציאה, ואם הוא נתחרש או נשטתה אינו יכול להוציאה.

היה נשוי לקטנה וחרשת אין ביאת אחת מהם פוטר צרתה, דלא ידעינן אי ניחא ליה בקטנה שתבוא לכלל דעה, או בחרשת שהיא גדולה ובת ביאה, י"א שבנפלו מאחיו חרש ודאי ניחא ליה בחרשת בת מינו, וי"א שאף בזה יש ספק. כיצד תקנתם לרב יכנוס את החרשת ויוציאה בגט, והקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ, וטעם הדבר משום שהחרשת קנויה ומשוירת, וקטנה ספק קנויה.

**ק"א**, שתי אחים הנשואים לשתי אחיות קטנה וחרשת, מת בעל הקטנה יוציא את החרשת בגט, ויחלוץ לקטנה כשתגדיל, מת בעל החרשת הקטנה יוצאה בגט והחרשת אסורה לעולם, ואם בא על החרשת, נותן לה גט והותרה, וטעמא כנ"ל משום שחרשת קנויה ומשוירת וקטנה ספק קנויה, (וא"א להעמיד כרבי נחמיה דס"ל שביאה פסולה פוטר מחליצה).

היה נשוי לקטנה וחרשת ומת, אם בא היבם על הקטנה ואח"כ בא הוא או אחיו על החרשת נאסרו עליו שתייהן, ויוציא את החרשת בגט והקטנה תחלוץ לכשתגדיל.

**ק"א:** היה נשוי לשתי יתומות קטנות או לשתי חרשות ומת, ובא היבם על הראשונה, ואח"כ בא הוא או אחיו על השניה, לא נפסלה הראשונה, ואם היו קטנה וחרשת נפסלה הראשונה, ואם היו פקחת וחרשת אם בא קודם על הפקחת, אין ביאת החרשת פוסלת את הפקחת, אבל אם בא קודם על החרשת, ביאת הפיקחת פוסלת את החרשת, וכן בגדולה וקטנה אין הקטנה פוסלת

כיון שיבוא לכלל נישואין בגדלותו, קטנה תיקנו לה נישואין כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר. למי תיקנו רבנן מיאון- קטנה ממאנת אבל לא חרשת כדי שלא ימנעו מלישאנה.

**ק"ג:** למי תיקנו רבנן אכילת תרומה- קטנה שנישאת אוכלת בתרומה, אבל חרשת לא שמא יאכיל חרש לפקחת, שהיא לא אוכלת אף תרומה דרבנן שמא יאכילה תרומה דאורייתא. **למי תיקנו רבנן כתובה-** לקטנה תיקנו כתובה, אבל לא חרשת כדי שלא ימנעו מלישאנה, ואפי' פקחת לחרש אין לה כתובה, משום שיותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא. רב מלכיו השיא לחרש אשה וכתב בכתובתה ד' מאה זוזי, כדי לדאוג לצרכי החרש.

**חרש-** לרבי אלעזר חרש הוא ספק בן דעת, ועל כן תרומתו לא תצא לחולין. הגמ' מסתפקת בדבריו אם הספק הוא בשיעור הדעת שיש לו אם נחשב שוטה, או שהספק הוא אולי באותו הזמן היתה דעתו צלולה, ונ"מ כשקידש אם יכול לגרש, תיקן. לר"א הבא על אשת חרש חייב עליה אשם תלוי משום שהיא ספק, וכמו שכוי חייבים על חלבו אשם תלוי, לשמואל ל"ק אף דסבר כר"א לגבי חרש, מ"מ אין חייבים אשם תלוי דס"ל דבעינן לאשם תלוי חתיכה משני חתיכות, ולל"ב סבר כר"א לגמרי.

לתנא דמתני' בתרומות חרש הוא ודאי שוטה, ועל כן אין תרומת חרש תרומה כלל, (וכן שוט וקטן והתורם את שאינו שלו, ועכו"ם שתרם משל ישראל אפי' ברשות ישראל).

**ק"ג:** נישואין וגירושין בחרש- חרש שנשא פקחת או איפכא, יכול להוציאה או לקיימה, וכן בנתחרשה אחרי הנישואין, ואם נתחרש הוא אינו יכול להוציאה שהרי בגירושין צריך דעת המגרש, ולריו"ח בן נורי אף אם נתחרשה היא אינה מתגרשת.

**נישואין וגירושין בשוטה-** נשא אשה ונשתטת אינו יכול להוציאה, שאם היא שוטה גמורה שאינה יודעת לשמור את גיטה ואת עצמה אינה מתגרשת מדאורייתא, ואם יודעת לשמור את גיטה אבל לא את עצמה מדאורייתא מתגרשת, אבל מדרבנן אינה מתגרשת כדי שלא ינהגו בה

## חרש שנשא:

### **נישואין ויבום בחרש**

**ק"ב:** ב' אחים שנשאו ב' נשים ולפחות אחד מארבעתם היה חרש, הרי אלו פטורות מחליצה ויבום, ואם הנשים לא היו אחיות יכנסו ויכולים להוציא.

שתי אחים חרש ופקח שנשואים לשתי אחיות פקחות, אם מת החרש יוצאת אשתו משום אחות אשה, ואם מת הפקח יוציא החרש את אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם.

שני אחים פקחים שנשאו ב' אחיות חרשת ופקחת, אם מת בעל החרשת יוצאת אשתו משום אחות אשה, ואם מת בעל הפקחת יוציא החרשת אש אשתו בגט, ואשת אחיו בחליצה.

חרש ופקח שנשואים לשתי פקחות נכריות, אם מת החרש יכול הפקח לייבם או לחלוץ, ואם מת החרש יכנס הפקח ולא יוציא לעולם.

שני פקחים שנשאו חרשת ופקחת נכריות, מת בעל החרשת בעל הפקחת יכנס ויכול להוציאה בגט, ואם מת בעל הפקחת בעל החרשת יחלוץ או ייבם.

חרש ופקח אחים שנשאו חרשת ופקחת נכריות, אם מת החרש בעל הפקחת יכנס ויכול להוציאה בגט, ואם מת הפקח יכנס החרש ולא יוציא לעולם.

פקח שנשא פקחת ואחיו החרש נשא חרשת, אם מת החרש תצא אשתו משום אחות אשה, ואם מת הפקחת יוציא החרש את אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם.

### **נישואין דרבנן ודינים**

**למי תיקנו רבנן נישואין-** חרש יש לו נישואין מדרבנן, אבל שוטה לא משום שאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת, וקטן לא תיקנו לו נישואין

אשה שהלכה עם בעלה למדה"י וחזרה ואמרה מת בעלי, מותרת להנשא או להתייבם, אבל אם היתה קטטה ביניהם אינה נאמנת, (והיינו שאמרה לבעלה גירשתי בפני פלוני ופלוני והם מכחישים דבריה, אבל באומרת גרשתי סתם נאמנת אף אם לא מת, משום שחזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה, ואם אומרת גרשתי לא חשיב קטטה ונאמנת לומר שמת, והטעם שבקטטה אינה נאמנת לרבי חנינא חוששים שמשקרת, ולרב שימי בר אשי חוששים שהיא טועה שבגלל הקטטה אינה מדקדקת לראות, ונ"מ כשהוא התחיל בקטטה.

וכן אם יש **מלחמה** בעולם, או **מפולת** או **שילוח נחשים ועקרבים**, שמה אמרה שמת ורק היה נדמה לה, או שראתה אותו פצוע וסברה שודאי מת, ואם אמרה בשעת מלחמה שמת על מיטתו נאמנת, ובשעת **רעבון** אינה נאמנת עד שאומרת מת וקברתי, אם היה דבר י"א שדינו בעת מלחמה, וי"א שנאמנת.

**קט"ו**: הגמ' מסתפקת אם נאמנת כשאנו יודעים על המלחמה רק על פי דבריה.

אמרה **שהציתו עליהם בית או מערה** ובעלה מת והיא ברחה, אינה נאמנת. ואין מכאן ראייה להנ"ל די"ל שחוששים שגם הבעל ניצל בנס, ואם ראו שדלקה אש וראו אדם שרוף ופיסת יד בצידו נאמנת, ולרחב"א אינה נאמנת.

אמרה **נפלו עלינו עכו"ם או ליסטים** ובעלי מת ואני ניצלתי נאמנת. ואין מכאן ראייה להנ"ל די"ל שכאן אין האשה חוששת שיהרגוה דכלי זינה עליה.

**עד אחד במלחמה** - לדעת חכמי א"י אין משיאין את האשה על פי עד אחד, ושאיני עדות האשה דדייקא ומינסבא, ור"י בן בבא מתיר על פי עד אחד, משום דמילתא דעבידא לגלויי לא משקר, וכן העיד נחמיה בשם ר"ג הזקן, (ואין ראייה מדבריו להתיר אף במלחמה).

**קט"ז**: רבי השיא על פי עדות נשים אחרות שמתו בעליהם של אותם נשים, ואין מכאן ראייה שעד אחד נאמן די"ל שסמך על ה**סימנים**, שהרי ודאי ראו אותם מתים שהרי במים שאין להם סוף האשה אסורה.

מנהג הפקר ואם נתחרש הוא או נשתטה אינו יכול להוציאה.

אמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לה, ואמר לאשה כנסי שטר חוב זה, הרי זו מגורשת כיון שמתגרשת שלא לדעתה, וקמ"ל שלא אומרים שהבעל ביטל את הגט.

### דין הפרשת קטן מעבירות

**ק"ד**: לרבי פדת קטן האוכל נבילות אין ביד מצווים להפרישו, ואם עושה על דעת אביו מצווים להפרישו, ולאביי רק באיסור דרבנן אין מצווים להפרישו, ריו"ח מסתפק אם באיסורים דאורייתא מצווים להפרישו.

מותר לתינוק לינק מעכו"ם ומבהמה טמאה וא"צ להפרישו, ולאביי צ"ל דאירי במקום סכנה, דסתם תינוק מסוכן אצל חלב, ומותר לינק אף בשבת, ולגדול אסור דסתמו אינו מסוכן.

אבא שאול מתיר לינק ביו"ט מבהמה טהורה במקום צערא, דס"ל שהוא מפרק כלאחר יד וגזרו רבנן לאוסרו בשבת שהוא איסור סקילה ולא ביו"ט שהוא איסור לאו.

אסור להאכיל קטן נבילות וטרפות שקצים ורמשים.

**ג' דרשות להזהיר גדולים על הקטנים** - לא תאכלום קרי ביה לא תאכלום, כל נפש מכם לא תאכל דם, אמור ואמרת, ולרבי פדת איירי בספיה, וצריכא (שקצים איסורם במשהו, דם איסורו בכרת, ושניהם איסורם שוה בכל, וטומאה נאמרה בכהנים שריבה בהם הכתוב מצוות יתרות).

**ק"ד**: מה שמצינו במתני' שצריך חרש להוציא את אשתו בגט משום אחות זקוקתו, למ"ד אין ביד מצווים להפרישו, משום האיסור שלה, או משום גזירת התרת יבמה לשוק.

## האשה שלום:

**נאמנות אשה שמת בעלה**

וספינה וכמעשה שהיה שהעביר ומצא כזית מת תחוב בקרקע הספינה, הגמ' אומרת שאין מחלוקת זו תלויה במחלוקת ב"ש וב"ה דמתני'.

**ק"ז.** אשה שאמרה שמת בעלה שמותרת לינשא, לב"ש **נוטלת כתובתה**, שאם התרנו ערוה כ"ש ממון, ולב"ה אינה נוטלת כתובתה כמו שאין האחים יורשים אותו, אמרו להם ב"ש הרי בכתובה כתוב אם תנשאי לאחר תיטלי, וחזרו ב"ה להורות כב"ש.

ואם נתייבמה היבם נכנס לנחלת המת על פיה. ודווקא כשאמרה מת בעלי, אבל אם באה לבי"ד ואמרה תנו לי כתובתי אין מתירים אותה לינשא, כיון שבאה בשביל הכתובה, הגמ' מסתפקת מה הדין אם אמרה התירוני לינשא ותנו לי כתובה, ואת"ל שמתירים אותה ילה"ס באמרה תנו לי כתובתי והתירוני לינשא, תיקו.

### נאמנות אשה להתיר אשה אחרת

אשה נאמנת לומר שמת בעל להתיר את אשתו לינשא, חוץ מחמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה, ומ"מ כל אלו נאמנות להביא גט, דשם הכתב מוכיח.

הגמ' מסתפקת אם בת חמיה נאמנת, שאם הטעם בבת חמותה משום השנאה של חמותה זה אינו שייך בחמיה, ואם הטעם משום שאוכלת ממונם זה שייך אף בבת חמיה.

ר"י מוסיף אשת אב וכלה, אמרו לו אשת אב הרי היא בכלל בת הבעל, וכלה הרי היא בכלל חמותה, שכיון שהחמות שונאת את הכלה משום שאוכלת את עמלה, אף הכלה שונאת משום כמים הפנים לפנים, וכן בת הבעל שונאת את אשת האב משום שאוכלת את עמל אמה, וממילא גם היא שונאתה, ולר"י יש טעם אחר לשנאה משום שמגליה לבנה מה שעשתה בתה והבת מגלה לאביה, אבל לא נאמר כמים הפנים לפנים אלא בדברי תורה.

הגמ' מסתפקת אם אשה שתהיה חמותה אם תפול ליבום נאמנת או לא.

### התר האשה לינשא כשיש הכחשה

**ק"ח:** עד אחד אומר מת ונישאת או שהתירוה לינשא, ובא עד אחר ואומר שלא מת מותרת,

ובמפקיד שומשמי וטוען הנפקד שהחזירם ונתן המפקיד סימנים, לרבינא אינו נאמן שמא פינם משם וחושבנא איתרמי, וכן הלכה, ולרב יימר נאמן.

**שמא פינם** - מצא כלי אם כתוב עליו ק' כוונתו קרבן, מ' מעשר, ד' דימוע, ט' טבל, ת' תרומה, שאם היה מפנה היה מגרד את האות, ולרבי יוסי אפ"ל כתוב תרומה הפירות חולין שמא פינם ושכח למחוק, או השאיר את האות לשמירה.

**חשש לאדם אחר עם אותו שם** - לאביי חוששים ואין מתירים אשה לפי עדות עם השם של בעלה, ולרבא אין חוששים, ואף יכול לגבות חוב בשטר כזה, אף שהוחזק אדם נוסף באותו שם, דזהיר שלא יפול ממנו ואינו מפקיד אצל מי ששמו כשמו, אלא ודאי דמסרו ואותיות נקנות במסירה.

**קט"ז.** היה גט בסורא על ענן בר חייה מנהרדעא, ובדקו מסורא עד נהרדעא ולא מצאו רק אדם אחד עם שם כזה, אלא אחד שלא היה באותו יום בסורא אלא בנהרדעא, לאביי בזה אין חוששים לאדם אחר, ולרבא בזה חוששים שמא בא בגמלא פרחא או בקפיצה או שמסר דבריו לעדים.

**קט"ח:** עד אחד בקטטה - הגמ' מסתפקת אם נאמן משום דעבידא לגלויי, או שרק היא נאמנת משום דדייקא ומינסבא.

לר"י אין האשה נאמנת אלא אם **באה בוכה ובגדיה קרועים**, אמרו לו א"כ פקחת תעשה כך ותינשא, ושוטה לא תדע לעשות כך ולא תינשא.

ב"ה סברו בתחילה שאין אשה נאמנת שמת בעלה אלא **כמעשה שהיה** שאמרה בקציר חיטים שאמרה שמת בעלה במקום קרוב, דמירתתא ולא משקרא, וב"ש מתירים בכל אופן, דאם כמעשה שהיה נתיר רק בקציר חיטים ולא בשעורים או בבציר וכו', חזרו ב"ה להורות כב"ש.

**לא ישא אדם מי חטאת או אפר חטאת ויעבירם בירדן ובספינה** וכן בשאר נהרות, ולא יזרוק אותם מצדו של הנהר לצדו השני, ולא ישיטם על פני המים, ולא ירכיבם ע"ג בהמה, ולא ע"ג חבירו א"כ רגליו נוגעות במים, ולר"ח בן עקיבא לא אסרו אלא בירדן

**נאמנות אשה לגבי יבוס** - הלכה למדה"י עם בעלה ובנה, ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בני נאמנת ומותרת לשוק, מת בני ואח"כ בעלי אינה נאמנת להתייבם וחולצת ולא מתייבמת.

ואם אמרה שנולד לה בן במדה"י נאמנת לומר מת בני ואח"כ מת בעלי, ואם אמרה מת בעלי ואח"כ בני אינה נאמנת, ומ"מ חולצת ולא מתייבמת. (הגמ' לקמן קי"ט מעמידה באופן שאין מצריכים כרוז לכהונה).

ואם אמרה שנולד לה יבם במדה"י ומת בין אמרה שמת אחרי בעלה בין אמרה שמת לפני בעלה נאמנת, ואם הלכה עם בעלה והיבם למדה"י ואמרה שמתו שניהם אינה נאמנת על מיתת היבם.

אין אשה נאמנת לומר שמתה אחותה להתירה לבעלה, ואין האיש נאמן לומר שמת אחיו לייבם את אשתו, או שמתה אשתו כדי להתירו באחותה.

**המזכה גט לאשתו** ויש יבם חוששים שמא לא רצתה לינשא ליבם ואין חבין לאדם שלא בפניו, והרי זו חולצת ולא מתייבמת.

המזכה גט לאשתו במקום קטטה אינה מגורשת, דטב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו, הגמ' מביאה באיזה אופנים מדובר, ואומרת ששם הם מזנות ותולות בבעליהם.

דכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשניים ואין דבריו של אחד במקום שניים.

עד אחד אומר מת ונישאת, ובאו ב' עדים ואמרו לא מת, תצא, ואם הם פסולי עדות ל"ק תצא משום רוב דעות וכתב נחמיה, ולל"ב לא תצא, אבל אם העד הראשון הוא אשה תצא לכו"ע.

שניים אומרים מת ואחד אומר לא מת אע"פ שלא נישאת תינשא, ואפי' בשניים פסולי עדות ומשום רוב דעות וכתב נחמיה.

**הכחשה באשה וצרתה** - אשה שאמרה שמת בעלה וצרתה שותקת או שאומרת שהוא לא מת, היא מותרת ונטולת כתובתה, וצרתה אסורה לינשא ואינה נוטלת כתובתה.

**קי"ח**. אחת אומרת שמת וצרתה אומרת שנהרג, לר"י ור"ש מותרות לינשא, ולר"מ אסורות לינשא, לרב אלעזר טעמא דר"מ משום שצרה אוסרת חברתה וחולק גם במקרה הקודם, ולר"י"ח לא נחלק ר"מ אלא באומרת נהרג.

עד אחד אומר מת ואחד אומר לא מת, או באשה וצרתה, הרי זו לא תינשא, ומכח מכאן שר"מ סובר שצרה אוסרת את חברתה.

**נאמנות אשה להתיר צרתה** - אשה שמעידה שמת בעלה אינה נאמנת להתיר צרתה, ואם היתה הצרה נשואה לכהן מותרת בתרומה, ולר"ע אסורה בתרומה.

**אמרה מת בעלי וחמי** היא מותרת וחמותה אסורה, ואם היתה חמותה נשואה לכהן מותרת בתרומה, ולר"ע אסורה בתרומה, וצריכא (שנאת הצרה לצרתה היא צערא דגופא משא"כ לחמותה), והלכה כר"ט.

**קי"ח**: קידש אחת מחמש נשים ואינו יודע מי, נותן גט לכל אחת ואחת, וכתובה לר"ט מניח ביניהם ומסתלק, ולר"ע יתן כתובה לכל אחת, לרשב"א נחלקו דווקא בבעל, אבל בקידש מודה ר"ע, ולת"ק דרשב"א חולק ר"ט אף בקידש, אבל בבעל מודה.

גזל אחד מחמשה ואינו יודע ממי, לר"ט מניח גזילה ביניהם ומסתלק, ולר"ע צריך לשלם לכל אחד, והיינו כרשב"א, אבל לת"ק דרשב"א לא נחלקו אלא במקח ולא בגזל.

## האשה בתרא:

**אשה שהלך בעלה למדה"י ומת**  
**אם מותרת לשוק או להתייבם**

**קי"ט**. אם הלך בלא אשה אין חוששים שנשא אשה ונולד לו בן, ומותרת האשה לייבם.

נאמנת לגבי צרה, משום דעבדה "תמות נפשי עם פלישתים".

**ק"ב.** ולפי הצד השני מה שהתיר ר"א את הצרה כאשר האשה אמרה מת בעלי ונטלה כתובתה, היינו כשנשאת, ודווקא בנשאת לכהן, אבל נשאת לישראל אסורה שמה נתן לה בעלה גט.

### סימנים דאורייתא או לאו

נמצא גט קשור בכיס בארנקי ובטבעת או שנמצא בין כליו ואפי' לזמן מרובה כשר, ומבואר שסימנים דאורייתא.

לאביי היינו כר"א בן מהבאי, דס"ל שמעידים להתיר על פי שומא, אבל לרבנן לא דסימנים לאו דאורייתא.

לרבא לכו"ע סימנים דאורייתא, ונחלקו אם שומא מצויה בבן גילוי, אי נמי נחלקו אם שומא עשויה להשתנות לאחר מיתה.

**ק"ב:** לל"ב דרבא לכו"ע סימנים לאו דאורייתא ונחלקו אם שומא היא סימן מובהק שהוא סימן אף מדאורייתא או לא.

**עדות להתיר אשה על פי סימנים** – אין מעידים להתיר אשה אלא אם ראו העדים פרצוף פנים ופדחת עם החוטם, אבל לא על פי סימנים בגופו או בכליו.

לרבא לל"ק שסימנים דאורייתא, הא שאין נאמן בסימנים דגופו היינו ארוך או גוך, וסימנים דכליו לא משום דחיישינן לשאלה, ואב"א בסימן דחיוורי וסומקי.

ואי חיישינן לשאלה מה שמחזירים חמור בסימני אוכף, הטעם משום שאין רגילים לשאול אוכף משום שהאוכף פוצע.

ומה שמחזירים גט לפי סימני הטבעת, משום שאדם לא משאיל טבעתו שמא יזיפה, וכן כ"ס וארנק לא משאילים משום נחוש.

### עדות לאשה על מיתת הבעל

**מגוייד** – אין מעידים שמת אלא אם ראוהו שמת, אבל ראוהו מגוייד לא, ומגוייד היינו כרשב"א, אבל לרבנן מעידים על המגוייד, ומודה רשב"א בנפל לים ועלתה בידם רגלו שאם נחתכה מן הארכובה ולמעלה מותרת אשתו לינשא, דמיא מרזו מכה, (ומ"מ אף לרשב"א מגוייד אינו מטמא

ואם הלך עם צרתה אסורה להתייבם שמה צרתה מעוברת, ואסורה לינשא, ואע"פ שרוב נשים מתעברות ויולדות, מתני' כר"מ דחייש למיעוטא, ואף שהוחזקה להיות מותרת ליבם, לרבה בר אבוא אינו סיבה להתיר איסור כרת, ולרבא הטעם משום שמיעוט מפילות יש כאן רוב נגד החזקה, ועל כן אסורה לינשא ולהתייבם, אבל לרבנן מותרת לינשא, ואין לומר דברובא דליתיה קמן מודים רבנן לר"מ, שהרי לרבנן קטן מייבם וקטנה מתייבמת ואין חוששים לאילונית וסריס.

לזעירי אחרי ט' חודשים יכולה לחלוץ ולינשא לשוק, ולרבי חנינא אסורה לעולם, שמה יהא הולד בן קיימא ונמצא אתה מצריכה כרוז להתירה לכהונה, ואיכא איניש דהוי בחליצה ולא היה בהכרזה, ויאמר שהתירו חלוצה לכהן. ובאמרה שנולד לה בן במדה"י ומת בעלה ואח"כ בנה חולצת ולא מתייבמת, איירי בגרושה או שאומרת שהיו במערה, דלא חיישינן כנ"ל, ואם אמרה מת בני ואח"כ בעלי נאמנת.

ואם הלכו בעלה וחמותה למדה"י ומת בעלה מותרת לשוק, ואין חוששים שחמותה ילדה וזקוקה ליבום, דמחצה נקבות ומיעוט מפילות, ואף לר"מ דחייש למיעוטא כיון שהוחזקה להיות מותרת לשוק אין חוששים לאיסור לאו, כיון שגם הרוב וגם החזקה מתירים אותה.

ואם חמותה הלכה מעוברת חוששת, ורבי יהושע אומר אינה חוששת.

### שתי נשים הנשואות לשני אחים

#### וכל אחת אומרת שמת בעלה

**ק"ט:** שתיהן אסורות לשוק משום שאין אחת נאמנת לגבי השניה, ואם לאחת יש עדים שמת בעלה השניה מותרת לשוק והיא אסורה, ואם לאחת יש בנים הרי היא מותרת לשוק והשניה אסורה, ואם לאחת יש גם בנים וגם עדים שתיהן מותרות.

ואם נתייבמו ומתו היבמים אסורות לשוק, ור"א אומר הואיל והותרו ליבמים הותרו לשוק, הגמ' מסתפקת אם טעמא דר"א משום שנאמנת להתיר צרה, או שכיון דלא מקלקלא נפשה נאמנת, ונ"מ אם מותר לצרה להנשא לפניה, ומ"מ לרבנן אף כשנשאת כבר על פי דבריה אינה

**נפל לגוב אריות** אין מעידים עליו שמת.

**נפל לחפירה מלאה נחשים ועקרבים** לת"ק מעידים עליו שמת, ולריב"ב אין מעידים עליו שמת.

**קכ"א:** נפל לתוך כבשן האש או ליורה מלאה

**יין ושמן** רותחת על האש מעידים עליו שמת, ולרב אחא בין אין מעידים עליו שמת.

אדם יכול לחיות ג' ימים בלא אכילה ושתייה, אבל לא בלא שינה, ועל כן הנודר שלא אישן ג' ימים מלקין אותו וישן לאלתר, הגמ' מבארת מחלוקת ר"מ ורבנן אם יש ראייה ממה שנפל אחד לתוך בור וחי ג' ימים.

מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור הגדול וכו'... דבר שנצטער בו אותו צדיק יכשל בו זרעו, אעפ"כ מת בנו בצמא שהקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה.

**שמע נשים שאומרות שמת איש פלוני** יכול להתיר את אשתו.

ר"י אומר אפי' **שמע תינוקות** אומרים הרי אנו באים מלספוד את איש פלוני וכך וכך רבנן הוו התם, וכך וכך ספדני הוו התם, יכול להתיר את אשתו.

**שמע אדם אומר שמת פלוני** אשתו מותרת בין נתכוון להעיד בין לא נתכוון.

**עכו"ם** לר"י אינו נאמן אלא בלא נתכוון, או שנתכוון להעיד אבל לא להתיר, אבל נתכוון להתיר שאמר השיאו את אשתו אינו נאמן, ולריו"ח אפי' נתכוון להעיד אינו נאמן, ונאמן רק במסל"ת, הגמ' מביאה כמה מעשים שהתירו על פי עכו"ם מסל"ת.

עכו"ם שאמר לישראל שאם לא יעשה מה שאמר לו יהרגו כמו שהרג את פלוני, לא חשיב מסל"ת, דנתכוון להשביח מקחו, כמו שאינו נאמן באמר שהפירות של ערלה או של עזיקה או של רבעי, דלהשביח מקחו נתכוון, ומותר לקנות את הפירות.

מעידים אף אם ראו את המת לאור הנר או הלבנה.

**בת קול** - לב"ה משיאים על פי בת קול, ולב"ש אין משיאים, הגמ' מביאה כמה אופנים של בת קול שהשיאו על פיה בלא לשמוע מהאדם עצמו,

עד שתצא נפשו, וכן גוסס), ולרבא איירי מתני' שנחתך בסכין מלובנת.

ראוהו **צלוב** אין מעידים עליו לכו"ע.

ראוהו **שהחיה אוכלת בו** אין מעידים עליו, והיינו כשאכלה ממקום שאין נפשו יוצאה.

**שחט בו שניים או רוב שניים** מעידים עליו שמת, ומ"מ כשהוא עדיין חי יכול לומר תנו גט לאשתי, ומה שמצינו שאם שחט בו שניים או רוב שניים בשוגג אינו גולה, הטעם משום דחיישינן שבלבלתו הרוח, או שהוא קירב מיתתו, ונ"מ בין הטעמים בבית שיש ופרכס, או במדבר ולא פרכס.

**קכ"א:** אין מעידים אלא עד ג' ימים, ולר"י בן

בבא אין כל האנשים והמקומות והשעות שווים, הגמ' מסתפקת אם ר"י חולק לקולא או לחומרא, ואומרת שממה שהיו מעשים שהתירו לאחר ג' ימים אין ראייה, כיון שבמים אפשר אף לאחר ג' ימים, ודווקא כשאין מכה, וראוהו מיד כשהוציאוהו מהמים.

**ראוהו שנפל למים** - לר"מ אשתו אסורה, ולרבי יוסי ולרבנן דברייתא מותרת במים שיש להם סוף, והיינו כשעומד ורואה מד' רוחות המים, ואגמא אע"פ שהמים קוו וקיימי הוי מים שאין להם סוף שמא צף והסתירוהו הגלים.

רב רצה לנדות את רב שילא על שהתיר אשה שנפל בעלה לאגם, ואמר שמואל שישאלוהו קודם, ואמר שהיתה טעות בידו, וקרא שמואל על רב "לא יאונה לצדיק כל און, ורב קרא על שמואל "ותשועה ברוב יועץ".

מעשה במחילה של דגים... ומ"מ במים שיש להם סוף לא חיישינן למחילה של דגים.

לרב אשי בצורבא מרבנן אשתו מותרת אפי' במים שאין להם סוף, מפני שיש קול לעלייתו, ולא היא.

אף במים שאין להם סוף בדיעבד אם נשאת לא תצא.

אמר ר"ג פעם אחת הייתי מהלך בספינה וכו', אמרתי באותה שעה כמה גדולים דברי חכמים שאמרו שבמים שאין להם סוף אשתו אסורה, אמר ר"ע וכו'.

אם יבואו רשעים על אדם יענע ראשו.



ואיירי כשראו אדם ובבואה דבבואה, אבל בלא זה חיישינן שהיה זה שד, ולא חוששים שהיתה זו צרתה, דכשעת הסכנה דמי, שכותבין ונותנים גט אע"פ שאין מכירים.

**עד אחד** - לדעת חכמי א"י אין משיאין את האשה על פי עד אחד, וכן סוברים ר"א ורבי יהושע, ור"י בן בבא מתיר על פי עד אחד, וכן העיד נחמיה בשם ר"ג הזקן, והוחזקו להיות משיאין עד מפי עד או מפי עבד או אשה או שפחה, ור"ע אומר שאין משיאין על פי אלו, ולאחר שהחזיקו שמשיאין אמר ר"ע שא"כ ק"ו שאשה נאמנת להביא גיטה.

**קכ"ב:** פונדקית עכו"ם העידה על אדם שמת ואמרה זה מקלו וזה תרמילו וזה קברו, והאמינוה במסל"ת שכשראוה בכתה, ורק אח"כ שאלוה איה חברנו.

מעשה באדם שבא להעיד על האשה לפני ר"ט, ואמר לו בני היאך אתה יודע בעדות זו, אמר אני והוא היינו הולכים בדרך ורדף אחרנו גייס וכו' לימים חלה ומת והתיר ר"ט את אשתו, ויש מחלוקת בברייתות אם התירו ר"ט על פי דרישה וחקירה או שא"צ דרישה וחקירה, שכיון שממון א"צ דרישה וחקירה, והיא גובה כתובתה, נחלקו אם כממון דמי או לא.

ת"ח מורבים שלום בעולם.

## הדרן עלך מסכת יבמות